

YAZAR ADI-SOYADI: MEHMET MUSTAFA KARACA

BAŞLIK: YAHYA EFENDİ’NİN VASİYET-NÂME-İ BİRGİLİ MANZUMESİ
(METİN-İNCELEME-İNDEKS)

ÖZET

Bu çalışmada *Vasiyet-nâme-i Birgili* diye bilinen eserin Yahya Efendi tarafından manzum hâle getirilen ve Millî Kütüphanede 06 Mil Yz A 8131 arşiv numarasıyla kayıtlı yazma nüshası incelenmiştir. Kapağında herhangi bir ad bulunmayan ancak “*Kitâb-ı Birgili Mehmed Bin Pîr ‘Alî Der Nazm-ı Yahyâ Efendi Raḥmetu’llâhî Ta‘âlâ*” şeklinde başlayan söz konusu eser transkripsiyon, inceleme ve indeks yönleriyle ele alınmıştır.

Birgivi Mehmet Efendi ve vasiyet-nâme türü hakkında muhtasar bilgi verildikten sonra eserin bir dil yadigârı olarak güçlü ve zayıf yönleri tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuna eklenen indekste, metnin söz varlığının ortaya konması amaçlanmıştır. *Giriş*’te belirttiğimiz pek çok sıkıntıya rağmen bu çalışmaya konu olan eser kıymetlidir. Eserin kıymeti, devrin özelliklerini göstermesi ve Osmanlı Türkçesinin bilinen gücünü orijinal kullanım örnekleriyle sergilemesindedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER:

Vasiyet-nâme, Birgili Mehmet Efendi, Yahya Efendi.

NAME OF THE AUTHOR: MEHMET MUSTAFA KARACA

TITLE: YAHYA EFENDI'S POETRY OF BİRGİLİ'S TESTAMENT
(TEXT-EXAMINATION-INDEX)

SUMMARY

In this study, the copy of writing which was known as “*Vasiyet-nâme-i Birgili*” and converted to poetry by Yahya Efendi and recorded in National Library with the archive number 06 Mil Yz A 8131 is examined. The work mentioned which has no name on its cover but starts with a prefix like “*Kitāb-ı Birgili Mehmed Bin Pîr ‘Alî Der Nazm-ı Yahyâ Efendi Raḥmetu’llâhî Te‘âlâ*” is approached by the means of transcription, index and examination.

After a short summary about Birgili Mehmet Efendi and testament, the weak and strong aspects of work of study as a language heritage are determined. In the index added at the end of the work, it is aimed to present worth of language. Despite the limitation, which is mentioned at the beginning of the study is worthy. The worth of the study is its reflecting the characteristics of its period and because of the known power of Ottoman Turkish Language which is shown with original usage characteristics.

KEY WORDS

Testament, Birgili Mehmet Efendi, Yahya Efendi.

ÖN SÖZ

Bu çalışmaya 16. yüzyılda yaşamış Birgivî Mehmet Efendi'nin *Vasiyet-nâme*'sini manzum hâle çeviren Yahya Efendi'nin eserini yeni harflere aktarmakla başladık. Sonraki hedefimiz bariz dil özelliklerini belirleyip bir de indeks oluşturmaktı. Metin kurulurken başka nüshalara ulaşılamadığından tek nüsha üzerinden çalışmak durumunda kaldık. Metinde zaman zaman nüshanın yırtılmasından, eskimesinden kaynaklanan bazı okuma zorlukları oluşmuştur. Bu gibi durumlarda metnin akışından, kafiyesinden ve ölçüsünden hareketle var olması muhtemel yapıları yazıp [] işaretiyle gösterdik. Yazma metinde yanlış imlâ edilen kelimelerin ve terkiplerin doğru şekillerini yazıp yanlış şekillerini dipnotlarla gösterdik. Çalışmamızla ilgili diğer dil özelliklerini giriş bölümünde örnekleriyle verdik.

2005 yılında Millî Kütüphanede 06 Mil Yz A 8131 kayıt numarasıyla kayıtlı *Vasiyet-nâme* adlı eseri buldum. Eseri YÖK Tez Merkezinden, Prof. Dr. Hatice AYNUR'un kişisel gayretleriyle yayınlamış olduğu kataloglardan ve Cemal DEMİRCİOĞLU, Tülay GENÇTÜRK DEMİRCİOĞLU, Arzu ATİK, Gülşah TAŞKIN, Pelin ASLAN'ın hazırlamış oldukları kataloglardan ayrıca çeşitli üniversite kütüphanelerinden taradım, eserin işlenmemiş ve tek nüsha olduğunu tespit ettim. Tez olarak seçtikten sonra, çalışmamı tamamlayıp 25 Ekim 2007'de jüriye sundum. Üç aylık düzeltme süresi verildi. Bu tarihten sonra bizi hayretler içinde bırakan iki gelişme oldu. İlki, tek nüsha olarak çalıştığımız eserin Makedonya Ohri şehrindeki bir başka nüshası olduğunu öğrendim. Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Makedonya Ohri Arşivi Türkçe Yazmalar Kataloğu 2 OA/29 katalog numarası ve *Vasiyet-nâme-i Birgili* adıyla kayıtlıydı bu nüsha. Üç aylık süreye sıkıştırabileceğim düşüncesiyle nüshaya ulaşmaya çalıştım, mümkün olmadı. Daha doğrusu nüshaya ulaşmaya çalışma hevesim, bir başka sürprizle azaldı: Üzerinde tek nüsha diye tez çalışması yaptığımız Yahya Efendi'nin manzum vasiyet-nâmesine dair Prof. Dr. Halil Ersoylu'nun danışmanlığında doktora tezi yapılmıştı: *Birgivî Muhammed Efendi'nin Manzum Vasiyyet-nâmesi (Eleştirili Metin - Dil İncelemesi -Sözlük)* Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR, 2005.

Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR, 19 nüsha bulmuştu; ancak o da bizim çalıştığımız nüshayı bulamamıştı. Biz bu doktora çalışmasını internetten indirdik. Elbette çok nüshayla çalışıldığı için bizim okuyamadığımız yahut müstensihin dalgınlıkla unuttuğu kelimeleri Sayın ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR çalışmasında kaydetmiş. Tezi teslim etme

süresinin kısalığı, bu nüshaları da toplayıp eksiklerimizi tamamlama şansını ortadan kaldırdı.

Sayın ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR'ın doktora esnasında bizim çalıştığımız nüshayı göremeyişi, nüshamızın Yahya Efendi adına kayıtlı olmasındandır. Bizim 19 nüshayı göremeyişimiz taramayı “Bahtî” mahlasıyla yapmayıştığımızdır.

Sayın ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR'ın 19 nüshadan beşini esas aldığı ve tesadüfen gördüğümüz Ohri nüshası gibi görünmeyen ve bilinmeyenler de eklenince üzerinde çalıştığımız eserin Türkçe konuşulan coğrafyadaki yaygınlığı ortaya çıkacaktır. Kim bilir hangi sandıkta kaç nüsha daha incelenmeyi beklemektedir.

Tezler taramasında bizim doktora çalışmasını görmeyiş sebebimiz de bir başka tesadüftür ki bizim tez konumuzu resmen aldığımız 13.07.2006'da tez henüz kayda geçmemiş yani bitmemiş. Bu gerçekte bizim yaşadığımız şok, Türkiye'de tez verme konusunda YÖK'teki yahut Boğaziçi Üniversitesi gibi diğer birimlerdeki büyük ölçüde şahsî gayretlere bağlı çalışmaların derhâl bir yaratıcı, besleyici ve destekleyici sisteme döndürülmesi ihtiyacını gözler önüne sermektedir.

Bu çalışma, uzun emeklerin ve böyle sürprizlerin tezimiz süresince araştırma görevlisi olarak hizmet ettiğimiz ADÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki pek çok hocamız ve arkadaşımızla birlikte yaşandığı bir macera oldu. Tezi yapmadaki sıkıntıların “*Teşekkür*” bölümünde belirttiğimiz çok kişiyle paylaşılmış olması, bizim için tez bittikten sonra karşılaşılabilecek sürpriz için bir sigorta niteliğinde oldu.

Bu tatsız ama bir bakımdan da hoş durumdu; tatsızdı çünkü ülkemizdeki tez sisteminin hâlâ rast gele işlediğini gösteriyor. Ayrıca aynı eser, kütüphanelerde farklı adlarla veya bir yerde yazarının adıyla öbür yerde mahlasıyla vs. kaydedildiği için ulaşmak mümkün olmuyor. Batılı “*Türkler şifahî millettir.*” dese de yazılı eserimiz ziyadesiyle var. Geçmiş yıllardaki hepsini belli merkezlere toplamak gibi gayretler de malum; ama anlaşılın yetmiyor. Bizim yazılı tüm belgelerimizi gerçek bir tasnife tabi tutup aynı zamanda onları pek çok yönüyle de birleştirebilecek bir sistemi oluşturmaya ihtiyacımız var görünüyor.

Bu aynı zamanda hoş bir durumdur; çünkü intihal, sirkat olmadıktan sonra, hatta buna *tevarüd* bile denmez zira bilimde *virde* olmaz, eski eserlerimizin tamamı, birer üstü açık hazine durumundadır, tıpkı toprak gibi. Oraya her bakan bir başka iklim bir başka yaşama sevinci, bir başka sonsuzluk duygusu görür.

TBMM’de üzerine fazla gidilen bir milletvekili kürsüye çıkıp “*Bizim gömleğimiz arakadan yırtık!*” deyiverdi. Yusuf Kıssası’nı bilmeyene bu söz anlamsızdır. Ahmet Hamdi Tanpınar, eserinde sık sık vatan daüssılasından söz eder. Süleyman Nazif’in Malta sürgününü ve o sürgünün eseri olan *Daüssıla* adlı şiirini bilmeyen birinin niye bu terkibi kullandı diye yazara kızası gelir. Yine Tanpınar, Ankara ve Atatürk’ten bahsederken (Beş Şehir-Ankara) Türkçe *destansı* demek yerine *lejander* diye Fransızcasını kullanır. Yazar, bu tercihle dünyaya açılışımızı Atatürk’e bağlamak ister ve Ata’nın bildiği yabancı dil de Fransızcadır. “*Ankara’da her şey yeknesaktı, yeknesak olmayan tek şey Atatürk’ün lejander hayatıydı.*” ifadesindeki tercih, bir prestij alıntısı yahut kuru özentisi değil, edebiyatın olmazsa olmazlarından olan bir üslup özelliği ve edibe eski Yunan’dan Arap’a kadar her yer ve zamanda tanınmış bir seçme hakkıdır.

Aynı eser üzerine yapılan birden çok çalışmanın faydası bu bakımdandır. Çarpıcı bir örnek olarak verebiliriz ki tezimize konu olan *Vasiyet-nâme*’nin 818. beytinde

Birinüñ ismi Yūsuf olsa idi
Biri de Yūsufa “A‘riz!” diseydi

ifadesi yer alıyor. A‘riz ifadesinin buradaki anlamı, Yusuf suresinin 29. ayetindeki “*Ey Yūsuf! Sen bundan (onları söylemekten) vazgeç! (Ey Kadın) sen de günahının affını dile! Çünkü sen günahkârlardan oldun.*”¹ ifadesine telmihtir. “*Sakin!*” anlamıyla “*a‘riz*”in buradaki kullanımı, dil yadigârlarımıza bakış açısından çok önemlidir.

Lisanstaki ilk günlerimizden bu yana bizlerin yetişmesinde tesiri eşsiz olan ve tez çalışmalarım sırasında da hep yardımlarını gördüğüm özellikle metin kurma aşamasında emeklerini unutamayacağım Hocam Prof. Dr. **Adnan İNCE**’ye, çalışmam sırasında yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. **Ahmet NAHMEDOV**’a, özellikle Arapça konusundaki büyük yardımlarından dolayı Okt. **Rüştü BALCI**’ya sıkıntılı anlarımda

¹ *Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara-2004.

hep yanımda olan Arş. Gör. **Ali İhsan YAPICI**'ya ve Arş. Gör. **Nilüfer TANÇ**'a, yüksek lisans öğrencisi **Erol ÇELİK**'e, lisans eğitimimden bugüne kadar çalışmalarımın her aşamasında beni yönlendiren, zamanını, kaynaklarını ve bilgisini bizlerden esirgemeyen değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. **Şahin BARANOĞLU**'ya sonsuz şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Mehmet Mustafa KARACA

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Vokaller		Konsonantlar					
Uzun		ب	b, p	ر	r	غ	ğ
	ā	پ	p	ز	z	ف	F
ى	ī, ā	ت	t	ژ	j	ق	ķ
و	ū	ث	ṯ	س	s	ك	k, g, ñ
Kısa		ج	c, ç	ش	ş	ل	l
	a, e, ı, i, o, ö, u, ü	چ	ç	ص	ş	م	m
و, او	o, ö, u, ü	ح	ħ	ض	ḍ, ž	ن	n
ه	a, e	خ	ħ	ط	ṭ	ه	h
		د	d	ظ	ẓ	و	v
		ذ	ẓ	ع	ʿ	ى	y

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
SUMMARY	II
ÖN SÖZ	III
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
GİRİŞ	XI
METİN.....	1
Fİ BEYÂNİ'Ş-ŞİFÂTİ'S-SELBİYYE	2
Fİ BEYÂNİ'Ş-ŞİFÂTİ'Ş-ŞÜBÛTİYYE HAYÂT U 'İLM.....	4
SEM'	5
BAŞAR.....	5
İRÂDET.....	5
KUDRET	7
KELÂM.....	8
TEKVİN	9
MELÂ 'İK	10
Fİ BEYÂNİ TAFŞİLİ CEBRÂ 'İL 'ALEYHİ'S-SELÂM	11
Fİ BEYÂNİ TAFŞİLİ 'AZRÂ 'İL 'ALEYHİ'S-SELÂM.....	11
Fİ BEYÂNİ TAFŞİLİ İSRÂFİL 'ALEYHİ'S-SELÂM.....	11
Fİ KÛTÛBİ'LLÂHİ TE'ÂLÂ.....	12
Fİ BEYÂNİ RÛSÛLİ'LLÂHİ TE'ÂLÂ.....	13
Fİ BEYÂNİ HÂZRETİ MUHAMMED 'ALEYİ'Ş-ŞALÂTÛ VE'S-SELÂM.....	14
TAFDİLÛ MUHAMMED 'ALEYİ'Ş-ŞALÂTÛ VE'S-SELÂM	14
Fİ BEYÂNİ MU' CİZÂTİ'N-NEBİYYİ 'ALEYİ'S-SELÂM	15
Fİ BEYÂNİ Mİ' RÂCİ MUHAMMED 'ALEYİ'Ş-ŞALÂTÛ VE'S-SELÂM.....	15
Fİ BEYÂNİ'L-KUR 'ÂNİ'L-'AZİM	16
Fİ EZVÂCİ'N-NEBİYYİ 'ALEYİ'Ş-ŞALÂTÛ VE'S-SELÂM.....	16
Fİ BEYÂNİ VAKTİ MECİYYİ'L-VAHYİ 'ALEYHİ'Ş-ŞALÂTÛ VE'S-SELÂM	17
Fİ BEYÂNİ KERÂMÂTİ'L-EVLİYÂ' RADİYA'LLÂHÛ ANHÛM	17
Fİ BEYÂNİ EBÛ BEKRİ'Ş-ŞİDDİK	17
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ HÂZRETİ 'UMERİ'L-FÂRÛK	18
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ HÂZRETİ 'USMÂN RADİYA'LLÂHÛ ANH.....	18
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ HÂZRETİ 'ALİYYİ'L-MURTAĞÂ KERRAMA'LLÂHÛ VECHEH.....	18
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ 'AZÂBİ'L-KABR.....	19
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ 'ALÂMÂTİ'L-KİYÂMET	20
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ AĦVÂLİ'L-KİYÂMET.....	20
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ HÂŞRİ'L-ECSÂD	21
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ İ' TÂ 'İ'L-KÛTÛB	21
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ' S-SU 'ÂLİ Fİ'L-KİYÂMET.....	22
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ'L-MİZÂN.....	22
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ'Ş-ŞİRÂT.....	23
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ'L-ĦAVZ.....	24
FAŞLÛN Fİ BEYÂNİ'L-CENNET	24

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEHENNEMİ'L-‘AYĀN	25
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-‘KADĀ'İ VE'L-‘KADER.....	25
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-‘İMĀNİ VE'L-‘İSLĀM.....	27
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'D-DĪNİ VE'L-MİLLET.....	27
Fİ BEYĀNİ KİFĀYETİ'L-‘İCMĀLİ VE ‘ADEMİ LÜZŪMİ'T-TAFŞİLİ Fİ İMĀNİ'L-MUĞALLĪDİ VE ‘ADEMİ'L-‘ĞUDRETİ ‘ALE'T-TA‘BİRİ Fİ TAĦĶĪKİ'L-‘İMĀN.....	28
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ‘ADEMİ ĦURŪCİ'L- MŪ‘MİNİ ‘ANİ'L-‘İMĀNİ Bİ‘RTİKĀBİ'L-‘KEBĪRE	28
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ĦŪKMİ'L-FĀSIKİ ĞAYRİ‘T-TĀ‘İB.....	28
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ‘T-TEKLĪFİ ‘AMMĀ LĀ-YUṬĀK.....	29
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ‘ADEMİ'L-‘İSTİŞNĀ‘	29
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MAĞFĪRETİ ŞĪRKİ'L-‘İBĀD	29
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ‘ADEMİ CEVĀZİ'L-‘ĦŪKMİ ‘ALE'L-‘ĞĀ‘İB	30
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEVĀZİ'L-MEŞĪ ‘ALE'L-‘ĦUFFEYN	31
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEVĀZİ ŞALĀTİ'L-MEYYĪT.....	31
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEVĀZİ‘Ş-ŞALĀTİ ĦALFE'L-FĀSIK.....	31
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ĦURMETİ'L-BAĞY	31
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ NEF‘İ‘D-DU‘Ā‘	31
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ İNTİFĀ‘İ'L-EMVĀTİ Bİ-DU‘Ā‘İ'L-AĦYĀ‘İ VE ŞADEKĀTİHİM VE ṬĀ‘ĀTİHİM İN VEHEBŪ ŞEVĀBEN LEĦŪM.....	32
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MEZĦEBİ'L-‘İ‘TİKĀDİ VE'L-‘AMEL	32
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-MUĞADDİME.....	33
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-FARZ.....	34
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-VĀCİB	35
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-MŪBĀĦ	35
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-ĦARĀM.....	35
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-MEKRŪH.....	35
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ‘S-SŪNNET	36
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-MŪSTEĦAB.....	36
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-İĦTİYĀCİ İLE'L-‘İCTİHĀDİ VE SEBEBİ ĦTİLĀFİ'L- MEZĀHĪB.....	37
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ TAFDİLİ MEZĦEBİ EBĪ ĦANĪFE RAĦMETU‘LLĀHİ ‘ALEYĦİ ‘ALĀ ĞAYRĪHĪ.....	40
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-VEŞĀYĀ Fİ'L-AĦLĀKİ‘Z-ZEMĪME.....	41
Fİ BEYĀNİ'L-KİBR.....	43
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-‘UCB	43
Fİ BEYĀNİ'L-‘ĦİKD	43
Fİ BEYĀNİ ĦUBBİ‘R-RİYĀSET	44
Fİ BEYĀNİ ṬULİ'L-EMEL	45
Fİ BEYĀNİ'L-AĦLĀKİ‘L-ĦAMĪDE	46
VEŞĀYĀ Fİ‘T-‘ṬAKVĀ	48
Fİ BEYĀNİ ĀFETİ‘L-‘ÜZN.....	49
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ĀFETİ‘L-‘AYN	49
FAŞLÜN Fİ ĀFETİ‘L-YED	51
FAŞLÜN Fİ ĀFETİ‘L-BATN.....	51

FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'L-FERC.....	51
FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'R-RİCL	51
FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'L-LİSĀN	52
FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'L-KÜFR.....	53
FAŞLÜN Fİ'L-İHTİRĀZİ ' ANİ'-L KÜFR	54
FAŞLÜN Fİ ELFĀZİ'L-KÜFR.....	55
VEŞĀYĀ Lİ-SĀLİKİ TARĪKİ'L-ĀĦAR.....	68
FAŞLÜN Fİ'S-SÜNENİ VE'L-BİDA'	72
Fİ'L-VEŞĀYA'L-MÜTE' ALLİKĀTİ Bİ'L-MUĦTAZIRI VE'L-MEYYİTİ.....	76
FAŞLÜN Fİ İŞKĀTİ'S-ŞALĀT	78
FAŞLÜN Fİ'S-ŞALĀTİ VE'Z-ZEKĀTİ VE'S-ŞAVMİ VE'L-FİTRİ VE'L- UDĦİYYE	80
FAŞLÜN Fİ ĞASLİ'L-MEYYİT.....	81
FAŞLÜN Fİ ŞALĀTİ'L-MEYYİT	82
FAŞLÜN Fİ ĀDĀBİ DEFNİ'L-MEYYİT	82
FAŞLÜN Fİ'D-DU' Ā 'İ BA' DE'D-DEFN.....	83
FAŞLÜN Fİ'L-ĶİRĀ'ATİ ' ALE'L-ĶABR	84
FAŞLÜN Fİ'T-TELĶİNİ ' ALE'L-ĶABR.....	85
FAŞLÜN Fİ MEKRŪHĀTİ'L-ĶABR.....	85
FAŞLÜN Fİ MEKRŪHĀTİ'L-MUŞİBETİ VE'L-MENDŪBĀT	86
FAŞLÜN Fİ ZEYLİ VEŞĀYĀ BĀBİ'L-İSTİNCĀ'	87
FAŞLÜN Fİ FERĀ 'İZİ'L-VUZŪ'	88
FAŞLÜN Fİ SÜNENİ'L-VUZŪ'.....	88
FAŞLÜN Fİ MEKRŪHĀTİ'L-VUZŪ'	89
FAŞLÜN Fİ NEVĀĶİZİ'L-VUZŪ'	89
FAŞLÜN Fİ SÜNENİ'L-ĞUSL.....	90
FAŞLÜN Fİ ŞERĀ 'İTİ'S-ŞALĀT	91
FAŞLÜN Fİ ERKĀNİ'S-ŞALĀT	93
FAŞLÜN Fİ VĀCİBĀTİ'S-ŞALĀT	93
FAŞLÜN Fİ ŞALĀTİ'S-SŪNNET	94
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MEKRŪHĀTİ'S-ŞALĀT	96
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MŪFSİDĀTİ'S-ŞALĀT	100
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ DU' Ā 'İ TAĦİYYĀT.....	102
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-ĦAYZİ VE'N-NİFĀS	102
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ HĀZİHİ SEBEBŪ NAZMI RİSĀLE.....	106
FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-MŪNĀCĀT.....	109
SONUÇ.....	112
İNDEKS.....	114
KAYNAKÇA	145
ÖZ GEÇMİŞ.....	148

GİRİŞ

1. Birgivî Mehmet Efendi² (1522-1573)

Birgili olarak bilinir. 1522 yılında Balıkesirde doğdu. Asıl adı Takıyyüddün Mehmed'dir. Babası müderris ve âlim bi kişi olan Pir Ali'dir. Tahsiline babasının yanında başlayan Birgivî daha sonra İstanbul'a gelerek sırasıyla Ahîzâde Mehmed Efendi ve Rumeli kazaskeri Abdurrahman Efendi'den ders aldı. Tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul'daki medreselerde ders verdi. Bir süre Edirne kassâm-ı askerîsi oldu. Şeyh Abdurrahman Karamanî'ye katılarak Bayramiyye Tarikatı'na girdi. II. Selim'in hocası Ataullah Efendi'nin Birgide yaptırdığı medresenin müderrisliğine getirilince Birgi'ye yerleşti. Birgivî adıyla anılması bu sebeptendir. Ömrünün geri kalanını Birgide geçiren Birgivî hazretleri 1573 yılında İstanbul'a bir seyahati sırasında vebaya yakalanarak vefat etti.

Şeriata aykırı saydığı hareketlere şiddetle karşı koyan Birgivî din ve devlet işlerinde gördüğü aksaklıkları dile getirmiş hatta bu konudaki şikâyetlerini iletmek üzere İstanbul'a gelerek vezir-i azam Mehmed Paşa'ya nasihat etmiştir. Çok sayıda eser veren Birgivî hazretlerinin en ünlü eseri *Vasiyet-nâme* adlı ilmihal kitabıdır. *İzhâr* ve *Avâmil* adlı nahiv kitabı, vaazlarının toplandığı *Tarikatü'l-Muhammediye* diğer önemli eserlerindendir.

2. Vasiyet-nâme Türü: Sadi'nin *Bostan ve Gülistan*'ı yahut Montaigne'in *Denemeler*'i bir tür vasiyet-nâme sayılabilir. *Bir Gence Açık Mektup* (Andre Maurois) gibi doğrudan vasiyet-nâme olan eserler de vardır. Hatta *Orhun Abideleri ve Gençliğe Hitabe* bile en azından bazı bölümleriyle vasiyet-nâmedir. *Orhun Abideleri* çözülene kadar en eski dil yadigârımız olan *Kutadgu Bilig*'in vasiyet-nâme özelliği ise tartışılmaz.

Her ne hâl ve sebeple yazılmış olursa olsun manzum ve mensur vasiyet-nâme, en eski edebî türlerden biridir. Çok dinli, çok coğrafyalı ve çok kültürlü yaşanmış insanlık tarihindeki gerek yeniliklere intibak hevesi gerekse tecrübeleri intikal ettirebilme arzusu, böyle bir türün varlığını ve devamlılığı sağlamış görünüyor. Destanları ve özellikle dinî hikâyeleri de bu çerçevede ele alabiliriz.

² *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.6, s. 191-194, İstanbul-1992

3. Metin

3.1. Metnin Olumlu Özellikleri:

Tıpkı Türkçenin diğer toplumlara has fonetik alfabelerle yazılmış dil yadigârları gibi Yahya Efendi'nin imlâ tercihleri de dilimizin iç tarihini yapan ses değişmelerinin tomografisi durumundadır: it- / et-, yi- /ye-, ey-/ iy-, el/ il

Bu yapılardaki ses özellikleri harflerle yazıldığı gibi hareketlerle de gösterilmiştir.

Arkaik özellikler bakımından zengin bir metinle karşı karşıyayız. Aşağıda olumsuz özellikler bahsinde sıralayacağımız pek çok husus, aynı zamanda metindeki arkaizmin yoğunluk sebebi olarak da kıymetlidir. İndekste görülebileceği için burada yerlerini belirtmediğimiz bu arkaik özellikleri birkaç örnekle göstermek istedik:

Edük üzre mesih cā'iz olupdur	(352. beyt)
Olupdur şükrüñ aşlı 'acze ikrār	(542. beyt)
Gerekmez dilemezven girmez ben	(687. beyt)
Ḥaber virür baña gā'ibde anlar	(750. beyt)
Cevābında dise kim işlemez	(766. beyt)
Eger il işidicekleyin ola	(1212. beyt)
Eli aldamadan kaçā beğāyet	(529. beyt)
Yunacaḳ tahta evvel vaż' oluna	
Pes andan meyyitim üstünde yuna	(977. beyt)
Berīdir ' avrat u oğlandan ol zāt	(17. beyt)
Hem ' aḳlın cem' idüp tura ayağın	(1018. beyt)
Uyulsa bunlaruñ her ḳaḅısına	(461. beyt)

3.2. Metnin Olumsuz Özellikleri:

3.2.1. Osmanlı Türkçesinde Sıklıkla Görülen Olumsuzluklar:

3.2.1. 1. Kur'an kelimesinin hemzesiz yazımı.

Kur'an kelimesi hemzeyle imlâ edilmesi gerekirken bu durum ihmal edilmiş, hemzenin görevi *cezm* ile yerine getirilmiştir.

3.2.1. 2. Hemzenin yazılıp yazılmaması yahut akıcılaştırılarak imlâ edilmesi.

Yukarda bahsettiğimiz gibi bazı durumlarda hemze ya tamamen yazılmamış ve akıcılaştırılmış ya da hemzenin görevi *cezmi* ile yerine getirilmiştir.

3.2.1. 3. Türkçe kelimelerdeki imlâ yanlışlıkları

Bu türden yanlışlıkların en dikkat çekeniyelik nazallerinin yazımıyla ilgili yanlışlıklardır. Bazı kelimelerde nazal olması gerekirken *nun* veya *nun* olması gerekirken de *nazal n* kullanımı nadiren de olsa rastlanan bir durum. Bu duruma daha çok nazalle imlâ edilmesi gerekirken *nun* ile imlâ edilmiş iyelik eklerinde rastladık.

Bir başka yanlışlık, vokallerin imlâ edilip edilmemesiyle ilgilidir. Yazılmaması gereken vokallerin yazılması sıklıkla rastladığımız bir yanlışlık örneği. Bu durumun tersi örnekleri de az değil. Bazı kelime ve eklerin yazımında ise birden fazla imlâ şekli kullanılmıştır; *-lk* ekinin *kef* harfiyle imlâsı gibi.

3.2.1. 4. Arapça kelimelerdeki imlâ yanlışlıkları

Özellikle kafiye gerektiren durumlarda pek çok örneğine rastladığımız yanlışlıklar yapılmıştır. Ötreli gösterilmesi gereken bazı kelimeler esre ile gösterilmiş, uzun yazılması gereken bazı vokaller de kısa yazılmıştır. Her iki durumun tam tersi örneklerine de rastladık. Bu tür tasarrufların vezin ve kafiye kaygısıyla yapıldığı durumlar da mevcuttur.

3.2.1. 5. Arapça ve Farsça Terkiplerin Yazımıyla İlgili Yanlışlıklar

Özellikle Farsça izafet ve atıf terkiplerinde bir karışıklık söz konusu. Aslında bu kullanım şekli metin içinde tutarlılık gösterse de genel dilbilgisi kuralları açısından yanlış bir durum. Söz konusu durum; atıf *vavı* veya atıf *vavını* karşılayacak ötrelin esre ile imlâ edilmesi, izafetlerin ise ötre ve çok nadir de olsa *vav* ile imlâ edilmesiydi.

Bir başka yanlışlık özellikle başlıkların yazımında rastladığımız Arapça ve Farsça yapıların bir arada kullanılmasıyla ilgiliydi. Başlık Arapça tamlama kurallarına göre başlarken tamlamanın sonu Farsça tamlamayla bitirilmiştir. Yani “*faşlün fî beyân-i kağâ vü kader*” yapısında olduğu gibi her iki dilin söz dizimi özellikleri tek kelime

grubu içinde kullanılmıştır. Zaman zaman da Arapça tamlamaların başındaki elif-lam takısı ya ihmal edilmiş ya da fazladan kullanılmıştır.

Bununla birlikte Farsça terkip içinde harf-i cerli yapıların tamlayan ya da tamlanan olarak kullanılış örneğine rastlamadık. Hâlbuki bu durum da böyle metinlerin müşterek özelliklerindedir ve Osmanlı Türkçesi için galat-ı meşhur olmuştur.

3.2.1. 6. Vezin ve kafiye yanlışlıkları

Çalıştığımız metinde sıklıkla vezin bozukluklarına rastladık. Bu bozuklukların bir kısmını mümkün olabilecek şekillerle düzelttik. Ancak beyitlerde geçen hadis, âyet gibi aynen alıntılarda herhangi bir düzeltme yapmadık. Bununla birlikte bazen vezni hiç düzeltmediğimiz durumlar da oldu. Böyle durumları dipnotlarla gösterdik:

Dağı bulmak nevmde kalkduğunda (1090. beyt)
Menî mezi döşekde ya tonunda

Metinde kafiye bozukluklarına da bir iki beyitte rastladık:

Velâkin ba' zı oldu âşikârî (425. beyt)
Anı añlar bilür a' lâ vü ednâ

3.2.1.7. Tekrarlar

Tezimize konu olan metinde zaman zaman tekrarlara düşüldüğü de görüldü. Bu tekrarlar kelime ve beyit tekrarları olarak ikiye ayrılmakta. Kelime tekrarları, genellikle kafiye kaygısıyla beyit sonlarında yapılmıştır. Rastladığımız diğer tekrar örnekleri ise beyitlerin bir başka yerde aynen tekrar edilmesiydi. Bu durum metnin ezbere dayalı olarak oluşturulduğu ihtimalini güçlendirmektedir.

Bu özellik hemen hemen bütün eski eserlerimizin müşteregidir dense yeridir; destanlar devrinin ve sözlü halk edebiyatı geleneğinin bir yadigârı olmalı.

3.2.2. Yahya Efendi'nin Kendine Has Kullanım Özellikleri:

Yukarıda da belirttiğimiz gibi özellikle izafet ve atıf tamlamalarında söz konusu kullanım özelliklerine rastlamak mümkün.

Vuzu kelimesinin metinde üç imlâsı vardır: *vuzuf*, *vuzu'* ve *vuzu!* Hemzeli ve hemzesiz imlâlar makul; ancak ayınlı yazmak, Kara Levmi yahut Yahya Efendi'ye dair bir zuhulü düşündürüyor.

Arapça alıntılardaki yanlışlar: *Alıntı* terimi Osmanlı Türkçesi söz konusu olduğunda anlam değiştirir. Diller arasında cümle ve kelime grubu alıntıları nadirdir ve olsa bile *donmuş* (frozen) özelliktedir: *Allahu ekber* veya *to be or not to be* gibi. Hâlbuki Osmanlı Türkçesinde çekimin zaman zaman Arapça yahut Farsça yapılması olağandır. Millet tanımının dile bu bakıştaki etkisi yadsınamaz. Arapçayla bu kadar içli dışlı olmanın bir sonucu olarak “*taannüd*” gibi Arapçada var olmayan kelimeleri kullandığımız gibi çekimde de kendimize has tasarruflara hatta yanlışlara düşmüşüz:

“*Allah'ın peygamberleri*” anlamına gelen “*rüsülü'llâh*” tamlaması, metinde yanlış bir şekilde “*er-rüsülü'llâh*” şeklinde yazılmıştır, bu durum Arapça tamlama kurallarına aykırıdır. Çünkü *rüsül* kelimesi izafetle marifelik kazanmıştır. Başına elif-lâm takısı getirilerek ikinci bir defa marife yapılması mümkün değildir.

Evliyanın başındaki harf-i tarif metinde yanlışlıkla yazılmamıştır. *Anhü* kelimesinin de çoğul zamir kullanılarak *anhüm* olması gerekmektedir.

Bekir kelimesi metinde yanlışlıkla y ilave edilerek *Bükeyr* şeklinde yazılmıştır. Onun unvanı olan *Şiddik* kelimesinin başındaki elif-lâm takısı yanlışlıkla terk edilmiştir.

Tezimize konu olan eserde sıklıkla karşılaştığımız böyle durumların en önemli sebebi olarak kaynağa müracaat edilmeden, ezberden yapılan alıntılar gösterilebilir.

METİN

Kitāb-ı Birgili li-Meḥemmed Bin Pīr ʿAlī Der Naẓm-ı Yaḥyā Efendi
Raḥmetu'llāhi Te'ālā

- 1b Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm
mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün
- 1 Sipās ü ḥamd Rabb-i zü'l-celāle
Şenā vü medḥ o ferd-i lā-yezāle
- 2 Hidāyet eyleyüp İslāma bizi
Muḥammed ümmeti'tdi cümlemizi
- 3 Ki oldur efdal-i ins ü melā'ik
Hem oldur hādī-i ḥayru'l-mesālik
- 4 Şal'āt olsun o şāha şad-hezārān
Selām olsun aña her-bārı her ān
- 5 Daḥı evlād u aḥḥāb-ı kirāma
Ba-cem'ihim ilā-yevmi'l-ḳıyāme
- 6 Pes andan bu faḳīr idüp vaḣıyyet
Maḳarr-ı ʿacz olan nefse tamāmet
- 7 Meḥemmed nām[1] ibn-i pīr ʿAlīdir
Ki meḣḣūr-ı cihāndır Birgilidir
- 8 Daḥı iḥvāna diseñ cümlesine
Ki ya' nī anlarıñ her birisine
- 9 K'anı ʿafv eyleyüp ol Rabb-i erḥam
Daḥı cümle Muḥammed ümmetin hem
- 10 Anı Türkice itdüm idüp iḳdām
Ki tā ki nef' i ola cümle-i ʿām

¹ Rabb-i zü'l-celāle: A Rabb ü zü'l-celāle; ferd-i lā-yezāle: A ferd ü lā-yezāle

² itdi: A etdi

⁴ hezān: A hezārān

⁹ Rabb-i erḥam: A Rabb ü erḥam

Fİ BEYÂNİ'Ş-ŞİFÂTI'S-SELBİYYE

- 11 Vaşîyyet mü 'minîn ü mü 'minâta
Naşîhat müslimîn ü müslimâta
- 12 Şahâdet ideler arz u semâda
Bileler farz olan budur 'ibâda
- 13 'İbâdet olmağa her hâl u her gâh
Ki yokdur müstaḥîkḳ illâ ki Allâh
- 2a 14 K'anîñ yokdur şerîki vü vezîri
Ne şibh ü mişli vardur ne nazîri
- 15 Ki geymeden kuşanmağdan müberrâ
Yeyüp içmekden oldı hem mu'arrâ
- 16 Münezzeh toğmadan toğurmadañ Hâk
Sine vü nevme tutmaz anı muḥlaḳ
- 17 Berîdir 'avrat [u] oğlandan ol zât
Sezâ-yı zât degildir o hâlât
- 18 Ne alt u üste öñde artdadır ol
Ne şağ oldı maḳarr aña ne ḥod şol
- 19 Münezzehdir zamândan lâ-mekândır
Velî her gizlü sır aña 'ayândır
- 20 Daḫı şekl ü şüretten berîdir
Daḫı keyfiyyet ü rengden 'arîdir
- 21 Münezzeh baş ile göz ü kulağdan
Dil ü ağız u burun el ü ayağdan
- 22 Müberrâdır bulardan zât-ı Mevlâ
Muḳaddes cümlesinden Hâk te'âlâ
- 23 Ḥudânuñ varlığınıñ evveli yok
Ḳadîm ü lâ-yezâldır âḫiri yok
- 24 Berîdür guşşalanmaz ḥasta olmaz
Aña ḥavf u tağayyür daḫı gelmez

- 25 Bu ‘âlem yoĝiken var idi Mevlâ
 adīm ü lem-yezeldir Ha te‘ âlâ
- 26 Hudâ var itdi yodan kâ’inâtı
 O halk eyledi cümle mümkinâtı
- 27 Anuñ kimseye yodur ihtiyacı
 Velâkin cümle muhtâc aña râcî
- 28 İrâde itdüğinden ‘âciz olmaz
 Anuñ hükmine kimse hâciz olmaz
- 29 Dilese yoĝ ider cümle cihâmı
 Bir ânda halk ider dilerse anı
- 30 Aña hiçbir iş işlemek güç olmaz
 Ne dilerse yaradur ‘acze gelmez
- 2b 31 Yaratma bu zemîni âsumânı
 Siñek halk ile farkı yo bil anı
- 32 Muhal kimse aña hüküm eyleyemez
 O hüküm ider kimesne lâ diyemez
- 33 Tefazıldür ne lu iderse Mevlâ
 Aña vâcib degil bir nesne hâşâ
- 34 Münezzehdür Hudâ nef‘ -i beşerden
 Muaddes zât-ı pâki hem zarardan
- 35 Eger imâna gelse cümle küffâr
 Mui‘ olsa kamu füssâ u bed-kâr
- 36 Daı nev‘ -i beşer hep kâfir olsa
 Cihânuñ halkı dînde hâsir olsa
- 37 Hudâya zarrı hâşıl olmaz ey cân
 Hem aña gelmez aqlâ zarr u noşân

³² hüküm: A hikm

³⁵ füssâ u bed-kâr: A füssâ ber-kâr

³⁶ dînde: A dinde

³⁷ zarrı: A zurri

Fİ BEYÂNİ'Ş-ŞIFÂTİ'Ş-ŞÜBÛTİYYE HAYÂT U 'İLM

- 38 Şübûtiyye şifâtından Hudânuñ
Hayât oldu biri ' ilm oldu anuñ
- 39 Kamu hâlik sivâ-yı zât-ı Mevlâ
Ebed bâkî vü haydur Haq te'âlâ
- 40 Ne var ise zemîn ü âsumânda
Gerek gizlide olsun ger ' ayânda
- 41 Hübûbatı ağaçlar yaprağın hem
Simâr u necm ü remle oldur a'lem
- 42 Kamu cüz 'î vü küllî her ne kim var
Eger geçmiş ya gelecekdür anlar
- 43 Kamunuñ hâtırına geldüğünü
Lisân ile dağı söyledüğünü
- 44 Ne kim var ise insânuñ içinde
Dağı her ne var ise taşrasında
- 45 Bular ma' lûmıdur cümle Hudânuñ
Muhiñ oldur ezelden ' ilmi anuñ
- 46 Bilür hâzırları gâ'ibleri Haq
Bilür yok gaybı bilen oldur ancaq
- 3a 47 Kime kim bildüre bir gaybı Allâh
Olur ol kimse ol gâ'ibden âgâh
- 48 Unutmağdan sehivden Haq berîdür
Kamu noqşân şifâtlardan ' arîdür
- 49 Haquñ ' ilmi qadîmîdür ezeldür
Degüldür soñra olma lem-yezeldür

SEM³

- 50 Semî^c dir h azret-i H all ak u K adir
Ne s oylense i idir s ırr u z ahir
- 51 Biri ger itse birine fisıldı
Ne di nleyen i idseydi ne kendi
- 52 I idir h azret-i H ak ol  ad yı
K atı eyle gerek gizle ed yı

BA AR

- 53 G ricek her nih n u a ik arı
Bil r g r r k amu e y yı B r 
- 54 K ara ta da k aranu olsa gice
G r r H ak  anda gezd gin k arınca
- 55 T uyar hem ayağınıu  t avı ını
K ımıldısa bil r H ak c nbi ini
- 56 Vel  i itmesi hem g rmesi bil
Bizim gibi k ulağ u g zle degil
- 57 M nezzehd r k ulağ u g zden ol z at
A na g re mu al oldu bu h al t

İR DET

- 58 M r d[d] r ne dilerse yaradır H ak
V c da gel r ol olur mu ak ak 
- 59 Dilemed gi  ey gelmez v c da
Deg l bir nesne v cib ol Ved da
- 60 Bir i d'a na kimse g c eyleyemez
Ol ider kimse a na l  diyemez

³ Sem^c : A Semi^c

⁵⁰ Sem ^c dir: A Semi^c dir; K adir: A K adir

⁶⁰ i d'a na: A i de a na

- 3b 61 Anuñ dilemesiyl' oldu bu mevcūd
Olur mıydı dilemeyeydi Ma' būd
- 62 Hūdādur hālīkı her hayr u şerriñ
Hem oldur mūcidi her nef' u zarrıñ
- 63 Diledi mü'minüñ imānını Hāķ
Bu qavli fehm idüp añla muhaqqāķ
- 64 Muqarrer bu muṭi' olmazdı mü'min
İrāde itmese Rabb-i müheymin
- 65 Ne kim var fişķ u fāsıķ küfr ü kāfir
Dilemişdür dilemeseydi Qādir
- 66 Ne fāsıķ fişķ ile mevşūf olurdı
Ne kāfir küfr ile me' lūf olurdı
- 67 Qanadın sivrisiñek oynadımaz
Hūdā anı dilemese idemez
- 68 Ne iş ki işlenür her gāh u her ān
İrāde itmesiyle işler insān
- 69 Dilese cümleyi mü'min iderdi
Qamuyı istese kāfir iderdi
- 70 Bu Hālķuñ mü'[min] itdi ba' zısını
Dağı hem kāfir itdi ba' zısını
- 71 Niçün kılmadı mü'min cümleyi Hāķ
Su'āl iderse bunu kim muhaqqāķ
- 72 Cevāb oldur Hūdā diledüğinden
Su'āl olunmaz ol işledüğinden
- 73 Ol ider līkin cümleye su'āli
Bu minvāl üzre añla bil bu hāli
- 74 Hūdānuñ hikmetine 'aql irişmez
Diledüğünde sır çok kimse bilmez

⁶⁸ gāh u: A gāhi

- 75 Niçe fā'ideler var anda şaklı
Yetişmez âdem oğlanınıñ 'aqlı
- 76 Yaratmaqdan kamu küffarı ey yār
Dağı küfrün dilemesinde Settār
- 77 Çeyanı 'aķrebi ħinziri mārı
Yaratdı bunca müziyātı Bārī
- 4a 78 Bular ħalk olmasında ey bürāder
Niçe ħikmet niçe nef' ü muķarrer
- 79 Bileyin ħikmetin dimek ħatādur
Bize hem olan imān i' tinādur
- 80 Ķadīmīdür irādet dağı ey cān
Degüldür şoñra olma eyle iz' ān

ĶUDRET

- 81 Yaratdı ķādir Allāh kā'inātı
O ħalk itdi bu cümle mümkinātı
- 82 Dilerse ger ider mevtāyı iħyā
Dilerse hem ider zi-rūħı iħyā
- 83 Yürür söyler kamu aķcār u eşcār
Dilerse ħazret-i Ħallāķ u Cebbār
- 84 Yeri gögi dilerse yoğ ider Ħaķ
Girü icāda ķādir oldur ancaķ
- 85 Yaradur nice yüz biñ böyle gökler
O ħalk eyler nice biñ öyle yerler
- 86 Yoķuşa ķarşu eyler māyı icrā
Aķarken sim ider dilerse Mevlā
- 87 Kimin bir sā'at içre ey bürāder
İrade itse şarķdan ħarba İlter

⁷⁷ müziyātı: A sūziyātı

⁸¹ itdi: A etdi

- 88 Dağı şol kıula ki fermānı olsa
Yedinci kıat göge vara vü gele
- 89 Bu cümle yiri gögi ider altun
İrade eylese Hıllāk-ı bī-çün
- 90 Kıadīmīdür ebeddür kıudret-i Hıak
Teferruķ eylemez zātđan muħaķķaķ

KELĀM

- 91 Mütেকellim durur söyler o Settār
Bilā-ħarfın ve lā-şavtındür ey yār
- 92 Bizim gibi dil ile söylemez Hıak
Münezzehdür bulardan zāt-ı muṭlaķ
- 4b 93 Kimisine bilā-vāşıta söyler
Kelīmine nitekim ey bürāder
- 94 Dağı Mi‘ rāc gicesi Muştafāya
Bilā-keyf söyleyüpdür müctebāya
- 95 Kimine enbiyāđan itdi i‘ lām
Kelāmın vāşıtayla dağı ilhām
- 96 Hıaber anlara Cebrā ’ille geldi
Nebīnün ekşerine böyle oldu
- 97 Dağı Allāh kelāmıdır bu Kıur’ān
Degildür ħādiş ü maħlūķ ey cān
- 98 Şübūtiyye şıfatlar kim añıldı
Kıamusı zātı ile kıā ’im oldu
- 99 Zevāl irmez tağayyürden berīdür
Münezzehdü[r] muķaddesdür ‘arīdür

⁸⁹ Hıllāk-ı bī-çün: A Hıllāk u niçün

⁹⁴ Muştafāya: A Muştafāyaya

⁹⁶ Cebrā ’ille: A Cebrā ’il ile

TEKVİN

- 100 Dağı tekvīn cümle hālīk oldur
 Kamu eşyāyı hālīk rāzīk oldur
- 101 Hüdādan ğayrı yoǵdur yaradıcı
 Odur yoǵ eyleyici var idici
- 102 Kamunuñ qavl ü fi‘lin yaradan ol
 Kamunuñ cinsini var eyleyen ol
- 103 Elüñ cünbānı hem dildeki güftār
 Göz açılıp qapalması ne kim var
- 104 Siñeklerüñ havāda uçduǵını
 Şadāsını ayaǵ oynatduǵını
- 105 Gerek insānuñ a‘mālidür ey yār
 Gerek hayvānuñ ef‘ālini her bār
- 106 Kamu göklerde olan cümle maḥlūq
 Dağı yerde olan mevcūd mesbūq
- 107 Kamunuñ şihhat ü şayr’olduǵını
 Kamunuñ vuşlat u ayrılıǵını
- 108 Buları ḥalk iden Ḥallāq oldur
 Hemeye rızq viren Rezzāq oldur
- 5a 109 Oda yaqmaq qara üşütmegi hem⁵
 Cenāb-ı Ḥaq yaradur biş ü ne kem
- 110 Ḥalīle gülşen oldı nitekim nār
 Cihān ateş toluken oldı gülzār
- 111 Velīkin oda yaqmaq virdi Bārī
 Qara üşütmek oldı resm-i cārī

¹⁰⁴ Siñeklerüñ: A Sineklerüñ

¹⁰⁷ şihhat ü şayru: A şihhat-i şayru

⁵ Bu beytin yan tarafında mısralarının sonları okunamayan bir beyit yer almaktadır: *İrāde itse ger qayu.../ Virir meger tebāyi‘...*

¹¹⁰ Ḥalīle: A Halīle; toluken: A tolu iken

- 112 Yimek yidükde qarın toqluğını
Toyurđı Şanma yimek çoqluğını
- 113 Őamuyı ĥalk iden hep bī-zevāl ol
Ĥaĥīkatde mü'eŐŐir lā-yezāl ol

MELĀ'İKE⁶

- 114 Őahādet iderin pinhān u peydā
Melekler ĥalk idüpdür Ĥaĥ te'ālā
- 115 Ĥaĥķuñ emriyle 'āmillerdür anlar
'Amellerinde kāmillerdür anlar
- 116 Daĥı insān gibi itmezler 'iŐyān
Tutarlar ne ise fermān-ı Yezdān
- 117 Melā'ikde dişi vü erkek olmaz
Daĥı bularda yimek içmek olmaz
- 118 Bularıñ içlerinde var durur hem
Muĥarrebler peyāمبرler mükerrerem
- 119 Daĥı her biriniñ bir ĥizmeti var
Çamusı emr-i Raĥmān ile der-kār
- 120 Kimi yerde anuñ kimi semāda
Çamusı ĥizmetiñ bir bir edāda
- 121 Kimi kā'im kimi eyler [rū]kū' hem
Kimi secde ider Ĥaĥķa dem-ā-dem
- 122 Kimi tesbīĥ ider hem zū'l-celāli
Kimi tevĥīd ider ol lā-yezāl[i]
- 123 Müvekkeldür kimi insānı bekler
Kimi yazar ne olsa ĥayr u ger Şer

⁶ Bu kelimenin sonunda bulunması gereken "kapalı te" harfi yazıda ihmal edilmiştir.

¹¹⁵ 'Amillerinde: A 'Āmillerinde

¹¹⁶ fermān-ı Yezdān: A fermān u Yezdān

Fİ BEYĀNİ TAFŞİLİ CEBRĀ 'İL 'ALEYHİ'S-SELĀM

- 5b 124 Hūdā virmiş bularıñ ba' zısına
O deñlü cüsse kuvvet kimisine
- 125 İner bir sâ' at içre tā zemīne
Hūdā emr eylese Rūhu'l-emīne
- 126 Birinüñ bir yük ile bir cibāli
Bozar hem dağıdur lâ 'ubālī

Fİ BEYĀNİ TAFŞİLİ 'AZRĀ 'İL 'ALEYHİ'S-SELĀM

- 127 Dağı 'Azrā 'ili idüp mufažžal
Anı cān almağa kıldı müvekkel
- 128 Heme evkāt-ı ācāli bilen ol
Kamu zī-rūhuñ ervāhın alan ol

Fİ BEYĀNİ TAFŞİLİ İSRĀFİL 'ALEYHİ'S-SELĀM

- 129 Yaratdı Şūr için İsrāfili Hağ
Anı Şūr urmağa itdi muvaffağ
- 130 Dağı boynuz gibi bir nesnedür Şūr
Hağīkati anuñ olmışdurur nūr
- 131 Koymışdur delüğine ağızını hem
İzin virdükde nefha Rabb-i a'lem
- 132 Üfüricek çıka āvāzı yir yir
İşidüp evvel ölen cānlulardur
- 133 Kıyāmet kopa kıla hālī 'ālem
Kalur bākī o zātı hayy u aħkem
- 134 Yata kırk yıl bu minvāl üzre dünyā
Yine Hağğ ide İsrāfili ihyā

¹²⁴ bularıñ: A bunlarıñ

135 İkinci def a Şûra dem urısar
Zevi'l-ervâh kâmusı diriliser

Fİ KÛTÛBİ'LLÂHİ TE'ÂLÂ

136 Şahâdet iderin cân u dil ile
Semâdan yiryüzine Cebre'ille

137 Kütüb irsâl idüp Hâk enbiyâya
Şerî' at göndürüp Hâk aşfiyâya

6a 138 Muqarrer bil bunı ey mü'min-i Hâk
Kitâb inmez nebîye iner ancaç

139 Dağı inmez nebîden ğayra Cibrîl
Bunı böyle bil it imâni tekmi

140 İnüp az az Resûlu'llâha Qur'an
Yigirmi üç yıl içre buldı pâyân

141 İdüp Mûsâya Hâk Tevrâtı tenzîl
Dağı 'İsâya menzil oldu İncîl

142 Zebûrı eyledi Dâvûda i'tâ
Dağı ğayrıyı ğayra virdi Mevlâ

143 Kitâbuñ cümlesi yüz dört gelüpdür
Heme hâk u kâmusı şadr olupdur

144 Velîkin hâzret-i Qur'an-ı ekrem
Kamudan soñra geldi ol mu'azzam

145 Olupdur hükmi bâkî tâ kıyâmet
Aña uyan bulur 'izz ile devlet

146 Berîdür nesh ü tebdîl olmaz aña
Maşundur hiç tağayyür gelmez aña

147 Buların ba'zı hükmün bozdı Qur'an
Bu resme cârî oldu hükm-i Yezdân

148 Bu gûne i'tikât it bunlar ile
'Amel câ'iz degil lîk anlar ile

Fİ BEYÂNİ RÜSÜLİ'LLÂHİ⁷ TE' ÂLÂ

- 149 Biri dağı şahâdet iderin ben
Buña dağı inandum cân u dilden
- 150 Beşerden göndürüp Allāhu ğaffār
Ki yiryüzinde peygamberleri var
- 151 Eñ evvel Ādemi var itdi Mevlā
Ḳurı gilden yaratdı Ḳaḳ te' ālā
- 152 Ḳamu insānuñ aşlı oldı Ādem
Dağı hem kıldı Ḳaḳ anı mükerrem
- 153 Pes andan emr idüp ol Rabb-i erḥam
Melekler secde ide Ādeme hem
- 6b 154 Bular hep emr-i Ḳaḳa idüp iḳbāl
Ḳamusı secde ider aña fi'l-ḥāl
- 155 Sücūd itmedi līkin aña İblīs
Bu yolda itdi niçe niçe telbīs
- 156 O secde itmeyicek Rabb-i bī-ḡun
İdüp şeyṭāna la' net kıldı mel' ün
- 157 Ḳıyāmete dek itdi aña mühlet
Çoḳ evlād virdi dağı Rabb-i ḥikmet
- 158 Ḳamu evlād u ensāb ile İblīs
İdüp insān için tezvīr ü telbīs
- 159 Ḳamu insiñ ḳulübuna girerler
Ṭamarlarında ḳan gibi yürürler
- 160 Güç ile kimseyi kāfir idemez
Dağı zor ile ' işyān itdüremez

⁷ “Allah’ın peygamberleri” anlamına gelen “rüsülü’llāh” tamlaması, metinde yanlış bir şekilde “er-rüsülü’llāh” şeklinde yazılmıştır, bu durum Arapça tamlama kurallarına aykırıdır. Çünkü *rüsül* kelimesi izafetle marifelik kazanmıştır. Başına elif-lām takısı getirilerek ikinci bir defa marife yapılması mümkün değildir.

¹⁶⁰ kimseyi: A kimse’i

- 161 Nihāyet haşş idüp insi zünūbe
İder her biri vesvese kılūbe
- 162 Budur mü 'min olana lāzım olan
Bile kendüsine şeytānı düşman
- 163 Kaça uymaya vesvās-ı la' īne
Sıgına her dem Allāh-ı mu' īne

Fİ BEYĀNİ HAZRETİ MUHAMMED ' ALEYİŞ-ŞALĀTÜ VE'S-SELĀM

- 164 Çün Ādem enbiyānuñ evvelidür
Habību'llāh bularıñ āhiridür
- 165 İki ortasında çok peyāmbere
Gelüpdür emr-i Haqq ile muqarrer
- 166 Kamusı haqq u şıdk oldu şayılmaz
Hisābın Haq bilür bir kimse bilmez

TAFDİLÜ MUHAMMED ' ALEYİŞ-ŞALĀTÜ VE'S-SELĀM

- 167 Muhammed cümlesinüñ efdalidür
Habību'llāh bularıñ ekmelidür
- 168 Hayırlıdır ümemden ümmeti hem
Odur peygamberimiz şān u ekrem
- 7a 169 Gelenler enbiyādan bundan evvel
Olupdur her biri bir kavme mürsel
- 170 Kiminüñ var idi münzel kitābı
Kitābsız eyledi kimi hitābı
- 171 Velī şulţānımız sulţān-ı kevneyn
O maşşüş oldu meb' üşü's-şakaleyn
- 172 Ebed bākīdür anuñ şer' ü dīni
Aña ümmet olanuñ Haq mu' īni

¹⁶⁵ peyāmbere: A peygamber

Fİ BEYÂNİ MU‘CİZÂTİ’N-NEBİYYİ ‘ALEYİ’S-SELÂM

- 173 Resûl-i bâ-şafānuñ mu‘cizâti
Tuţupdur cümleten bu kâ’inâti
- 174 Aķıtdı āb-ı ĥayvāni benāni
İçenler buldı ‘ömr-i cāvūdāni
- 175 İdince māha barmakla işāret
İki şāķ eyledi anı o sâ‘at
- 176 Aña ĥayvān u ağaç söylediler
Ĥudānuñ ĥaķ resûlisin didiler

Fİ BEYÂNİ Mİ‘RÂCİ MUĤAMMED ‘ALEYİ’Ş-ŞALÂTÜ VE’S-SELÂM

- 177 O faĥrû’l-enbiyāya emr oldı
Ki bir şeb Mekmeden tā Ĥudse geldi
- 178 ‘Urûc itdi o gice āsumāna
Nazar şaldı caĥīme vü cināna
- 179 Resûlu’llāh görüp söyleşdi Ĥaķķı
Ĥabûl ü gûş idüp bu ĥavl-i şıdķı
- 180 Velīkin Muştafādan ĥayrı insān
Degül dünyāda Ĥaķķı görmek imkân
- 181 Görürler līki cennetden cihetsiz
Ĥamu mü’min mekānsız niteliksiz
- 182 Yine şubĥ olmadan ol şeb Muĥammed
Nüzûl itdi girü Mekkeye Aĥmed
- 183 Resûlüñ mu‘cizâti çokdur ey yār
Bu zıkr olanlara beñzer neler var

¹⁷⁴ āb-ı ĥayvāni: A āb u ĥayvāni

¹⁸¹ cihetsiz: A cehetsiz

7b **Fİ BEYĀNİ'L-ḲUR'ĀNİ'L-‘AZĪM**

- 184 Biri daḥı anuñ Ḳur'ān-ı zī-şān
Büyük mu'cizesidür hem o bürhān
- 185 Naẓīrin getüremez birisinüñ
Cihān ḥalkı eñ aḳşer süresinüñ
- 186 Şebīh olabilür m'añla tamāmı
Kelām-ı Ḥālıḳa maḥlūk kelāmı

Fİ EZVĀCİ'N-NEBİYYİ 'ALEYİ'Ş-ŞALĀTÜ VE'S-SELĀM

- 187 Daḥı 'avratlar almışdur o sultān
Nikāḥ ile Resül-i Rabb-i Mennān
- 188 Ḥadīce vü 'Āyişe ğayrılardan
Cemī'an Ḥaḳḳ ola rāzī bulardan
- 189 Olupdur erkek oğlu Muştafānuñ
Biri Ḳāsım biri İbrāhim anuñ
- 190 Biri tayyibdür anuñ biri ṭāhir
Bulardan daḥı rāzī ola Ḳādir
- 191 Daḥı var kızları sultān-ı dīnüñ
Olupdur Fāṭıma nāmı birinüñ
- 192 Birisi Ümmü Gülsümdür müretteb
Ruḳıyyedür birisi biri Zeyneb
- 193 Ḥadīceden olupdur cümle evlād
Rızā-i Ḥaḳla bular ola dil-şād
- 194 Velī İbrāhim oldı Māriyeden
Bu nām ile müsemma cāriyeden

¹⁸⁴ Ḳur'ān-ı zī-şān: A Ḳur'ān u zī-şān

¹⁸⁶ m'añla: A mi añla

¹⁸⁸ Ḥadīce: A Ḥadīce

¹⁹³ Ḥaḳla: A Ḥaḳıla

- 195 Vefât itdi kamu evlād'öñince
 Kızı Fâtıma kaldı şoñra anca
- 196 Resûl anı ' Alîye virmiş idi
 Hasan Hüseyin andan olmuş idi
- 197 Kamu kızlarınıñ ol efdalidür
 Resûlu'llâh katında sevgilidür

FÎ BEYÂNİ VAQTİ MECİYYİ'L-VAHYİ ' ALEYHİ'S-ŞALÂTÜ VE'S-SELÂM

- 8a 198 Resûlu'llâh varıcağ kırk yaşına
 Nübüvvet tâcı konmuşdur başına
- 199 Tamâmet itdi teblîğ-i risâlet
 Hem altmış üç yaşında kıldı rıhlet
- 200 Toğupdur Mekkede şâh-ı nübüvvet
 Medîneye oradan itdi hicret
- 201 Muhammed fahr-i ' âlem Muştafâdur
 Resûlu'llâh o ğatmü'l-enbiyâdur

FÎ BEYÂNİ KERÂMÂTİ[L-JEVLIYÂ ' RAĞIYA'LLÂHÜ ANHÜ[M]⁸

- 202 Şahâdet iderin bu söze bi'z-zât
 Veliyyu'llâh için vardur kerâmât
- 203 Yetişmez rütbede velî nebiye
 Nebî rütbesi virilmez veliye

FÎ BEYÂNİ EBÛ BEKRİ['Ş-JSİDDİK⁹

- 204 Velîler efdali Şiddîk-i ekber
 Kızı ' Âyişeyi aldı peyâmbur

⁸ Evliyanın başındaki harf-i tarif metinde imlâ edilmemiş, *anhü* kelimesinin de çoğul zamir kullanılarak *anhüm* olması gerekmektedir.

⁹ Bekir kelimesi metinde yanlışlıkla y ilave edilerek *bükeyr* şeklinde yazılmıştır. Onun unvanı olan *Şiddîk* kelimesinin başındaki elif-lam takısı yanlışlıkla terk edilmiştir.

²⁰⁴ peyâmbur: A peygâmbur

205 Resülün kaynatasıdır o sultān
Resül itdükde ‘azm-i süy-ı Yezdān

206 Resülün yirine oldu ħalīfe
Kulağ tut ħağ olan ħavl-i laṭīfe

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ḤAZRETİ ‘UMERİ’L-FĀRŪḶ

207 ‘Ömerdür Ebū Bekrden soñra efḍal
Anuñ ardıncadır FārūḶ-ı a‘ del

208 Ḥalīfe oldu ħağdur bu ħilāfet
Zamānında idüp ‘adl ü ‘adālet

209 Resülün kaynatası olmış idi
Kızı Ḥafzayı Resül almış idi

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ḤAZRETİ ‘USMĀN RAḐİYA’LLĀHŪ ANH

210 Bulardan soñra daḥı efḍal olan
Bil ey cān ḥazret-i ‘Oşmān-ı ‘Affān

8b 211 ‘Ömer ardınca olmışdur ħalīfe
Resūlu’llāh hem ol zāt-ı şerīfe

212 İki kızlarımı tezvīc idüpdür
Biri öldükde birin de virüpdür

213 Bunuñ ħağğında da ħağdur ħilāfet
Anı taşdıḶ iden buldı sa‘ ādet

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ḤAZRETİ ‘ALİYYİ’L-MURTAḐĀ KERRAMA’LLĀHŪ VECHEH

214 Anuñ ardınca efḍal ey bürāder
‘Alīdür hem ħalīfe oldu server

²⁰⁵ kaynatasıdır: A ħayın atasıdır

²⁰⁷ Ebū Bekrden: A Ebū Bekirden; FārūḶ-ı a‘ del: A FārūḶ-ı a‘ del

²⁰⁹ kaynatası: A ħayın atası

- 215 Çār yāridür ki bular imāmuñ
Bulardur a‘ del’ aṣḥāb-ı kirāmuñ
- 216 Buları sevmeyendür ehl-i bid‘ at
Severüz cümlesin umup şefā‘ at

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ‘ AZĀBİ’L-ĶABR

- 217 Şahādet iderin bī-şek muḳarrer
‘ Azāb-ı ḳabr ḥaḳdur ey bürāder
- 218 Varıcaḳ ḳabr içine ādem ey yār
Gelür Münkir Nekır iki melek var
- 219 Su ‘āl ider ki evvel Rabbisinden
Nebīden soñra dīn ü ḳiblesinden
- 220 Cevāb virüp diye mü ‘min olanlar
Bizüm tañrımız Allāhdur diyeler
- 221 Daḫı peygamberimiz Muştafādur
Ḥabību’llāh o ḥatmü’l-enbiyādur
- 222 Diyeler dīnimüzdür dīn-i İslām
Bize Ḳa‘ beyi ḳible ḳıldı ‘ Allām
- 223 Muṭi‘ ler bu cevābı söyleyeler
Ḳabirden çok tena‘ umlar yiyeler
- 224 Şoñ ucu ḳāfir ü fāsıḳ olanlar
Ki fişḳ u küfrile me ‘lūf olanlar
- 225 Ḳamusı ḳādir olmayup cevāba
Şataşalar ḳabir içind’ ‘ azāba

²¹⁵ a‘ del’ aṣḥāb: A a‘ deli aṣḥāb

²¹⁸ Münkir Nekır: A Münkır ü Nekır

²²⁵ içind’ ‘ azāba: A içinde ‘ azāba

9a **FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ ‘ALÂMÂTİ'L-ĶİYÂMET**

- 226 Şahâdet iderin bes Muşafânuñ
Haber virdügi haqdur cümle anuñ
- 227 Ne didise o sultân-ı sa‘ âdet
Olacaqdur ‘alâmât-i kıyâmet
- 228 O cümleden birisidür ki Deccâl
Çıkıcaq eyleye dünyâyı izlâl
- 229 İnüp qatl eyleye Deccâli ‘İsâ
Muhammed şer‘ ini hem ide icrâ
- 230 Hüruc idüp gele Mehdi-i ‘âlem
Buluşa hażret-i ‘İsâ ile hem
- 231 Hem evlâd-ı Resûlden ola Mehdi
Ola kim küşteġân-ı şer‘ a hâdi
- 232 Dağı Ye‘cüc ü hem Me‘cüc çıkısar
Dağı ‘aks üzre gün ġarbdan toġısar
- 233 Bulardan ġayrı dağı her ne kim var
Zuhûr itse gerek elbette ey yâr

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ AĦVÂLİ'L-ĶİYÂMET

- 234 Şahâdet iderin ki cümle zî-rûġ
Nuġustîn Şûr ile hep ola bî-rûġ
- 235 Kıyâmet ba‘ dehû qopsa gerekdür
Havâda taġ u taş uça gerekdür
- 236 Diyüp dökiliser cümle vü gökler
Bozılır böyle qalmaz baır u yirler

²²⁷ sultân-ı sa‘ âdet: A sultân u sa‘ âdet; ‘alâmât-i kıyâmet: A ‘alâmât ü kıyâmet

²³¹ küşteġân-ı: A keştüġânı

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ HAŞRİ'L-ECSĀD

- 237 Bu minvāl üzre yata ıŝsız    lem
Niçe ŝerh oldısa bundan mu addem
- 238 Yeñiden yirleri halk ide H al ık
Pes andan halk ola c mle hal   ik
- 239  abirden  alk a ins n c mle  ıplak
 amusı başı  aba yalın ayak
- 9b 240 Geye hulleyi cennetde neb ler
 Ulem  v  suleh  hem vel ler
- 241 Bur ka bind r p ta  z m iderler
 amusı s ye-i  arŝa giderler
- 242  ala b k isi ŝusuz a  u   ry n
H l   ik ma ŝer i re z r u gerd n
- 243 Bular n başı  stine geliser
G neŝ bir mil  adar ya ın olısar
- 244 Őıkıŝup derleyeler ŝu larınca
Kimi bo aza dek kimi boyunca
- 245 Kimi  opu a kimi      dek
Kimi uylu a kimi dizine dek
- 246 G n ha g re derde  ar  olalar
 amu itd klerin anda bulalar

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ İ' T 'İ'L-K T B

- 247 Melekler kim yazarlardı kit bı
Ki bunda itd gi ŝerr   ŝev bı
- 248 Mu i  m   mine ŝa ından viril r
Vel kin k fire ŝoldan viril r

²⁴⁵ dizine: A dezine

²⁴⁷ itd gi: A etd gi

- 249 Zuhûrından virilür kimisine
Bu gûne virilür her birisine

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ' S-SU'ÂLİ Fİ'L-ĞİYÂMET

- 250 Ğıyâmet günü cümle halka Mevlâ
Su 'âl itse gerekdür Ğağ te'âlâ
- 251 Eger dünyâda zulum itdise zâlim
Anı da'vâ ile ehl-i tezâlüm
- 252 Verilür var ise mazlûma Ğayrı
Yoğ ise yüklenir zâlime şerri

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ'L-MİZÂN

- 253 Buña elbette lâzım oldu îmân
Ğurulur 'adl için mağşerde mizân
- 10a 254 Çekilür vezn olunur Ğayr u şerler
Ya cennâta yâğûd nâra giderler
- 255 Şu kim şerrinden ola Ğayrı ağır
O şekk [ü] şübhesiz cinâna girer
- 256 O kim Ğayrından ola ağır şerri
Anuñ nâr-ı cağim olur mağarrı
- 257 Meger anuñ başında ola devlet
İre izn-i Ğağ il'aña şefâ'at
- 258 Eger Ğur'âna uyup tutmuş ise
Eger îmân ile hem gitmiş ise
- 259 İre ya enbiyâdan evliyâdan
Ya 'âlimlerden ü ya etğiyâdan

²⁵¹ tezâlû: A m tezâlüm

²⁵⁶ nâr-ı cağim: A nâr u cağim; mağarrı: A muğarrı

²⁵⁷ il'aña: A ile aña

- 260 Eger ĩmānsız öldü ise hāşā
Aña hergiz şefā' at olmaz aşlā
- 261 Kāalur nār-ı caḥīm üzre mü 'ebbed
Olur dürlü 'azāb ile muḥalled
- 262 Biri de gerçi ĩmān ile gitmiş
Velīkin şerri ḥayra gālib itmiş
- 263 Egerçi olmuş ol ehl-i şerī' at
Velīkin itmese kimse şefā' at
- 264 Günāhınca o kes yansa gerekdür
Pes andan cennete girse gerekdür

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'Ş-ŞİRĀT

- 265 Cehennem üzre vardur cism-i memdūd
Anıñla ehl-i maḥşer oldı mev'ūd
- 266 Kılıçdan keskin ola kıldan ince
Daḥı dolıcaḥ aqşāya varınca
- 267 Tamām üç kerre biñ yıllık yol oldı
Sa' ādet ehline āsān yol oldı
- 268 O köprüden bi'l-cümle ehl-i maḥşer
Cinān u nārıñ ehli aña uğrar
- 269 Kimi emekleyerek gide anda
Günāhını yüklenmiş arḥasında
- 10b 270 Kimisi yıldırım gibi geçiser
Kimi anuñ sekipdir ata beñzer
- 271 Şırātı böyle geçe her birisi
Cehenneme düşer geçmez kimisi

²⁶¹ nār-ı caḥīm: A nār u caḥīm

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-ĦAVZ

- 272 Kıyāmetde muḳarrer olısdurdur
Ki her peygamberiñ bir ḳavzı vardur
- 273 Bulardan ümmetile cümle mürsel
İçerler cennete girmezden evvel
- 274 Muḳammed Muḳtafānuñ cümlesinden
Büyükdür ḳavzı anuñ hepisinden
- 275 Ḳudā virdi o deñlü ḳavza vüs'at
Bir aylıḳ yol olupdur aña ḡāyet
- 276 Kenārında anuñ bardaḳları var
Kevākibden daḡı bī-ḳadd ü bisyār

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-CENNET

- 277 İnandum daḡı ḳaḳ cennet cehennem
Yaradılmış durur ḡālā bular hem
- 278 Giricek ḳalur anda ehl-i cennet
Mü'ebbed olalar ehl-i sa'ādet
- 279 Muḳalled ḳalınur hiç çıḳmaḳ olmaz
Hem ölmek ḳarımaḳ ḳocamaḳ olmaz
- 280 Cinān ehlinüñ eskimez ḳabāsı
Ki cennetde olanuñ yoḳ fenāsı
- 281 Cinān ehlinde bevl ü ḡā'iḳ olmaz
Daḡı kimseye anda uyḡu gelmez
- 282 Ḳamu nisvān u ḡurīsi cinānuñ
Nifās u ḡayzı yoḳ anda olanuñ
- 283 Perīlerdür bularda yoḳ bed-aḡlāḳ
Yaratdı ḡüsn-i ḡulḳ üstine Ḳallāḳ

²⁷³ ümmetile: A ümmeti ile

²⁷⁶ bisyār: A pisyār

- 284 Ta'ām yimek gele hātırlarına
Gele fı'l-hāl o hāzır önlerine
- 11a 285 Ta'ām bişürmek olmaz zaḥmeti yoḡ
Yiyen ne deñlü yirse olmaya toḡ
- 286 Yapusınuñ türābı misk ü 'anber
Daḡı bir kerpici gümiş biri zer

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEHENNEMİ'L-'AYĀN

- 287 Caḡıme gire küffār u bed-āyīn
Ola hem-demleri anda şeyāṭīn
- 288 Ḳalur anlar cehennemde mü'ebbed
Olurlar ḡā'ib ü ḡāsir muḡalled
- 289 Deve boynı gibi mār-ı 'acāyib
Semerlü ḡatıra beñzer 'aḡāyib
- 290 Şoḡısardur buları mār u 'aḡreb
Bu yüzden olalar ḡāḡı mu'azzeb
- 291 Ḡāḡı ḡaynar şu içine ḡoyalar
Nice vech ile ta'zīb eyleyeler
- 292 Yanup kömür olduḡça cümle ebdān
Yeñiden de[r]jiler ḡalḡ ide Yez[d]ān
- 293 Ölüm olmaz nihāyet yoḡ 'azāba
Bularıñ cekdüḡi gelmez ḡesāba

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-ḲAḌĀ'İ VE'L-ḲADER¹⁰

- 294 Şahādet iderin ki nef' ü zārdan
Ne kim vāḡı' olursa ḡayr u şerden

²⁸³ ḡüsn-i ḡulḡ: A ḡüsn ü ḡulḡ

²⁸⁶ yapusınuñ: A yabusınuñ

²⁸⁹ mār-ı 'acāyib: A mār u 'acāyib

¹⁰ faşlün fı beyān-i ḡaḡā vü ḡader

²⁹⁴ nef' ü zārdan: A nef' -i zārdan; ḡayr u şerden: A ḡayr-ı şerden

- 295 Zuhūru hikmet-i haqqıla bulur
Dilemesiyle taqdirīyle olur
- 296 Yazılıp levh-i maḥfūza muḥarrer
Her olup ol[a]caḡ oldu muḥarrer
- 297 Qazāsına muḥālif bir şey olmaz
Qalem ceff oldu bir noḡta bozulmaz
- 298 Qamu īmān-ı mü'min ḡayr u t̄ā'at
Bilüp haqqıladur hep Rabb-i ḡacāt
- 299 Daḡı taqdir-i levḡa yazmasıyla
Rızāsıyla dileyüp yazmasıyla
- 11b 300 Qamu fişkı vü küfri şerleri hem
Ne işlerse bunuñ emşāli ādem
- 301 Dileyüp ḡalkı ile bilmesiyle
Daḡı taqdir-i levḡa yazmasıyla
- 302 Velīkin küfr ü fişḡ u şerri sevmez
Bular emşāli şey'e rāzī olmaz
- 303 Qamunuñ ḡayrını rāzī bilür Haḡ
Sever ḡalk eyleyüp diler muḡaḡḡaḡ
- 304 Su'āl itseñ eger ki bunu ey şāh
Niçün diler yaradur şerri Allāh
- 305 Cevāb oldur kim anı Haḡ te'ālā
Diler hem yaradur şerleri Mevlā
- 306 ḡakem Allāh şeyāḡini yaratdı
Qopunca tā kıyāmet diri itdi
- 307 Hem aña vesveseçün virdi ḡudret
Daḡı iḡvāya ḡalkı itdi ruḡḡat
- 308 Yaratdı küfr ü fişkı Rabb-i a'lem
Daḡı fāsıḡları kāfirleri hem

³⁰² velīkin: A velīken

³⁰⁷ vesveseçün: A vesvese için

- 309 Bularda niçe hikmet var bilinmez
Hafî gâyet hafâsı dille dinmez
- 310 Bu sırrı bilmege olmasa mülâzım
Bunı bilmek degildür bize lâzım
- 311 Su 'âl olunmaz Allâha işinden
Su 'âl ider o halkı cünbişinde[n]
- 312 İnandum Hâkka vü meleklerine
Kitâbına vü peygamberlerine
- 313 Kıyâmet günine hem hayr u şerre
Kamuya yetişen her nef' ü zarra
- 314 Kamu taqdîriyle dilemesiyle
Yaratmasıyla levha yazmasıyla

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ'L-İMÂNİ VE[L-]İSLÂM

- 315 Nedür imân u islâm dirseñ ey yâr
Gönül ile inanmağ dille ikrâr
- 12a 316 O eşyâya inanmağdur ki dindi
Yuğardan beri bir bir zıkr dinildi

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ'D-DİNİ VE'L-MİLLET

- 317 Ne kim Hâkdan getürdi bize hazret
Odur ey tâlib hâk dîn ü millet
- 318 Diyeyin dîn [ü] millet neydügin hem
İkisi birdür anuñ diñle muhkem
- 319 Resûl anı getürmişdür 'ibâda
Ta' alluğ ola şarf-ı i' tikâda

³⁰⁹ dille: A dil ile

³¹¹ cünbişinden: A cinbüşinde

³¹⁵ dille: A dil ile

³¹⁶ yuğardan: A yuğarudan

³¹⁹ ta' alluğ: A ta' alluğı

- 320 Anuñ için gelendür dīn-i millet
‘Amel için gelen oldu şerī‘at

**FĪ BEYĀNĪ KIFĀYETĪ’L-İCMĀLĪ VE ‘ADEMĪ LÜZŪMĪ’T-TAFŞĪLĪ FĪ İMĀNĪ’L-
MUĞALLĪDĪ VE ‘ADEMĪ’L-ĞUDRETĪ ‘ALE’T-TA‘BĪRĪ FĪ TAĞKĪĞĪ’L-İMĀN**

- 321 Harac yok dīnde ey ehl-i sa‘ādet
İder ĩmān-ı icmālī kifāyet
- 322 Olur icmālī tafşīlīye nā’ib
Degüldür kimseye tafşīlī vācib
- 323 Şahīh oldu hem ĩmān-ı muğallid
Eger tağkīğ için itmezse de ĥad
- 324 Kişi ĩmāna vācib şeyi bilse
İnanup i‘tikādı hem pāk olsa
- 325 Velākin olmasa ta‘bīre kādīr
Yine mü’mindür aña ehl-i zāhir

**FAŞLŪN FĪ BEYĀNĪ ‘ADEMĪ ĤURŪCĪ’L- MŪ’MĪNĪ ‘ANĪ’L-İMĀNĪ
BĪ’RTİĞĀBĪ’L-KEBĪRE**

- 326 Şadırdan zā’il olmaz nūr-ı ĩmān
Kebīre itmek ile mü’min olan
- 327 Kebīre nidügin işit mağālī
Zinā vü ĥatl-i nefis itmek mişālī
- 328 Eger anı ĥelāldür dimez ise
Dağı ol fi‘le ısrār itmez ise

12b **FAŞLŪN FĪ BEYĀNĪ ĤŪKMĪ’L-FĀSIĞĪ ĖAYRĪ’T-TĀ’İB**

- 329 Büyük cürm eyleyüp tevbesiz olan
Cenāb-ı Ĥağ ĥatına öyle gelen

³²⁶ şadırdan: A şadardan

330 Meşiyetinde olur ol Hudānuñ
Dilirse suçların ‘afv ider anuñ

331 ‘Azāb ider dilerse aña Mevlā
Pes andan cennete ƣor Haƣ te‘ālā

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ’T-TEKLĪFİ ‘AMMĀ LĀ-YUṬĀK

332 Ƙuluñ ƣāƣat getürmedügi fi‘le
Hudā itmez anı teklīf o ƣula

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ‘ADEMİ’L-İSTİŞNĀ’

333 Saña mü’min misin dinilse ey yār
Muhaƣƣaƣ mü’minem di aña zinhār

334 Şaƣın öğren haƣā ile şavābı
Dime ben mü’minem in-şā’ e Rabbī

335 Yine sâ’il su’âl itse kim āhir
Ya îmānla mı gidersin haƣber vir

336 Diyesin bilmezsin Haƣ bilür anı
Ki ģā’ib ol bilür ģaybı nihānı

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MAĢFİRETİ ŞİRKİ’L-‘İBĀD¹¹

337 Yaradur küfr ü şirkden key haƣer ƣıl
Olur küfrile şirkiñ soñı müşkil

338 Hudā ‘afv eylemez şirkile küfri
Kebā’ir bulardur eñ azarrı

339 Muhaƣƣaƣ yoƣ bu ikisine ģufrān
Haƣber virdi saña ģör naşş-ı Ƙur’ān

³³⁶ ģā’ib: A ģāyib

¹¹ MaĢfireti Şirki’l-‘İbād: A MaĢfireti’ş-Şirki’l-‘İbād

³³⁸ azarrı: A azırrı

³³⁹ naşş-ı Ƙur’ān: A naşş u Ƙur’ān

340 Bulardan bāk̄isini Hāḡ te'ālā
Dilirse 'afv u ġafr eyler o Mevlā

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ 'ADEMİ CEVĀZİ'L-ĤŪKMİ 'ALE'L-ĠĀ'İB¹²

- 13a 341 Dime Zeydi ki ĩmān ile gitdi
Ki cennet içre vardı menzil itdi
- 342 Daḡı 'Amr için ĩmān ile gider
Dime cennetde şöyle böyle ider
- 343 Bular hep ġā'ibe ḡükm eylemekdür
Bu sözlerden ḡazer itmek gerekdür
- 344 Bilinmez kimse bilmez bu muḡadder
Ḥudā bildürdiginden ġayrı şeyler
- 345 Resüller didüğinden ġayrısına
Şaḡın zinhār inanma birisine
- 346 Ebū Bekir 'Ömer 'Oşmān u Ḥaydar
Daḡı altı kişi oldu mübeşşer
- 347 Bular kim müştelendi fā'iz oldu
Ki cennetlük dimeklik cā'iz oldu
- 348 Dime kim küfr ile gitdi ya gider
Cehennemlүkdür ol yāḡūd giriser
- 349 Bu ġā'ibdür bu sözlerde ḡaḡā var
Girü geçen gibi çok çok zarar var
- 350 Velī şeyḡān Ebū Cehil diyeydük
Cehennemlүk diyü ḡükm eyleyeydük
- 351 Bu cā'iz oldu zīrā bunu ey cān
Ḥaber virdi Resüle naşş-ı Ḥur'ān

¹² ġāyib

³⁴² gider : A gitdi

³⁵¹ naşş-ı Ḥur'ān: A naşş u Ḥur'ān

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEVĀZİ'L-MEŞHİ 'ALE'L-ḤUFFEYN

- 352 Edük üzre mesih cā'iz olupdur
Hem i'tikādı sünnetden gelüpdür

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEVĀZİ ŞALĀTİ'L-MEYYİT¹³

- 353 Namāzı mü'min olursa kılınsun
Cenāzenüñ gerekse fāsiq olsun

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ CEVĀZİ'Ş-ŞALĀTİ ḤALFE'L-FĀSIQ

- 354 İmāmuñ mü'min ise muqtedī ol
Kayırmaz fişkı anuñ mühtedī ol
- 13b 355 Ola bir mü'minüñ imānı zāhir
Uyulur ger olursa berr ü fācir
- 356 Velī şālih kişi ardında kıлмақ
Şevābı çok olur anuñ muḥakkaқ

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ḤURMETİ'L-BAĠY

- 357 Kılıç çekmek mülūke cā'iz olmaz
Çeken kişi merāma fā'iz olmaz
- 358 Gerekse 'ad[l] ü dāda kâ'il olsun
Gerekse zulm ü cevre mā'il olsun

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ NEF'İ'D-DU'Ā'

- 359 Du'ā itmekde vardur çok fevā'id
Olur aḥyāya emvāta 'avā'id

¹³ Faşlün Fî Beyāni Cevāzi Şalāti'l-Meyyit: A Faşlün Fî Beyāni Cevāzi'ş-Şalāti'l-Meyyit

³⁵⁷ merāma: A mürāma

³⁵⁹ fevā'id: A feva'id

**FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ İNTIFĀ'İ'L-EMVĀTİ Bİ-DU'Ā'İ'L-AĦYĀ'İ VE
ŞADEĖĖĖĖĖĖĖ VE TĀ'ĀTĖĖĖĖ İN VEHEBŪ ŞEVĀBEN LEĖŪM**

- 360 ' Amel idŭp iderseñ ĥayra niyyet
Du'ā yāĥŭd taşadduğ ya tilāvet
- 361 Bulardan daĥı Ėayrı her ne kim var
Şevābın meyyit iĖŭn itseñ işār
- 362 Varur rŭĥına anuñ vāşıl olur
Şevābına o meyyit nā'il olur
- 363 O ĥayr işden bulur ĖoĖ ĖoĖ fevā'id
Ki rŭĥı şād olup olur 'avā'id
- 364 Evā'ilden bu araya gelince
Daĥı bundan ĖoĖ aĖşāya varınca
- 365 Vaşıyyet eylerem cŭmle enāma
Naşıĥat eylerem her ĥāş u 'āma
- 366 O kim dir ehl-i sŭnnetden olam ben
Resŭlu'llāhuñ işrine gidem ben
- 367 Dinen eşyāya itsŭn i'timādı
Dŭrŭst olsun bulara i'tiĖādı
- 14a 368 Olup ol ehl-i sŭnnetden muğarrer
O kes ĥaĖ mŭ'min olur ey bŭrāder

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MEZĖEBİ'L-İ' TĖĖĖĖ VE'L-' AMEL¹⁴

- 369 Derŭnī i'tiĖād itmek bu hemdŭr
Kişiyeye mezhebŭñ bilmek ehemdŭr
- 370 Diseler i'tiĖādda mezhebŭñ kim
Diliyle diyŭp ola Ėalbi cāzim

³⁶³ fevā'id: A ferā'id; 'avā'id: A 'ava'id

³⁶⁴ evā'ilden: A eveyilden

¹⁴ Faşlŭn Fī Beyāni Mezhebi'l-İ'tiĖādi ve'l-'Amel: A Faşlŭn Fī Beyāni'l-Mezhebi'l-İ'tiĖādi ve'l-'Amel

- 371 Diye kim ehl-i sünnet mezhebidür
Bu mezheb ʔalibinüñ maʔlûbidür
- 372 Resûlu'llâhuñ aşhâbidür anlar
Ki fâ'iz oldı bunlara uyanlar
- 373 Bularıñ niçe ise i' tiqâdı
Dağı her neye ise i' timâdı
- 374 Benüm de i' tiqâdda mezhebüm ol
Derün-ı cân u dille maʔlabım ol
- 375 Şahâbe i' tiqâdı n'ola dirseñ
Dinen şeylerdür añlayabilürseñ
- 376 Di hüküm it ehl-i sünnet mezhebi haq
Ki bundan ğayrısı bâtil muhaqqaq
- 377 Ya dinse mezhebün kimdir 'amelde
Cevâbı bu ola qalbinde dilde
- 378 İmâm-ı mezhebüm Ebü Hanîfe
'Amelde uydum ol zât-ı şerîfe
- 379 Dime Nu' mânüñ oldı mezhebi haq
Ki bâtil ğayrı mezhebler muhaqqaq
- 380 Şavâbdur mezheb-i Nu' mân güzeldür
Haṭâ olması dağı muḥtemeldür
- 381 Haṭâ ayrı mezâhib gerçi ey yâr
Şavâb olmaqlık ihtimâli de var

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ'L-MUḤADDİME

- 382 Bunuñ taḥkîki bu kim Haq te'âlâ
'İbâda emr u nehy eyledi Mevlâ

³⁷¹ maʔlûbidür: A maʔlubıdır

³⁷⁴ derün-ı cân u dille: A derün u cân u dil ile

³⁷⁵ n'ola: A ne ola

³⁷⁸ imâm-ı mezhebüm: A imâm u mezhebüm

- 14b 383 Kimi ur'an ile oldu müberhen
Kimin kıldı Resl ile mübeyyen
- 384 Nie eyyı farz itdi 'ibda
Niesin vcib itdi bu arada
- 385 Nie eyda odı hall  hürmet
Niesinde daı vardur kerhet
- 386 Nie eyyı farz itdi 'ibda
Niesin vcib itdi bu arada
- 387 Reslu'llh o sultn-ı ef'at
Ki odı ol daı ümmete sünnet
- 388 Didi hem ba' zısın msteabdur
Daı buyurdu ba' zısın edebdr

FALN F BEYN'L-FARZ

- 389 Farza neydgin bilmek dilerse
Anı bilmege cehd  cehd idersen
- 390 Buyurmu ola anı Ha te' l
Dell-i atı' ile bellü ola
- 391 Mili na-ı ur'an oldu anu
Ki efal mu' cizesi Mutafanu
- 392 Farza mnkiri kfir olur ol
'Azb-ı nra bulur triki' yol
- 393 Birisi daı anu mü'min olma
Vuзу' itmek cnblkden arınma
- 394 Ed itmek gibi be vat namzı
ıym ile daı itmek niyzı

³⁸⁶ 384. beytin tekrarı

³⁸⁷ sultn-ı ef'at: A sultn u ef'at

³⁸⁸ ba' zısın: A ba' zısın

³⁹¹ na-ı ur'an: A na u ur'an

³⁹² triki: A triki

- 395 Ğanī ise zekāt virmek muḥaqqak
Daḡı ‘ömründe bir kez ḡacca varmak

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ’L-VĀCİB

- 396 Nedür vācib dir[i]señ ey bürāder
Buyurmuş ola anı Rabb-i ekber
- 397 Velākin şübhelü ola delīli
O kim vācib anuñla ola belli
- 15a 398 İden lāyıq olur bī-ḡad şevāba
Şataşur itmeyen anı ‘azāba
- 399 Bunuñ münkirine kāfir dinilmez
Bunı terk eyleyenden ‘afv olunmaz
- 400 Şal’āt-ı vitir uđḡiyye mişāli
Hem oldı fıtra virmek aña ḡālī

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ’L-MÜBĀḡ

- 401 Mübāḡ oldur kim işlerse mübāḡı
Anuñ ne ecri ola ne günāhı
- 402 Mişāli yürümeḡ ḡurmaḡ oturmaḡ
Ne var ise bunuñ emşāli muḡlaḡ

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ’L-ḡARĀM

- 403 ḡarām oldur ḡudā nehy itmiş ola
İden dūzaḡ ‘azābın bulmuş ola
- 404 Zinā itmek livāḡa itme gibi
Süñük su ’rını yeyüp içme gibi

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ’L-MEKRŪH

- 405 Nedür mekrūh eger bilmek dilerseñ
Daḡı aḡkāmın öğrenmek dilersen

- 406 Anı iden ‘azāba lāyık olmaz
Bunu hem itdüğiçün nāra girmez
- 407 ‘İkāb olmağa nefsi sâ’iğ olur
Şefā‘ at olmamağa lāyık olur
- 408 At eti fāre su’rı yeme gibi
Kedi artuğı yiyüp içme gibi
- 409 Dağı yabanda gezen tavuğuñ hem
Ki mekrüh oldı su’rı bîş ü ger kem

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ’S-SÜNNET

- 410 Dağı sünnet aña dirler Muḥammed
Anı ekşer zamānda itdi Aḥmed
- 15b 411 Bunu terk idenüñ yoḡdur ‘azābı
Velākin tāriki çeker ‘itābı
- 412 ‘İtāba tārik-i sünnet çhaḡdur
Şefā‘ at olmamağa müsteḡaḡdur
- 413 Mişāli sünnetiñ ey merd-i çālāk
Tutunmaḡdur vuzū’ vaḡtinde misvāk
- 414 Ezān u hem iḡāmet itme gibi
Cemā‘atle namāzı kıılma gibi
- 415 Dağı oḡlanlarını sünnet itmek
Dağı evlenicek yimek bişürmek

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ’L-MÜSTEḡAB

- 416 O şey’dür müsteḡab kim ey bürāder
Anı bir ya iki itdi peyāंबर
- 417 Ya dimiş ola bunu işleyenler
Kıyāmet günü me’cür ola anlar

⁴¹⁶ peyāंबर: A peygamber

- 418 Bunı terk eyleyen olmaz mu^ç azzeb
Hem olmaz işlemeyenler mu^ç âteb
- 419 Şefâ^ç atden daḥı olmaya maḥrûm
Bunı fark eyle birbiriyle ma^ç lûm
- 420 Velâkin müsteḥabbı işleyenler
Bulurlar nice nice ecri bunlar
- 421 Nevâfilden ^ç ibâdet itme gibi
Taşadduḡ itme oruç tıtma gibi

**FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ'L-İHTİYÂCİ İLE'L-İCTİHÂDİ VE SEBEBİ
İHTİLÂFİ'L-MEZÂHİB¹⁵**

- 422 Mufaşşal şerḡ ideyim saña ey yâr
Mezâhib ihtilâfına sebep var
- 423 Mezâhib ki oldı muḥtârı e'imme
Ḳamusu ehl-i sünnet şübhe itme
- 424 Kitâbu'llâhda mevcûd oldı cümle
Eḡâdîş-i Resûlde daḥı böyle
- 425 Velâkin ba^ç zı oldı âşikârî
Anı añlar bilür a^ç lâ vü ednâ
- 16a 426 Daḥı hem ba^ç zısı ḡâyet ḡafîdür
Anı her kişi bilmez muḡtefîdür
- 427 Anı ^ç âḡıllar ^ç âlimler bulurlar
Ki şer^ç emrinde kâmiller bilürler
- 428 Buyurdı Ḥaḡ ki ^ç âlimler olanlar
Ki zaḡmetler çeküp raḡmet bulanlar
- 429 Kitâbında olan gizlülerinden
Daḥı peyḡamberinüñ sözlerinden

¹⁵ Sebebi İhtilâfi'l-Mezâhib: A Sebebi'l-İhtilâfi'l-Mezâhib

⁴²⁴ eḡâdîş-i resûlde: A eḡâdîş ü resûlde

⁴²⁵ Bu beytin kafiyesi tutmuyor.

- 430 Bu esrârı bulalar añlayalar
Ki sâ'irler bulardan diñleyeler
- 431 Bulara Hâkdan ire nice ihsân
Ecirler vire her birine Raḥmân
- 432 Eger yañlış da añladıysa anlar
Yine ma'zûr olurlar müctehidler
- 433 Hüdâ 'afv eyler anlardan ḥaṭâyı
İder her birine niçe 'aṭâyı
- 434 Daḥı buyurdu Hâk sâ'ir 'ibâda
Eger ḳudret yoĝ ise ictihâda
- 435 İdeler iḳtidâ bundan birine
'Amel edüp uyalar sözlerine
- 436 İmâmı ger ḥaṭâ da itdi ise
Bu ma'zûr ola aña uydı ise
- 437 Resûlu'llâh ol sultân-ı şefâ'at
İdicek dünyâdan 'uḳbâya rıḥlet
- 438 Ehem gördiler aşḥâbı cihâdı
Ġazâ idüp ḳodılar ictihâdı
- 439 Kitâbu'llâhdan işbâtı bunlar
Cihâd emrin görüp çalışmadılar
- 440 Şaḥâbenüñ çoĝu 'âlimler idi
Ḳamusı müctehid kâmiller idi
- 441 Cihâda eyleyüp ibrâm u iḳdâm
Ḥadıřden olmadı istiḥrâc aḥkâm
- 442 Ḳalîl idi ḥavâdiř içlerinde
Vaḳâyi' az idi hem ol zamânda

⁴³⁷ sultân-ı şefâ'at: A sultân u şefâ'at

⁴³⁸ Ġazâ: A ĝaza

⁴³⁹ işbâtı: A isbâtı

⁴⁴⁰ müctehid: A müctehid

⁴⁴¹ istiḥrâc aḥkâm: A istiḥrâc u aḥkâm

- 16b 443 Eger aḥkāma muḥtāc olsalardı
 ̇Kamusı ictihād eylerler idi
- 444 ‘Amel eylerler idi vaḳt-i ḥācet
 Mesā’il yazmaḡa yoḳdı zārūret
- 445 Pes andan ehl-i İslām ki çoḡaldı
 Ḥavādiṣ cehle ḡāyet ṣāyi‘ oldı
- 446 Bu lāzım geldi ki ‘ālim olanlar
 Kitābı hem ḥadiṣi añlayanlar
- 447 Çalıṣup ictihād idüp beḡāyet
 İdeler ḡayrı eṣyādan ferāḡat
- 448 ̇Kılalar emr-i dīn çün idüp iḳdām
 Kitābu’llāhdan istinbāt-ı aḥkām
- 449 Her ‘ālim ‘aḳlı iriṣdüḡi miḳdār
 Çıḳarup añladuḡın yazdı bisyār
- 450 Çalıṣup bir bir itdiler beyānı
 Şeri‘at gün gibi boldı ‘ayāmı
- 451 Ki her birine bir ṭā’ife uydı
 Bu āna dek gelince böyle oldı
- 452 İmām-ı A‘zama uydı kimi hem
 Kimisi Şāfi‘i’yi ṭıtdı muḥkem
- 453 Kimisi Mālikī idindi mezheb
 Kimine İbn-i Ḥanbel oldı maṭlab
- 454 Kiminüñ mezhebi Dāvud-ı Ṭayydı
 Kimisi mezheb-i Süfyāna uydı
- 455 Daḡı ḡayrılara tābi‘ olup hep
 Ṭutandı her biri birini mezheb
- 456 Bu āna degin iderler ‘āmiller
 Bu ḡüne mezheb edindi idenler

⁴⁴⁸ istinbāt-ı aḥkām: A istinbāt u aḥkām

⁴⁴⁹ bisyār: A pisyār

- 457 Çamunuñ i' tiqādı ehl-i sünnet
Muḥaşşal müttehid-i dīn ü millet
- 458 Nihāyet kimisi ba' zı maḥalde
Ḥilāf ider kimisine ' amelde
- 459 Ḥudā izniyledür bu ihtilāfāt
Yine emr-i Ḥaḳ iledür bu ḥālāt
- 17a 460 Zarar virmez bu ğaybī raḥmet oldı
Uyan mü 'minlere pür ni' met oldı
- 461 Uyulsa bunlaruñ her ḳaḅısına
İki cā'iz var ancaḳ birisine
- 462 Uyan bulur cinān içre maḳāmı
Ḥaḳā da itse uyduğı imāmı

**FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ TAFDİLİ MEZHEBİ EBİ ḤANİFE
RAḤMETU'LLĀHİ [‘ ALEYHİ] ‘ ALĀ ĞAYRİHİ**

- 463 İşit kim bu diyārıñ ḥalkı ekser
İmām-ı A' zama uydı ser-ā-ser
- 464 Bu ḳavm içre o mezheb şāyi' oldı
Bu mezhebe ḳamusı tābi' oldı
- 465 Odur hep cümleden a' lem u aḳdem¹⁶
E'immeden o gelmişdür muḳaddem
- 466 Resülün hicretinden soñra ey cān
Ki seksen yıl geçicek toğdı Nu' mān
- 467 Yüz ellinci yıl itdi ' azm-i ' uḳbā
' Aleyhi raḥmetu'llāhi te' ālā
- 468 Tilāmizinden anuñ ba' zı ey yār
Ebū Yūsuf Muḥammed hem Züfer var

⁴⁵⁷ müttehid-i dīn: A müttehid ü dīn

⁴⁶² cinān: A cenān

¹⁶ “e” sesi elifle imlā edilmiş.

⁴⁶⁷ ' azm-i ' uḳbā : A ' azm ü ' uḳbā

- 469 Bularñ her birisi müctehiddür
Ki iħrâc-ı mesâ'ilde müciddür
- 470 İderler Bū Ğanîf ile ħilâfî
Ki ba'zı mes'elede iħtilâfî
- 471 Ğamusı yine başka 'add olunmaz
Bular bir müstaķil mezheb şayılmaz
- 472 'Amel itmek bular kavliyle câ'iz
İden ba'zı maħalde oldı fâ'iz
- 473 İmâm A'zam vefât eyleyicek yıl
İmâm-ı Şâfi'î toĝmıřdur ol yıl
- 474 E'imme yukarıda zıkr olundu
Sirâcü'l-ümmeden hep soñra geldi
- 475 Bunı iz'ân idüp ey ħakķa t̄alib
Muħakķak bil ki budur zann-ı ĝalib
- 17b 476 Budur ma'nâsı bunı söylemenüñ
Ki Nu'mân mezhebindeyim dimenüñ
- 477 'İbâdetde gerek sâ'ir 'amelde
İmâm idindim anı her maħalde
- 478 Çıkarduĝın ħadîř ile kitâbdan
Ne didiyse ħabûl ittüm ħiṭâbdan
- 479 Râh-ı şer'e gidüp anuñ iziyle
Hem 'amel iħtiyâr idem söziyle

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ'L-VEŞÂYÂ Fİ'L-AĦLÂĶI'Z-ZEMİME

- 480 Vaşıyyet mü'mine cân ile benden
Ki ħalbi pâk ide ol sū'-i zandan
- 481 Eger görseñ birinde kim 'alâmet
O bed fi'l üzre diy'itme melâmet

⁴⁷⁰ iderler bu Ğanîf ile ħilâfî: A iderler bu Ğanîfiyle ile ħilâfî

⁴⁸¹ diy'itme: A diyü itme; kem: A kim

- 482 Şalâha haml idegör mümkün ise
Yaramazlığıla añma mü'min ise
- 483 Riyâdan ki hâzer it ey bürâder
Riyâ kim dünyâ nef'in celbe dirler
- 484 Şaķın ücretle Qur'ân okumadan
Daķı ücretle tesbîh ü du'âdan
- 485 Hasedden ki eli könülemekden
Zevâl-i ni' metini istemekden
- 486 Eger ol ni' metün kıadrin bilürse
O ni' metden nef'i hâşıl kıalursa
- 487 Gerek mâl ü menâl olsun o ni' met
Gerek 'ilim gerek şihhat riyâset
- 488 Eger bilmezse kıadrin ni' metinün
Zevâlin istemek câ'izdür anuñ
- 489 Hased degül aña ğayret didiler
Olur istense ol ni' met didiler
- 490 Daķı bir şaķşuñ olsa mâlı bisyâr
Anı ğarc-ı ma'âşî itse her bâr
- 491 Yâhûd kesb eylese mâl u fazîlet
Anuñla itse taķşîl-i riyâset
- 18a 492 Ki şer a' mâle âlet olduğıyçün
Ħilâf-ı şer' yola gitdüği içün
- 493 Bu câ'izdür o şaķşuñ 'ilm ü mâln
Ħudâdan isteseñ dâ'im zevâlin

⁴⁸² yaramazlığıla: A yaramazlığıla

⁴⁸⁵ zevâl-i ni' metini: A zevâl ü ni' metini

⁴⁸⁷ mâl ü menâl: A mâl-i menâl

⁴⁹⁰ ğarc-ı ma'âşî: A cerc-i ma'âşî

⁴⁹¹ mâl u fazîlet: A mâlı faşîlet; taķşîl-i riyâset: A taķşîl ü riyâset

⁴⁹² gitdüği içün: A gitdüğiyçün

494 Dağı bir kimse dimez ni‘met olsa
O cānibden birisi anı görse

495 Diseydi bende de olsa bu ni‘met
Ki andan hiç zevālin istememek

496 Buña gıbta didi erbāb-ı tevfiķ
Bunu cā’iz buyurdu ehl-i taḥķiķ

Fİ BEYĀNİ[’L]-KİBR

497 Dağı kaçmaķ mühim oldu kibirden
Kibir kendüyi ey görmekdür ilden

498 Bu şeytān vaşfidur seçmek gerekdür
Ene ḥayrun didi geçmek gerekdür

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ[’L]-‘UCB

499 ‘Acebden dağı gāyet iḥtirāz it
Bilüp tevfiķini Ḥaķķa niyāz it

500 ‘Ucubdur kişi a‘ mālını görmek
‘İbādet itdügin kendü bilinmek

501 Dime kim bu iḥsān-ı Ḥudādur
Baña tevfiķ-i Ḥaķdur bu hedādur

502 Ki mażhar olmasam feyz-i Ḥudāya
Muvāfiķ mı olurdum ihtidāya

Fİ BEYĀNİ[’L]-ḤİKD

503 Dağı ḥiķd eylemekden key ḥazer kıl
Ḥiķid kın tutmaķdur andan güzer kıl

504 Eger dünyā ise bā’ iş bu kīne
Sebep buysa anuñ incinmesine

⁴⁹⁵ zevālin: zāvālin

⁴⁹⁷ mühim: A mehem

⁵⁰¹ iḥsān-ı Ḥudādur: A iḥsān u Ḥudādur

- 505 Velī zulmi için incitdi ise
Ya fişk u ma‘şiyetden olur ise
- 18b 506 Güzeldür sövmeseñ kīn tutsañ ey yār
Ki bunda buğzu fi’llāhdan eşer var
- 507 Biri de ħubb-ı dünyādan ħazerdür
Ki dünyā sevmeniñ şoñı zarardur
- 508 Bunuñ ma‘nāsı hem böyle dimekdür
Cihānda zevk itmek istemekdür
- 509 Bu dünyāyı seven mezmūm kişidür
Anı sevmek ħaṭi’ātiñ başıdur
- 510 Bu dünyāda olan miḥnetde olur
Kamu zevk u şafā cennetde olur

Fİ BEYĀNİ ĤUBBİ[’R]-RİYĀSET

- 511 Biri daḥı anıñ ħubb-i riyāset
Bulur nevmīd olan anda selāmet
- 512 Riyāset bellü şaḥş olmağa dirler
Ta‘ayyün kesb idüp ola muvaḥḥar
- 513 Qazā tadrīs ü va‘z oldı mişāli
İde ħalka bularla imtişāli
- 514 Riyāset ħaḥḥına faḥrū’n-nebiyyīn
Buyurdi mihr-i ‘ālem server-i dīn
- 515 Qoyuna şalitan qurddan zarardur
Kişinüñ dīnine zarrı beterdür

⁵⁰⁶ Metinde “b” harfinin harekesi ve “g” harfinin noktası çıkmamış.

⁵¹⁰ miḥnetde: A miḥnetde

⁵¹¹ ħubb-i riyāset: A ħubb u riyāset

Fİ BEYĀNİ ṬŪLİ[’L-]EMEL

- 516 Dağı kaçmak gerek ṭul-i emelden
Uzun ‘ömr istemekdür cân u dilden
- 517 ‘İbâdet itmek için ister ise
Uzun ‘ömri anuñ için dilerse
- 518 Ki câ’iz istemek ‘ömr-i ṭavīli
Murâdı kesb ise ecr-i cezīli
- 519 Hevâ-yı nefse uymağdan dağı hem
Beğâyet ihtirâz ide dem-â-dem
- 520 Yiyecek geyecekden ister ise
Ne isterse derûnı ne severse
- 19a 521 Binâ yapmağdan ‘avratdan ne kim var
Ki taḥşīline sa‘y itmeye zinhâr
- 522 Faḳīrden ḳorḳmadan ğâyet ḥazer it
Bu sū’-i ḥulḳa mülḥaḳdur güzer it
- 523 Dağı taḳdīre râzı olmamağdan
Ki fermânını Ḥaḳḳuñ tutmamağdan
- 524 İl alḳışından olmağ şâd u ḥurrem
Ġazâb itmek hevâ-yı nefis için hem
- 525 Biri dağı anuñ itmek ‘inâdı
Ḥaḳ olduğına şâhidken fu’âdı
- 526 Bilürken ḥaḳ idügün eyleyüp ‘âr
Ḳabûl itmeyüp ide redd ü inkâr
- 527 Dağı buḥl ü ṭama‘ ḥırş eylemeden
Dağı el ğaybetini söylemekden
- 528 Ġınâsıçün ğanī ululamadan
Faḳīri faḳrı için ḥorlamadan

⁵¹⁶ ṭul-i emelden: A ṭul u emelden

⁵²² sū’-i ḥulḳa: A sū’-i ḥalḳa; güzer: A gezer

⁵²⁴ ḥurrem: A ḥarrem

- 529 Dağı itmek emānete hıyānet
Eli aldamadan kaçā begāyet
- 530 Emīn olmaya hevl-i āhıretden
Hemān havf ide sū'-i 'ākıbetden
- 531 Muşır olup muhaşşal ide mü'min
Ki göñli istedüginüñ hilāfin
- 532 Edilleden ne vārid oldı ise
Ki zem haqqında ne buyruldı ise
- 533 Te'emmül itmeden olmaya zā'il
Kavi bürhānı ola bu delā'il

Fİ BEYĀNİ[[']L-]AHLĀKİ[[']L-]HAMİDE

- 534 O kim pāk ide kalbin sū'-i zandan
Bezeye anı hüsn-i hulqla andan
- 535 Budur gūş eyle ahlāk-ı hamīde
Anuñla zeyn olan oldı güzīde
- 536 Ki şabr itmekdür ol derd ü belāya
Meşā'ibe vü emrāz u 'anāya
- 19b 537 Ceza' eylemeyüp tefvīz ideler
Cenāb-ı Haqqā her bir emri anlar
- 538 Murād istedügi vaqtin Hudādan
Niyāz idüp cenāb-ı kibriyādan
- 539 Diye hayr ise eyle yā Rabb¹⁷
Du'āyı böyle Allāh her mü'eddeb

⁵³² buyruldı: A buyuruldı

⁵³⁴ hulqla: A hulqıla

⁵³⁵ ahlāk-ı hamīde: A ahlāk u hamīde

⁵³⁸ Hudādan: A Hudadan; cenāb-ı kibriyādan: A cenāb u kibriyādan

¹⁷ Bu beytin imlāsında kelime eksikliği söz konusu.

- 540 Mūnācātı hūkümle istemeye
Bunı vir baña şunı vir dimeye
- 541 Bilüp şükr ide Hakkıñ ni‘ metine
İde kulluđı maḥşūş ḥazretine
- 542 Olupdur şükrüñ aşlı ‘ acze ikrār
Degül mümkün ne deñlü olsa bisyār
- 543 Dağı Hakkdan utanup korqmağıla
Hemişe raḥmetini ummağıla
- 544 Rızā vire każā-yı zü’l-celāle
Ki teslīm ola emr-i bī-zevāle
- 545 Dađı dünyā-yı dūndan ide nefret
Kıla az ‘ ıyşa dünyāda kanā‘ at
- 546 Dağı cömerd olup ide seḥāyı
Ki mu‘ tād ide kendüye ‘ aḥāyı
- 547 Hemişe zıkr ü fikr ü minnet ide
Ki ya‘ nī her ne dem ki ḥā‘ at ide
- 548 Hūdā tevfiķi idügin bilüp ol
Hazer idüp ‘ ucub getürmeye ol
- 549 Dağı itdükçe Allāh’a ‘ ibādet
Muḥaddem ide iḥlāş ile niyyet
- 550 O şey kim kavle gele fi‘ le gele
Mücerred Hakkı taḥrīb için ola
- 551 Şaķın dünyā vü nefsanī ğarazdan
Karışdurma aña fānī ‘ arazdan

⁵⁴⁰ hūkümle: A hūkümüyle

⁵⁴² bisyār: A pisyār

⁵⁴⁴ każā-yı zü’l-celāle: A każā vü zü’l-celāle

⁵⁴⁵ dūndan: A dīnden

⁵⁴⁷ zıkr ü fikr ü minnet: A zıkrı fikri minnet ide

- 552 Tevekkül eyle Hakkı hâlık oldur
Naşibiñ iste andan râzık oldur
- 553 Kıluna mâliña ğayra inanma
Şıgıñup kâziye mîre tayanma
- 20a 554 Tevâzu‘ eylemekden zâ’il olma
Kamudan alçacuğ ol ğâfil olma
- 555 Naşihatdür birisi hüsni hılkuñ
Eyü olduĝın istemek bu hılkuñ
- 556 Hem it hüş hüsni zann hüsni hılkı
Kuşurun ‘afv idüp incitme hılkı
- 557 İlüñ ‘aybına bakmağdan hazer kıl
Hemişe kendü ‘aybuña nazar kıl
- 558 İşitdükde kabül it hağ sözi hem
Hañaña i‘tirâf eyle dem-â-dem
- 559 Dün ü gün tevbe iyle suçlarıña
Peşimân ol kamu itdükleriñe
- 560 Hudâdan korğup ‘azm it itmemege
Rücü‘ eyle o yola gitmemege
- 561 Eger il hağkı var ise katuñda
Helâlleş koma anı zimmetiñde
- 562 Eger hağ Allâh[a]ysa ol kazâ it
Eger kefarete isterse edâ it

VEŞÂYÂ Fİ’T-ṬAḶVÂ

- 563 Vaşyyet iderem pinhân u peydâ
Kamuya lâzım u hem oldı tağvâ

⁵⁵⁴ tevâzu‘: A tevâzi‘

⁵⁵⁶ hüsni zann: A cesn ü zann

⁵⁶² Allâhaysa: A Allâh ise

⁵⁶³ pinhân: A bünhân

- 564 Buña pek yapışa mü'min olanlar
İrer maqşūduna taqvā idenler
- 565 Ki taqvā oldı cümle aşl-ı eşyā
Pes ansız sâ'ir a' māl olmaz aşlā
- 566 Kātı şaķınmağa taqvā didiler
Murād edüp anı her kim ki diler
- 567 Kulağ göz ferc el ayak dil qarından
Kamusın şaķlaya menhī olandan

Fİ BEYĀNİ ĀFETİ'L-ÜZN

- 568 Şaķına diñlemeye sāz ile söz
Daķı mizmār u k̄ānūn zūrna k̄opuz
- 20b 569 Daķı ŋānbūrūnı çeng ü çegāna
Kulağ tūtma hem ifk ü kizb ü belā
- 570 İñitmeye daķı fuḥş ile ğaybet
Teğannīden kaça her dem beğāyet
- 571 Gerek Kur'an gerek ezkār-ı eş'ār
Teğannīsiz laḥinsiz ola zinhār

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ ĀFETİ'L-AYN

- 572 Hārāma baķmadan şaķla gözünñi
Cehennemden şaķın kendü özünñi
- 573 Göbek altı diz altına varınca
Hārāmdur baķması ora gelince
- 574 Hārām oldı kezālik maḥremiññ
Göbeginden dize dek her birinññ
- 575 Bu minvāl üzredür ḥükm-i muķarrer
Ki ğayruñ cāriyesi de bürāder

⁵⁶⁸ k̄ānūn zūrna: A k̄ānūn nūn-ı zūrna

⁵⁷² gözünñi: A gözünü

- 576 Ere göre degüldür zıkr olan hâl
Bağan ‘avrat ise de böyle ahvâl
- 577 Bağan erse nisāya artuğı var
Bu bağn u zahre dağı bağmaz ey yār
- 578 Kim idügin diyeyim diñle mağrem
Ki tut yādında bu tađđıki her dem
- 579 Kişinün kendi kıızı kıızı kıızı
Dağı hem kız qarındaşı vü kıızı
- 580 Dağı kendü ebesi vü anası
Dağı hāla vü deyze kaynanası
- 581 Ögey kıızı rızā‘ en anası hem
Rızā‘ en kız qarındaşı da mağrem
- 582 Eger manzūre nā-mađrem dişiyse
Aña nāzır olan erkek kişiyse
- 583 Yüzine ayağın‘el ayasına
Bađa bağmaya ‘uzvuñ ğayrısına
- 584 Gerek şehvetle gerek ğayrı dürlü
Gerek genc olsun ol gerekse yaşlu
- 21a 585 Gerek alçağ gerekse yüce olsun
Gerek yigit gerekse koca olsun
- 586 Eger ‘avrat da bağsa şehvet ile
Harām olur anuñ bağması bile
- 587 Bir er şehvetle bağsa zevcesine
Ya milkinde olan memlūkesine
- 588 Helāldür ol niçe dilerse görsün
Dilediği yirine nāzır olsun

⁵⁷⁷ erse: A er ise

⁵⁸² dişiyse: A dişi ise ; kişiyse: A erkek di kişi

⁵⁸³ ayağın‘el : A ayağına el

589 Dağı hıfz ide gözi bağıduğından
İliñ evine kapu yarığından

590 Müsilmāna haķāretle nazardan
Hazer ide emīn ola zardan

FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'L-YED

591 Eliñ hıfz it harām şey'e yabışma
Dağı kimseye urma haden aşma

592 Dağı kimsenüñ alma māl u rızqın
Şaqın ğaşb itme yime kimse haķqın

593 Necisü'l-^ç ayn olan şey'e yanaşma
Zarüretsiz şaqın necse bulaşma

594 Kim ol hamr ile meysir cinsi gibi
Bu erse dağı insān necsi gibi

FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'L-BATN

595 Hemīşe batnıñı şaqla harāmdan
Dağı şübhelüden mekrüh olandan

596 Kile vü dirhem oķka şartı ile
Ki bir şey' şatun alsañ tartı ile

597 Yeñiden keyl idüp vezn itmeyince
Muhaşşal yime ölçüp çekmeyince

598 Eger götürüce şatun alursañ
Helāldür yi anı nice bilürseñ

FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'L-FERC

21b 599 Şaqına fercini her dem haķādan
Hazer ide livāta vü zinādan

⁵⁹⁴ cinsi: A censi

- 600 Dağı ʿavratına cāriyesine
Nifās u ḥayz ḥālinden birine
- 601 O ḥāletde kaçā vaṭy u cimāʿ dan
Ḥazer ide bularla ictimāʿ dan
- 602 Dağı fercin degirmeye ḥarāma
Budur lāzım olan her ḥāş u ʿāma

FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'R-RİCL

- 603 Ḥarāma yürümeden ayağın hem
Şaḫınup anı ḡāyetle dem-ā-dem
- 604 İzinsiz başma milk-i ḡayre ey yār
Ḥaḫīri depme nā-ḫaḫ yere zinhār
- 605 Dağı başma ilüñ ḫalīçesini
Şike[s]t itme çenāğ-ı şırçasını

FAŞLÜN Fİ ĀFETİ'L-LİSĀN

- 606 Yalan söylemeden kaç ey bürāder
Ḥazer it ḡaybet itme zarr muḫarrer
- 607 Ki ḡaybet ḡayrıyı zemm eylemekdür
Kişi ardınca ʿaybın söylemekdür
- 608 Eger didügi ʿayb anda var ise
Dağı sögmek ṭarīḫıyla der ise
- 609 Yoğ ise didügi ʿayb anda ey yār
O bühtāndur eşedd-i ḫurmeti var
- 610 Mezelenme ili fikr it vebāli
Dağı ögünme ḫılsa arza ḫāli

⁶⁰¹ vaṭy u cimāʿ dan: A vaṭy-i cimāʿ dan

⁶⁰⁴ milk-i ḡayre: A milk ü ḡayre

⁶⁰⁹ bühtāndur: A bühātāndur

⁶¹⁰ ḫāli: A ḫāli

- 611 Tekellüm eyleme fâhiş cevâbı
 Kıyâmetde çeker diliñ ‘ikâbı
- 612 O gizli sırrı izhâr eylemekdür
 ‘Ayıblı şey’i adıyla dimekdür
- 613 Dağı kaç eyleme fuşsı tekellüm
 Kimesne itmesün senden tazallüm
- 22a 614 Dağı ‘ahde ri’ âyet eyle ey yâr
 Şağın hem va’ de hulf eyleme zinhâr

FAŞLÜN Fİ ÂFETİ’L-KÛFR

- 615 Şağın lafz-ı küfürden key hâzer kııl
 Olur küfrün şoñı gâyetde müşkil
- 616 O kim söyleye küfr olan cevâbı
 Gider a’ mâlinün cümle şevâbı
- 617 Boş olur ‘avratı gider nikâhı
 Eger vaṭy eylese eyler sefâhı
- 618 Helâl olur anı katl itmek ey yâr
 Olur boğazladuğı dağı murdâr
- 619 O hâlde itdüğü şavm u namâzı
 Kâmu a’ mâlinün yoğdur cevâzı
- 620 Şahâdet de getürse nice nice
 Müfid olmaz o sözden dönmeyince
- 621 Velâkin ey bürâder itse inkâr
 O inkârı dağı tevbe dimiş var
- 622 Rücû’ idüp iderse tevbe ol ân
 Yeñiden olmuş olur ol müsilmân
- 623 Bozupdur haccımı didüğü güftâr
 Eger kâdirse bir de ide tekrâr

⁶¹⁴ hulf: A hâlf

- 624 Rücū' idüp iderse tevbe ol ān
Yeñiden olmuş olur müsilmān¹⁸
- 625 Ki zīrā söyledikde küfri derhāl
Çamusı ḥabṭ olunup gitdi a' māl
- 626 Rücū' u tevbe ile ḥāşıl olmaz
Ol a' mālūñ biri yirine gelmez

FAŞLŪN Fİ'L-İHTİRĀZİ ' ANİ'-L KŪFR

- 627 Budur her mü'mine lāyık münāsib
Daḥı her mü'mineye oldı vācib
- 628 Şabāḥ aḥşam oḡuya bu du' āyı
Şıḡma Ḥaḡḡa hem uma ' aṭāyı
- 22b **Allāhümme innī en-e'üzū bike min en-üşrike bike şey'en ve ene a'lemü ve
estaḡfiruke limā lā-a'lemü inneke ente ' allāmü'l-guyüb**

- 629 Ki zīrā mervīdür ḥazret buyurdı
Buña her kim müdāvim olsa didi
- 630 Lisānını küfürden şaḡlar Allāh
Küfür söyletmez aña bekler Allāh
- 631 Ki her gün üç kez in iş bu du' āyı
Oḡuyup eylese Ḥaḡdan recāyı

Allāhümme innā ne'üzū bike en-nüşrike bike şey'en na'lemuhū ve nestaḡfiruke limā lā- na'lemuhū

- 632 Daḥı her gün idüp imānı tecdīd
Derūnında ide İslāmı te'yīd
- 633 Diye şıdḡ ile kim ey Ḥayy ü Ḳādir
Eger benden küfür oldısa şādır
- 634 Cehāletle ḥaṭā yolına gitdüm
Çamusından rücū' u tevbe itdüm

¹⁸ Bu beyit 622'nin tekrarıdır.

- 635 Raḥīmā dilden itdüm ‘āşıkāne
Ki dīn-i İslāma girdim şādıkāne
- 636 Ḥabībūñ ḥazret-i faḥrū’n-nebiyyīn
O şulṭānū’r-rūsül ol hādī-i dīn
- 637 Ne kim getürdi senūñ cānibiñden
İnandum ḥaḫdur ol ben aña cāndan
- 638 Cenāb-ı Ḥaḫdan aña gelense hem
İnandum Ḥaḫ murādı üzre muḫkem
- 639 Daḫı hem cümle peygamberlerine
Hem anlardan gelenūñ her birine
- 640 Ḳamusınuñ murādınca inandum
Daḫı hem ḥ‘āb-ı ḡafletden uyandım
- 641 Müdāvim ola buña mü’min olan
Bu minvāl üzre tecdīd ola ĩmān
- 642 Begim lafz-ı küfür çok yoḫ nihāyet
Ma‘āza’llāh ḫaç anlardan beḡāyet
- 643 Anı ta‘rife idüp bezl-i maḫdūr
Beyān idelim ol ki oldı meşhūr

23a **FAŞLÜN Fİ ELFĀZİ’L-KÜFR**

- 644 Biri ey Teñri benden raḫmetiñ sen
Diriḡ tutma diseydi böyle diyen
- 645 Bu sözle kāfir olur ol dimişler
Meşāyiḡ böyle taḫḫiḫ eylemişler
- 646 Birisi dise Ḥaḫḫuñ ḫükmi şöyle
Biri de redd idüp diseydi böyle
- 647 Ki ben ḫükmüni Ḥaḫḫuñ ne bileyin
Küfürdür saña tafşilin kılayın

⁶³⁷ getürdi: A götürdi

⁶⁴² çok: A çokdur

- 648 Mişālî bu sözün taḥfîfe gelür
Anuñçün böyle diyen kāfir olur
- 649 Bu yüzden açā ger söze dehānı
Biri de böyle dise nāgihānî
- 650 Kamu peygamber olana inandum
Velî Âdem niçedür şübhelendüm
- 651 Peyāber mi degül mi bilmezem ben
Diseydi kāfir olur böyle diyen
- 652 Daḥı bir kimse bālig ‘âkıll olsa
Mühim itmese bunı cāhil olsa
- 653 Muḥammed cümleden soñ geldüğini
Ki ol ḥatmü’n-nebiyyîn olduğını
- 654 Bu emri böyle kim bilmese ey cān
Didiler ol kişi olmaz müsilmān
- 655 Biri de cāhilün ger böyle dise
Peyāberler didigi gerçek ise
- 656 İşimüz bitdi kırtulduḡ zarar dan
Ḥalāş olduḡ kamu ḥavf u ḥaḡardan
- 657 Didiler böyle diyen kāfir olur
Meger te’vîline ol kâdir olur
- 658 Bunuñ aşlı bunı geç añladısa
Daḥı ger şek ḡarîkıla dedise
- 659 Bu söz kim kâ’ilinden şadır olur
Bunı didigi gibi kāfir olur
- 660 Murādı leyk taḥḡîk itmek ise
Peyāber kavli ḥaḡdır demek ise

⁶⁴⁹ dehānı: A dihānı

⁶⁵¹ peyāber: A peygamber

⁶⁵⁵ peyāberler: A peygamber

⁶⁶⁰ peyāberler: A peygamber

- 661 Bu taq̄dirce bu sözden nesne gelmez
Bu te'vîl ile dirse kâfir olmaz
- 662 Birine dinse sünnet yolına git
Ki kes tırnaqlarun başın tırâş it
- 663 Resûlu'llâhdan oldu bize sünnet
Ki lâzım buyruğın tuta ümmet
- 664 O kes dise elbette işlemez
Baña didiklerini eylemez
- 665 Bu sözi söyledükde kâ'il ol an
Bunu niyyet idüp qalbinde ey cân
- 666 O sünnet oldığın inkâr iderse
Ya istihfâf tarîki ile dirse
- 667 Küfür olanı ta'dîd eylemişler
Bunun kâ'ili kâfirdür dimişler
- 668 Egerçi andan bu söz şâdr olursa
Velî te'vîline kâdir olursa
- 669 Der ise gerçi didüm işlemez
Velî senün sözünle eylemez
- 670 İderin belki anı anuñ için
Resülün sünnetinden oldığıün
- 671 Bu sözden zâhir olan budur ey yâr
Küfür olmaz bu taq̄dirce bu güftâr
- 672 Ki taḥkîk eyleyüp ekşer muḥakkîk
Bunu böyle didi ba'zı müdeḳḳîk
- 673 Ne var ise sünenden daḥı cümle
Budur aḥkâmı hep ma' nâsı böyle
- 674 Huşûşâ kim o sünnet ola ma' rûf
Tevâtürle şübütı ola mevşûf

⁶⁶⁴ işlemez : A işlemezen

⁶⁶⁸ şâdr: A şâdır

- 675 O misvāk tıtmadur ki didi rāvī
E'immeden bu resme oldı mervī
- 676 Tamām bu şehriñ idüp kavmi inkār
Eger misvākı terk itseler ey yār
- 24a 677 Kamunuñ gerdenin urmağ gerekdür
Dağı kâfir gibi kırmağ gerekdür
- 678 Diseler bir kişiye kılmazı
Tazarru' la Hağğa eyle niyāzı
- 679 O kişi de dise ki kılmazın ben
Didiler kâfir olur bil anı sen
- 680 Harāc nāmında yirden şey' alınsa
Anı bir kimse şahıñ milki şansa
- 681 Bunuñ üstüne olsa i' tiğādı
Bu minvāl üzre bağlansa fu'adı
- 682 Küfürdür didi bunu ehl-i tağkik
Yaramazdur buyurdı erbāb-ı tedkik
- 683 Yine bir ağmağ u nādān u cāhil
Ki tā olsa eger bu kavle kâ'il
- 684 Eger Hağ cenneti baña virirse
Ben istemem eger sensiz olursa
- 685 Ve yāhūd cennete gir emr olunam
Gerek Zeyd ü gerek ' Amrıla girmem
- 686 Yāhūd Zeyde dise senden ötüri
Eger cennet virirse baña Teñri
- 687 Gerekmez dilemezven girmezsin ben
Eger girmeme olursañ sebep sen
- 688 Yāhūd bir kimse dise Hağ te' ālā
Eger cennet iderse baña i' tā
- 689 Didiler böyle sözler söyleyenler
Kamu kâfir olur böyle diyenler

- 690 Dağı böyle şanup bir kimse ey cān
Gerek eksilür artar dise ĩmān
- 691 Küfürdür didiler gerçi bu güftār
Velī muṭlaḡ degül bunda naẓar var
- 692 Küfürdür ger bu yüzden añladıysa
Ki mü 'minün bihe göre didiyse
- 693 Ne ola mü 'minün bih dirseñ ey yār
Su 'āl iderseñ anı baña tekrār
- 24b 694 O şeylerdir ki tafşıl üzre dindi
Yuḡardan berü bir bir zıkr olundu
- 695 İnanmaḡdur ol altı şey 'e her gāh
Dimekdür evvelā āmentü bi'llāh
- 696 Bu altıyı dise eksilür artar
O vaḡtin kāfir olur ey bürāder
- 697 Eger a' māle göre dirse olmaz
Diyenüñ dīnine bir nesne gelmez
- 698 Dimiş var müctehidlerden ki ĩmān
Gehī artar geh irer aña noḡşān
- 699 İkidür dise kıbleyi bir kes
Biri Ka' be biri beytü'l-muḡaddes
- 700 Ki ya' nī şimdi ikidür der ise
Muşır olup bu sözi söyler ise
- 701 Küfürdür dedi bunı ehl-i taḡḡīḡ
Ḥaber virdi bize erbāb-ı tedḡīḡ
- 702 Muḡaddem kıble Ḳuds idi bozuldu
Velīkin şoñra Ka' be kıble oldu
- 703 Bu minvāl üzre te 'vīl itse ey yār
Eşahḡi bu küfür olmaz bu güftār

⁶⁹⁹ beytü'l-muḡaddes: A beyti'l-muḡaddes

⁷⁰² velīkin: A velīken

- 704 Bir ‘ālim kişiye hem bir edebsiz
Ya buğz itse ya şetm itse sebebsiz
- 705 Küfür korkusu vardır bunda zinhār
Er iseñ ictināb eyle yūri var
- 706 Fesād itmek dise bir şahş-ı bed-ḥū
Ki dānişmend kişi olmağdan eyü
- 707 Küfürdür didiler böyle maḳāli
Muḳadderdür şevābınuñ zevāli
- 708 Daḥı kāfirin işün eyü bilse
Aña ḥüsn-i i‘tikād’üzre olsa
- 709 Yemek yerken dise bir söz dimemek
Mecūsiden hoş işdür söylememek
- 710 Yeḥūd bir kimse idüp bunu taḥşin
Ḥayız görse nifās itse zen ol ḥin
- 25a 711 Döşekde yatmamağ dise er ‘avrat
Mecūsiden güzel işdür bu ‘ādet
- 712 Bu sözler kim o kesden şadır olur
Didigi gibi fi’l-ḥāl kāfir olur
- 713 Biri şekk idüp imānında her gāh
Dise kim mü’minem ben in-şā’allāh
- 714 Bu söz kim kā’ilinden ola şadır
Olur te’vīlini bilmezse kāfir
- 715 Birinüñ oğlı ölüp itse zārī
Dise tesliye için aña biri
- 716 Şaḳın ğam yime bu derd ü belāya
Senüñ oğluñ gerek oldu Ḥudāya
- 717 Bu sözde çok ḥaḫālar zāhir olur
Bunu kim dirse bi-şekk kāfir olur

⁷⁰⁸ i‘tikād’üzre: A i‘tikādı üzre

- 718 Beline zen siyāh bir ip kuşansa
Bu ip ne diyü istifsār olunsa
- 719 Cevābında dise zünnār durur bu
Küfürdür bunı bilüp itme kayğu
- 720 Hārām olur ere gider nikāhı
Cimā^c itse eri ider sefāhı
- 721 Hārām eṭ^c imeden bir kimse yese
Aña başlasa bi'smi'llāhi dise
- 722 Haṭar var gerçi bu işde muḥakkak
Velī tafşīli var şanma ki muṭlak
- 723 Ṭa^c āmuñ ḥurmetin bilüp dediyse
Hamır¹⁹ gibi ḥārām li-^c aynih ise
- 724 Şevābı hep hebāya gitmiş olur
Ki ismu'llāhı taḥfīf itmiş olur
- 725 Bu sözi böyle diyen kāfir olur
İki 'ālemde ḥā'ib ḥāsir olur
- 726 Bu manşüş olmasın naql itdi rāvī
E'immeden bu gūne oldı mervī
- 727 Yenen eṭ^c ime ger mağşūbe olsa
Yenicek aña bismi'llāh dinilse
- 25b 728 Żarar yoḡ dīne bundan nesne gelmez
Hārām li-ğayrihī de kāfir olmaz
- 729 Biri Zeyde dise cānıñı Mevlā
Senüñ küfr ile alsun Ḥaḡ te^c ālā
- 730 Bunuñ küfründe itdiler ḥilāfi
E'imme eylediler iḥtilāfi
- 731 Kişinüñ kendi küfrine rızāsı
Bu küfr oldı bunuñ zāhir ḥaṭāsı

¹⁹ ḥamr kelimesi vezin gereği *ḥamır* şeklinde imla edilmiştir.

⁷³¹ küfür: A küfr

- 732 Velîkin küfre ğayra râzı olmağ
Didiler ba'zılar küfr oldu muṭlağ
- 733 Didi ba'zısı ıtlâğ üzre degil
Bu sözi söyledigi ħinde kâ'il
- 734 Begenüp küfri virdise rızâ ger
Küfürdür didiler bunu muḳarrer
- 735 Eger kim zulm ü fısqdan ötüri
Şedîd itsün 'azâbı diyü Teñri
- 736 Bunuñ için olursa ger rızâsı
Küfür olmaz bunuñ yokdur ħaṭâsı
- 737 Bu ḳavl oldu şavâb olmağa maḳrûn
Eşahḫ olması anuñ oldu maznûn
- 738 Delîl var buna Yûsuf sûresinde
Oḳu gör anı Mûsâ kışşasında
- 739 Dise bir itdüğini eylemedüm
Ḥudâ bilür ben anı işlemedüm
- 740 İdüpdür 'âlim olanlar ħilâfı
Bu söz ḫaḳḳında niçe iḫtilâfı
- 741 Didiler 'âḳıbet ḳavlüñ şahîḫi
Diyen kâfir olur budur eşahḫı
- 742 Sebep budur me'âli buña gelür
Ki Ḥaḳḳa cehl itmiş işbât olur
- 743 Bir er 'avrat alup gizli diseler
Bizim şâhidimüz Teñri peyâamber
- 744 Er 'avrat ikisi de kâfir olur
Cehâletleri dinde zâhir olur
- 26a 745 Resûlu'llâha bühtân eylemekdür
Ki peygamber ğaybı bilür dimekdür

⁷⁴² me'âli: A mâli; cehl: A cehil; işbât: A ispât

⁷⁴³ peyâamber: A Peygamber

- 746 Peyāamber ḥayy iken bilmezdi ğaybı
Vefātı ḥālinde bu itme reybi
- 747 Dise bir kimse ben ğaybı bilürin
Uğurlanan yetikleri bulurın
- 748 İşidüp biri de bunu inansa
Anı taşdıķ idüp hem eyle şansa
- 749 İnanan hem diyen kāfir olurlar
Cehenneme girüp ḥāsir olurlar
- 750 Ya dise zāyi‘ olan şey ‘i cinler
Ḥaber virür baña ğā ‘ibde anlar
- 751 Muḥaķķaķ aıla bil sen ey bürāder
Bunu diyen de kāfirdür muķarrer
- 752 Ki cinler daḫı bilmez ğaybı zīrā
Faķaṭ ğaybı bilen Allāh te‘ ālā
- 753 Teveccüh eylese bir kese ey mān
Yemīn virende dise aña ey cān
- 754 Senüñ Allāha anduñ dilemezin
Bu yüzden ḫalf iderseñ istemezin
- 755 İdersen gel yemīn eyle ṭalāķa
Dilerin ḫalf idesin yā i‘ tāķa
- 756 Daḫı senüñ yüzüñ dise biri ger
Ki cān alıcı dīdārına beñzer
- 26b 757 Meşāyih itdi bunlarda ḫilāfāt
Çoğı küfr olmağı itdi mürā‘ āt
- 758 Bu iki sözde taḫfīf vardur ey cān
Ḷatı ulu melekdür cānı alan

⁷⁴⁶ peyāamber: A Peyğamber

⁷⁵⁴ anduñ: A andun

⁷⁵⁵ i‘ tāķa: A ‘ itāķa

- 759 Diseler bir kişiye kııl namāzı
Tekāsül itme it Hāḳḳa niyāzı
- 760 O daḳı bunları redd eyleseydi
Namāz kıılmaḳ ḳatı işdür diseydi
- 761 Ya diseydi ben eylemem niyāzı
Hoş işdür kıılmamaḳ baña namāzı
- 762 Meşāyiḳ ittifāḳ idüp cemī^ç an
Didiler kāfir olur ol seri^ç an
- 763 Daḳı bir kimse dise böyle ḥāşā
Ki gökde şāhidimdür Hāḳ te^ç ālā
- 764 Küfürdür didiler zirā muḥāḳḳaḳ
Münezzehdür mekānda olmadan Hāḳ
- 765 Diseler sünnet olan işi gel it
Bu sünnetdür Resūlūñ yolına git
- 766 Cevābında dise kim işlemez
Eger sünnet ise de eylemez
- 767 Bunuñ ḳā^ç ilini kāfir didiler
Rücū^ç itmezse ger ḥāsir didiler
- 768 Resūl için birisi hem diseydi
Yemek yedükde parmaḳın yalardı
- 769 İşidüp bu cevābı çün bir aḳmaḳ
Ayıtsa ki bunu^ç arablık ancak
- 770 Küfürdür didi bunu ehl-i taḥḳīḳ
Beyān itdi nice²⁰ erbāb-ı tedḳīḳ
- 771 Bu sözi şirk dimişdür ehl-i taḳvā
Hareket ḥāḳ idende Hāḳ te^ç ālā

⁷⁶⁹ ç arablık: A arablık

²⁰ “Niceysem” olarak imlâ edilen bu yapıyı vezin gereği kısalttık. Böylece “nice” kelimesinin sayı ve hâl bildirme durumunda da bir belirsizlik oluştu. Sondaki -m ekinin ise iyelik ya da şahıs değil Eski Türkçede yaygın olarak kullanılan “me” pekiştirme edatının ekleşmesi olduğu belli.

- 772 Dise Naşrānī kāfir zümresinden
Ḥayırludur Yahūdī zümresinden
- 773 Didiler bu söze kim kā'il olur
Gider imānı andan zā'il olur
- 774 Diye Naşrāniye göre nihāyet
Yahūdī fırkası şerdür beğāyet
- 775 Biri ger küfri terciḥ eyleseydi
Küfür yegdür hıyānetden diseydi
- 776 Ebu'l-kāsım 'aleyhi'r-raḥme didi
Bu söz küfr olmağı taḥkīk buyurdu
- 777 Geçinüp yine bir cāhil kirāmdan
Taşadduk itse bir şey'i ḥarāmdan
- 27a 778 O virdüğinden umsa ol şevābı
Ki bilmese ḥaṭāyıla şavābı
- 779 Alan da bilse anuñ ḥürmetini
Recā itse virene raḥmetini
- 780 Viren daḥı du'āya dise āmīn
İkisi daḥı kāfir olur ol ḥīn
- 781 Dise bir cāhil ü nādān u bed-kār
'İlim meclislerinde ne işim var
- 782 Yeḥūd 'ālim didiği üzre gitmek
Dise kim kādir olur böyle itmek
- 783 Ya rağbet itmeyüp fetvā²¹ biraḫsa
Nedür bu diyü taḥfīf idüp itse
- 784 Meşāyiḥ anı kāfirdür dimişler
Küfurdür diyü taḥkīk eylemişler
- 785 Biri böyle diyüp zann eyleseydi
Şeh-i devrāna 'ādildür deseşdi

²¹ fetvāyı

- 786 Bunu daḥı küfür sözdür didiler
Maḥallinde beyāmnı eylediler
- 787 Birini da‘vet-i şer‘ eyleseydi
Senüñle şer‘ a gidelim deseydi
- 788 Dise ben varmazın çav gelmeyince
Senüñle bile muḥzar olmayınca
- 789 Cevābında yāḥūd ‘unf eyleseydi
Ki şer‘ i neyleyeyin ben diseydi
- 790 Bu küfri ol kişi kim kâ‘il olur
Kamu a‘ māli gider bâṭıl olur
- 791 Velīkin kâḍıya olunsa da‘vet
Dise muḥzır getür ben varmam elbet
- 792 Ḥaṭā yoḡdur bu sözle kâfir olmaz
Yuḡaru mes‘eleyle bu bir olmaz
- 793 Birinden bir küfür söz şadır olsa
Birisi de işidüp anı gülse
- 794 İkişi daḥı kâfir olmuş ola
Meger ol kes zārūrī gülmiş ola
- 27b 795 Eger bir cāhil ü nādān u ebter
Dise yoḡdur Ḥudādan ḥālī bir yer
- 796 Dediler kâfir olur böyle diyen
Küfürdür ey bürāder böyle dinen
- 797 Birisi dise kim bu sırrı bilür
Ki ervāḥ-ı meşāyiḡ ḥāzır olur
- 798 Ya şer‘ i dilemezin dise bir er
Bu sözler hep küfürdür ey bürāder

⁷⁸⁸ çav: A çaf

- 799 Yemese buğdayı Ādem peyāber
Şaķī olmaz idik dise muķarrer
- 800 Bu söz küfr olmasın taḥķīķ iderler
Meşāyih görünce tedķīķ iderler
- 801 Velī buğdayı Ādem yimeseydi
Bu dünyāda biz olmazdıķ diseydi
- 802 İdüpdür ‘ ālim olanlar ḥilāfi
Bu söz küfr olmasında iḥtilāfi
- 803 Biri dise ki bez toķudı Ādem
İşidüp bu sözi de birisi hem
- 804 Dise kim öyle culāh oğluyuz biz
Didiler kāfir olur reyb ü şeksiz
- 805 Birisi bir küçük zenb işleseydi
Biri de tevbe it aña diseydi
- 806 Diseydi n’eyledim tevbe idecek
O kes kāfir olur bī-reyb ü bī-şek
- 807 Birbiriyle iki kişi çekişse
Birisi gel gidelim ‘ ilme dise
- 808 O daḥı dise ‘ ilmi neyleyim ben
Didiler kāfir olur böyle diyen
- 809 Bu oldı vech-i küfr olmağa zīrā
Bu sözle ‘ ilmi taḥfīf itdi ḥāşā
- 810 Eger bir ḥurmet-i kaç‘ ī olanı
Ḥelāldür yemek içmek dise anı
- 811 Mişāli ḥamr u ādem қatli gibi
Daḥı ḥinzīr laḥmı şaḥmı gibi

⁷⁹⁹ peyāber: A peygamber; idik: A idik

⁸⁰⁴ culāh: A cullāh; reyb ü şeksiz: A reybe şeksiz

⁸⁰⁶ n’eyledim: A ne eyledim; bī-reyb ü bī-şek: A bī-reybi bī-şekk

⁸⁰⁷ birbiriyle: A biri biriyle

- 28a 812 Hārām dise helāl-i kaç' iye yā
Diyen kāfir olur bu kaçli hāşā
- 813 Kāmu dīnde olan şey'i muharrem
Muḥālif olsa ḥilli ḥikmete hem
- 814 Mişāli cümleden farzā zinānuñ
Helāl olmasın ümīd itse anuñ
- 815 Küfürdür didiler bu bed-emeldür
Kāmu edyānda zīrā kem- ' ameldür
- 816 Temennī itse ḥamruñ ḥillin ammā
O kimse kāfir olmaz dindi hāşā
- 817 Laṭīfe eyleyüp cürm-i ' azīmi
Eger oḡursa Kūr'ān-ı kerīmi
- 818 Birinüñ ismi Yūsuf olsa idi
Biri de Yūsufa a' riz diseydi
- 819 Kelāmu'llāhı lāğıla oḡumaḡ
Küfürdür didiler bu iş muḥaḡḡaḡ

VEŞĀYĀ Lİ-SĀLİKİ TARİKİ'L-ĀḤAR

- 820 Naşīḡat iderin her dem enāma
Vaşīyyet eylerin ben ḥaş u ' āma
- 821 Tūtalar her ne emr itdise Mevlā
İdeler her ne didi Ḥaḡ te' ālā
- 822 Namāzı var ise ḡalmış ḡazāya
Kıla bugüni yarına ḡomaya
- 823 Zekātı varsa ḡalmış vire anı
Tuta şavmı ḡeçürmeye zamāni

⁸¹⁹ muḥaḡḡaḡ: A muḥaḡḡik

- 824 Eger hac lāzım ise anı ide
Ki fevtinden şaķına hacca gide
- 825 Daķı üstüñe farz-ı ʿayn olandan
Taʿallüm ide ĥāl ʿilmin bilenden
- 826 Bilenleri suʿāl idüp bulalar
ʿİlim meclisine ĥāzır olalar
- 827 Kimiñ gerekse fetvāsıyla ey yār
ʿAmel lāzım degil anıñla zinhār
- 28b 828 Eger mevşūķ ise ʿilm ü ʿamelde
Daķı fetvāsı varsa her maķalde
- 829 ʿAmel itmek anuñla cāʿiz oldı
İden kişi merāma fāʿiz oldı
- 830 Semāʿ meclislerine varmayalar
Bu gūne bezme ĥāzır olmayalar
- 831 Teğanniyle oķunsa daķı Qurʿān
Daķı zıkr ü ezān vesāʿir ey cān
- 832 İşitmeden ĥazer it çār u nā-çār
Teğannisini eyle redd ü inkār
- 833 Eger zıkr olsa ismu'llāhü'l-aʿlā
Añılsa ism-i pāk-i Ĥaķ teʿālā
- 834 Edeble ʿazze sulţānu diyeler
Ya subĥāne diyü taʿzīm ideler
- 835 Daķı diye tebārek yā teʿālā
Bularla vaşf oluna ism-i Mevlā
- 836 Eger zıkr olsa ismi Muşţafānuñ
Esāmisi añılsa enbiyānuñ
- 837 Şalʿāt eyleyeler taʿzīm ideler
Kitābet itseler tekrīm ideler

⁸²⁵ ʿilmin: A ʿilmiñ

- 838 İşâret itmeyeler iktifâyı
Şalât ile añalar enbiyâyı
- 839 Eger ‘âlimleri zıkr eyleyeler
‘Aleyhi raḥmetu’llâhi diyeler
- 840 Bürâder eyle üstâdıña ta‘zîm
Öñünce yürime kııl aña tekrîm
- 841 Yürimek ger delâletçün olursa
Zarar virmez öñünce yürilürse
- 842 Kelâma başlama hem andan evvel
Üşenme ḥizmetin kııl cân ile gel
- 843 Daḥı perk itme üstâda kelâmı
Ki nerm idüp kelâma vir niżâmı
- 29a 844 Dögüp kaçısa maḥzûn olma ey yâr
Naşîḥat bilüp incinme yûri var
- 845 Rızâsın gözle üstâzıñ daḥı hem
Ri‘âyet eyle etbâ‘ına her dem
- 846 Şeh-i İslâma ‘adl ü devlet ile
Daḥı a‘dâsı üzre nuşret ile
- 847 Du‘â-yı ḥayr ile tevfir ideler
Şenâ vü zıkr ile tevķir ideler
- 848 Ki zâlim diyü idüp i‘tinâyı
Şaķınup itmeyeler bed-du‘âyı
- 849 Eb u ümm ḥaķların itmek ri‘âyet
Bu iş her kişiy’ehemdür beġâyet
- 850 Bularıñ yüzine perk söylemeye
Ġazab kılmaya ḥiddet eylemeye

⁸³⁸ işâret: A işâretle

⁸⁴⁹ kişiy’ehemdür: A kişiyehemdür

- 851 Baba ana ne emr itse tuta hem
Eger ŧer^c i sözine ide her dem
- 852 Dağı ŧabr ide karŧu söylemeye
Ne deñlü ursa hem üf dimeye
- 853 Hemıŧe akırabāya eyle iħsān
Ĥazer it kaı^c -ı raħm itmekden ey cān
- 854 Ri^c āyet eyleye koñsusu varsa
Vire hem koğulu yemek piŧirse
- 855 Getüre koñsuluđ ĥađđıñ yerine
Buluna her dŧen ĥācetlerine
- 856 Kıla hem sā[']ir iħvāna muħabbet
Ĥaıāyı^c afv idüp ide mürüvvet
- 857 Muħaŧŧal emr-i ma^c rfi gresin
Dağı nehyi^c ani[']l-münker idesin
- 858 Mdāhin olmadan kıl iħtirāzı
Mdārāt ile kesb it imtiyāzı
- 859 Muħađkađ bir zarar olur ise peydā
Medār oldu anı def^c e mdārā
- 860 Ĥazer ide dili koğ söyleyenden
Beđāyet ŧađına koğ koğ glenden
- 29b 861 Mu^c āmeyleyle ağça virme zinhār
Mu^c ĩn olma dağı virmege ey yār
- 862 Buña hem ŧāhid olmağdan ĥazer it
ŧađın hem kātib olmağdan güzer it
- 863 Gerek bey^c u ŧirā itmekde her bār
Gerek sā[']ir umruñ her ne kim var

⁸⁵⁴ varsa: A var ise

⁸⁶⁰ dile: A dili

- 864 Budur evlā saña ūlā vü uḥrā
 amuda eyle ŧer' -i pāki icrā
- 865 Daḥı ūcretle te 'zīn ü imāmet
 ŧaın itme budur saña vaŧıyyet
- 866 Hem ūcretle eyleme ta' līm-i ur 'ān
 Daḥı açayla ' ilm ūgretme ey cān
- 867 Ne dīvān-ı mūlūke var maarr it
 Ne bāb-ı mīr ü āḍīdan gūzer it
- 868 Zārūretsiz bulara varmayalar
 ŧaınup devr-i ebvāb itmeyeler

FAŖLŪN Fİ'S-SŪNENİ VE'L-BİDA'

- 869 Mū 'ekked sūnnet olupdur cemā' at
 Mūdāvım ola aña ehl-i sūnnet
- 870 Sūnen daḥı ne var ise mū 'ekked
 Ri' āyet ıla idūp cidd-i bī-ḥad
- 871 Daḥı bid' atden idūp iḥtirāzı
 Fezā 'ilden ıla uŖlu namāzı
- 872 Sekizdūr ekŧeri iki ealli
 Mūdāvım olanuñ yūce maḥalli
- 873 ılup aḥŧamı ide bezl-i himmet
 ıla Allāh iūn hem altı rek' at
- 874 Selāmı her iki rek' atde vire
 Bunı ouya ŧoñra yedi kere

Allāhūmme ecirnā mine'n-nār

⁸⁶⁶ ta' līm-i ur 'ān: A ta' līmü ur 'ān

⁸⁶⁷ bāb-ı mīr: A bāb u mīr

⁸⁷⁰ cidd-i bī-ḥad: A cidd ü bī-ḥad

⁸⁷³ rek' at: A rik' at

- 875 Dağı yatsu namāzınıñ peşinde
 Kıla dört rek' atı farz soñrasında
- 30a 876 Ola hem şavm-ı Dāvuda meşgūl
 Günūñ birin yeyüp birin tuta ol
- 877 Bular olmazsa buna dā'im ola
 Ki pencşenbih ü düşenbih şā'im ola
- 878 Bulardan olmaz ise nūr-ı feyzi
 Tuta niyyet idüp eyyām-ı bizi
- 879 Ayuñ on üçi on dördüncisidür
 Dediler dağı on beşincisidür
- 880 Dağı bunu vazife eyleyeler
 Ki her şeb sūre-i Mülk okuyalar
- 881 Kıla terk itmeye dā'im teheccüd
 İde Allāh rızasıyçün ta'abbüd
- 882 Teheccüdün eķalli oldı iki
 Anuñ ekşeri olupdur on iki
- 883 Şalāt-ı şubhı her kıldıķça yine
 E'üzü diye üç kez vird edine
- 884 Okuya sūre-i Haşr āhirini
 Bunuñ terk itmeye hergiz birini
- 885 Şabāh aķşam bunu vird idüp ol
 Ola dā'im müsebbe'āta meşgūl

⁸⁷⁵ rek' atı: A rik' atı

⁸⁸³ şalāt-ı şubhı: A şalāt u şubhı

Müsebbe'ât-ı²² 'aşere Fātiha 2 Āyete'l-kürsî 3 kıl yâ eyyühe'l-kâfirün 4 İhlâş 5-6 mu'avvizeteyn 7 subhâna'llâhi ve'l-ḥamdü'llâhi ve lâ-ilâhe illa'llâhü va'llâhü ekber ve lâ-ḥavle ve lâ-ḳuvvete illâ bi'llâhi'l-'alliyi'l-'azîm 8 Allâhümme şalli 'alâ-Muḥammedin ve 'alâ âli Muḥammedin ve şaḥbihî ve sellim 9 Allâhümme'ḡfirli ve li-vâlideyye ve li-cemî'i'l-mü'minîne ve'l-mü'minâti ve'l-müslimîne ve'l-müslimâti el'aḥyâ'i minhüm ve'l-emvâti bi-raḥmetike yâ erḥame'r-râḥimîn 10 Allâhümme'f al binâ 'âcilen ve 'âcilen fi'd-dîni ve'd-dünyâ ve'l-'âḥirâti mâ ente lehü ehlün ve lâ-tef' al binâ ve bihim yâ mevlânâ mâ naḥnü lehü ehlün inneke ḡafûrun (30b) ḥalîmün cevâbün kerîmün ra'ûfün raḥîmün

886 Tamâm itdükde bunlaruñ başında
Oḳuya bunı on kez şoñrasında²³

Lâ-ilâhe illâ'llâhü vaḥdehü lâ-şerîke lehü lehü'l-mülkü ve lehü'l-ḥamdü yuḥyî ve yümîtü ve hüve'l-ḥayyü'l-lezî lâ yemütü bi-yedihi'l-ḥayri ve hüve 'alâ-küllî şey'in ḳadîr

887 Ola her kişi misvâka müdâvim
Ḥuşûşâ kim namâza olsa ḳâ'im

888 Vuzû' itse tuḫuna anı her dem
Daḫı bîdâr olıcaḳ uyḳudan hem

889 Ya Ḳur'ân oḳumaḡa başlasaydı
Ya tefsîr u ḥadîs naḳl eyleseydi

890 Ḳamu da ide isti' mâl-i misvâk
Anuñla ide aḡzın dişlerin pâk

891 Du'â itseñ bürâder añ Ḥüdâyı
Şenâ'-ı Ḥaḳ ile eyle ibtidâyı

892 Şal'ât it hem Resûl-i bâ-şafâya
Daḫı aşḫâb ü âl-i Muştafâya

893 Daḫı añ mü'minîn ü mü'minâti
Unutma müslimîn ü müslimâti

894 Hem eyle vâlideyni ḫayr ile yâd
Bulardan şoñra añ var ise üstâd

²² Müsebbi'ât

⁸⁸⁶ kez: A kiz

²³ Bu beytin mısraları ayrı ayrı satırlarda verilmiştir.

- 895 Dağı ¼ardařlaruñ yād it du‘ āda
Ki it her birin ismiyle irāde
- 896 Tazarru‘ larla it Hađķa Őenāyı
Hem ihfā ile ¼ıl erseñ du‘ āyı
- 897 Tazarru‘ lar tezellüller idüp hem
¼amu Őuçuña i¼rār it dem-ā-dem
- 898 A¼ıdup ¼anlı yaşı gözlerüñ hem
Niyāzında bu ola sözleriñ hem
- 899 Ki Hağdan iste ‘ afv ü istikāmet
Rızā’ ü ‘ āfiyet tevfiķ u rağmet
- 31a 900 Dağı Hađķa Őıgınuu rāgıu ol hem
Ki hūsn-i hātımeye ¼ālib ol hem
- 901 Dağı Şükr eyle Hađķıñ ni‘ metine
Ki tā mazhar olasıu rağmetine
- 902 ¼ıluu evlād u ezvācına tefhīm
İdeler ‘ ilm ile ādābı ta‘ līm
- 903 Dağı zābı ideler ezvācı muğkem
Ki göstermeyeler nā-mağreme hem
- 904 Dağı hāmmāma dügün yerlerine
Dağı tehniyeye il evlerine
- 905 Hāzer idüp buları itmeyeler
Nisānuñ her sözini ¼utmayalar
- 906 HūŐūŐā kim bir emr ola mu‘ azzām
İçinde niçe ma‘ nā ola müdgām
- 907 Her işde zen sözine uymayalar
Kelām-ı zenle ‘ āmil olmayalar
- 908 Velī tedbiri menzilde güdeler
Zene gāhı muvāfaķat ideler

⁸⁹⁸ hem: A him

- 909 Olup h̄üsn-i mu'āşeretle müdām
Ki ba'zı şuçların 'afv ideler tām
- 910 Müşāb ola eger 'afv itmiş olsa
Eger ol şuç ma'āşiden degilse
- 911 Kına yaqmaya oğlancıklarına
Ne ellerine ne ayaklarına
- 912 Yedi yaşında başlada namāza
Hem anı kındura yab yab niyāza
- 913 Varıcağ on yaşına itmez ise
Cebirle kıldura söz tutmaz ise
- 914 Dağı şıbyānına geydirmeye hem
Harirden taqye vü kaftān dem-ā-dem
- 915 Kişi şākirdin oğlı gibi bile
Anıñ da terbiyetin öyle kıla
- 916 Ger isterse du'āsı ola maqbūl
Ola hamd ile istiğfāra meşgūl
- 31b 917 Diye cürmi için estagfiru'llāh
Diye tevfiķ-i Haķķe'l-ħamdūli'llāh
- 918 İdüp hamd ile istiğfāri ikşār
Oқыya bu du'āyı ide tekrār

El-ħamdūli'llāhi 'ale't-tevfīķ ve estagfiru'llāhe min külli taķşīr

Fİ'L-VEŞĀYA'L-MÜTE' ALLİKATİ Bİ'L-MUĤTAZİRİ VE'L-MEYYİTİ

- 919 Dağı yārān u ihvāna vaşıyyet
Marazım ger bula cismimde şiddet

⁹⁰⁹ h̄üsn-i mu'āşeretle: A h̄üsn ü mu'āşeretle

⁹¹³ cebirle: A cebr ile

⁹¹⁵ Anıñ: A angın

⁹¹⁷ tevfiķ-i Haķķe'l-ħamdūli'llāh: A tevfiķ-i Haķķa el-ħamdūli'llāh

- 920 Baña tevḥīdi taqrīr itmek için
Baña Qur'ānı tezkīr itmek için
- 921 Beni göre gelen yārān u ihvān
Oğuya sūre-i İhlāş ol ān
- 922 Oğuya bu du'āyı ide telkīn
Diyüp ta' līm için baña hem ol ḥīn

Allāhümme e' inni 'alā münkerāti'l-mevti ve sekerāti'l- mevt

- 923 Daḥı zıkr ide Ḥaqqūn rahmetini
Cinān içre virecek ni' metini
- 924 Recā için olan āyāt u aḥbār
Oğınup ol maḥalde ola tekrār
- 925 Daḥı telkīn idüp eyleye himmet
Yanımda kendü getüre şahādet
- 926 Baña di diyü ibrām eylemeye
Sürüp üstüme iqdām eylemeye

Lā ilāhe illa'llāhü Muḥammedün resūlu'llāhi ve eşhedü en lā ilāhe ila'llāhü ve eşhedü enne Muḥammeden 'abdühü ve resūlühü

- 927 Lisānımla eger tevḥīd idersem
Cenāb-ı Bārīye temcīd idersem
- 928 Pes andan lafz-ı āḥer söylemezsem
Bu didüğim yeter ğayrı dimezsem
- 929 Dehānımdan çıkarsa ğayrı güftār
Baña tevḥīdi telkīn ide tekrār
- 32a 930 Hem ide tevbe itmekligi ta' līm
Hem ide baş tırāş itmegi tefhīm
- 931 Kasığı koltuğı yolmağı muḥkem
Bıyık kırıkmağı tırnağ kesmegi hem

- 932 Diye it bunları yirde idilmez
Ölenden şoñra bunlar cā'iz olmaz
- 933 Dağı mümkün ise ğusl itdüreler
Eger degilse ābdest alduralar
- 934 Teyemmüm vireler olmazsa bunlar
Yönümi kıbleye döndüre anlar
- 935 Dağı sağ cānibime yaturalar
Dağı yāsīn kırā'at itdüreler
- 936 Baña kim mevt hāzır ola ol ān
Komayalar yanımda 'avrat oğlan
- 937 Cezā' itmeyeler itdürmeyeler
Yanımda şālih ādemler koyalar
- 938 Ki tevbe ideler dilden benümçün
Şeyāṭīnden faķirūñ emni için
- 939 Beden kim ayru düşe tatlu cāndan
Ki rūhum kabz ola ya' nī bedenden
- 940 Bu kez etrāfıma tütsi vireler
Üç beş yā yedi devir itdüreler

FAŞLÜN Fİ İŞKĀTİ'Ş-ŞALĀT

- 941 O kim baña veliyy-i akreb ola
Helāl kesb idici bir kimse bula
- 942 Ala üç yüz karz aķçasından
Bulunmazsa yanımda ala andan
- 943 Bula muhtāc u şālih iki ādem
Bular ehl-i tama' dan olmaya hem
- 944 Eger aḥbābdan olursa da a' lā
Telāmizimden olsa dağı evlā

- 945 Götüre bunları bir yere tenhā
Üçünden ğayrı kimse olmay'aşlā
- 32b 946 H̄isāb ide ol aqça ne iderse
Ki kaç günlük namāzıma düşerse
- 947 'Ali oĝlı Muḥammediñ o miqdār
Ki ıskāt-ı şal'ātı için ey yār
- 948 Anuñçün diye virdüm saña şunı
Ḳabül itdüm diye ol daḡı anı
- 949 Ḳabül itdükde aña añduralar
Ki milki olduĝımı bildüreler
- 950 Ḳabül idende ṭib-i ḡāṭırla
Bu kez ol şahş daḡı aḡer ile
- 951 Veliyy-i aḡrebim niçe didiyse
Aña ne vechile devr eylediyse
- 952 Faḡır-i aḡhere devr ide öyle
Ne didi itdi ise ide böyle
- 953 Bu 'āciz ki o yıl dünyāya geldi
Ṭoḡuz yüz hem yigirmi ṭoḡuz oldı
- 954 Ki mevtim tāriḡi ne vaḡt olursa
On iki tarḡ olıcaḡ ne ḡalursa
- 955 H̄isāb idüp o günden devr ide hem
Şal'āt-ı vitri ide aña munzam
- 956 Vire her vaḡt namāz için tamāmet
Ki her bir nişf-ı şā' buĝdaya kıymet
- 957 Dir iseñ nişf-ı şā' ne deñlü ola
Tamām beş yüz yigirmi dirhem ola

⁹⁴⁵ olmay'aşlā: A olmaya aşlā

⁹⁵⁵ munzam: A munzam

FAŞLÜN Fİ'Ş-ŞALĀTİ VE'Z-ZEKĀTİ VE'Ş-ŞAVMİ VE'L-FİTRİ VE'L-UDĤİYYE

- 958 Çün ıskāṭ-ı şal'ātuñ devri ey yār
Tamām olduḡda bir kaç devri tekrār
- 959 Şıyāmım fidyesiçün ide himmet
Daḡı ḡalmıř zekātımçün tamāmet
- 960 Bir iki devr ide hem anuñ içün
Daḡı ḡurbān u fıtra nezrim içün
- 961 Ḳıla her birisinde devr elzem
Bir iki daḡı ḡaḡḡ-ı 'abd içün hem
- 33a 962 Pes andan aḡça kim her kimde ḡala
Kerem idüp veliye ḡibe ḡıla
- 963 Eline alıcaḡ ol armaḡanı
Ḳabül itdüm diye ol daḡı anı
- 964 Veliyy-i aḡrebim daḡı çıḡara
Yüz aḡçasım ol iki şaḡşa vire
- 965 Bulara ellışer bölüp gideler
Şevābın rūḡuma i'ṫā ideler
- 966 Velī bula pes andan iki kimse
Ḳabir ḡazıcılar her kimler ise
- 967 Diye kim müslimīñ medfeninde
Ḳazıñ bir şāliḡiñ ḡabri yanında
- 968 Daḡı diye size kırḡ aḡça virem
Anı aşıl mālımdan vireler hem
- 969 Uzunluḡı ola kendim boyunca
Deriñligi ola hem yarusınca
- 970 Ferāḡ itdiklerinden soñra bundan
Ḳazalar yine ḡible cānibinden
- 971 Ki gevdem şıḡacaḡ bir laḡd ḡazalar
Tamām bir laḡma beñzer yir düzeler

- 972 Pes andan şoñra bunı ide ta' yīn
 ılalar orta bezden baña tekfīn
- 973 Velīkin anı itlāf itmeyeler
 Ki mesnūn ola isrāf itmeyeler
- 974 Kefen daħı aıl mālımdan ola
 Dikilūp unki ol encām bula
- 975 Buħūrı evresinde gezdireler
 Ū  be yā yedi devr itdūreler

FALŪN FĪ ĞASLĪ'L-MEYYĪT

- 976 Bulardan şoñra ğasle balayalar
 Aña lāzım olanı ileyeler
- 977 Yunaca taħta evvel vaż' oluna
 Pes andan meyyitim ūstūnde yuna
- 33b 978 Yine erafına tūtsū vireler
 Girū geen gibi devr itdūreler
- 979 Daħı bir mūttaĪ kimesne yuya
 Anuñ yanınca bir ālĪ ū oya
- 980 Yuyalar sūnnet ūzre anda tenhā
 Bulardan ğayrı kims'olmaya alā
- 981 Baña evvel vużū' vire yuyanlar
 Ri' āyet ideler telĪe anlar
- 982 Ki nā-merū' yir' itlāf itmeyeler
 uyı o dūkūp isrāf itmeyeler
- 983 Biraz ū aynadup hamĪ oyalar
 aım aalım ol ūyula yuyalar
- 984 Eñ āħir ū ki ūstūme dūkeler
 O ūyuuñ iine kāfūr ekeler

⁹⁸⁰ kims'olmya: A kimse olmaya

⁹⁸¹ vużū': A vużū

⁹⁸² yir' itlāf: A yire itlāf

- 985 Tamām olup ğusül encāma ire
Velī ol aqçadan kırk aqça vire
- 986 Bu zıkr olunduğı üzre yuyalar
Tamām olduqda kefene qoyalar

FAŞLÜN Fİ ŞALĀTİ'L-MEYYİT²⁴

- 987 Pes andan dost olanlar ola 'āzim
Qılalar ya' nī cem' olup namāzım
- 988 Tamām sa'y eyleyüp diqqat qılalar
Ki yüz kişi qadar hāzır olalar
- 989 Eqalli kırqa vara hāzır olan
Hem üç sağda dağı olmaya noqşān
- 990 Çok olursa zarar yoq dağı a'lā
Yedi ādem de olsa üç şaf ola
- 991 Mü'ezzinler önümce gitmeyeler
Gidüp hem cehr ile zıkr itmeyeler

FAŞLÜN Fİ ĀDĀBİ DEFNİ'L-MEYYİT

- 992 İleticek beni qabrime ihvān
Bulardan bir iki şālih müsilmān
- 34a 993 Cenāzem içeri vaz' eyleyeler
Qoyup lahd içine böyle diyeler

Bīsmi'llāhi ve bi'llāhi ve 'alā-milleti resūli'llāhi

- 994 Yönüm qıbleye qarşu döndereler
Pes andan lahdi kerpiçle öreler
- 995 Dağı hem lahdün ağızını örerken
Bunu oquya hem anı yaparken

Allāhümme ecirnā mine's-şeytāni ve min azābi'l-qabr

²⁴ Faşlün Fi Şalāt'il-Meyyit: A Faşlün Fi's-Şalāt'il-Meyyit

- 996 Eger kerpiç bulunmazsa dimişler
Tayaya lahdüñ ağzına kıamışlar
- 997 Ne ağaç ne keremid ne hâşiri
Bulardan hiç dağı olmaya biri
- 998 Tamâm vaz' ideler toprağa kıuru
Pes andan talduralar ol çukuru
- 999 Düzüp örgüç gibi toprağı müşden
Velî olmaya artık bir kıarışdan
- 1000 Definden fâriğ ola çünkü yârân
Ola bir desti şu üstüme rızân
- 1001 Dökeler ol şuyı leykin yarınca
Baş ucundan ta ayağa varınca

FAŞLÜN Fİ'D-DU' Â'İ BA'DE'D-DEFN

- 1002 Definden şoñra ihvândan bir âdem
Diye kıabrim yanında bunu ol dem

Allâhümme cāfi'l-arza 'an-cenbeyhâ ve şa' id rûhahâ ve lekkihâ minke rızvânen

- 1003 Pes andan bunu hem bir kimse yine
Başından okuya tâ âhirine

İnnâ li'llâhi ve innâ ileyhi raci'un Allâhümme nezele bike ve ente hayru mezûlin cāfi'l-arða 'an-cenbeyhi ve'ftah ebvâbe's-semâ'i li-rûhihi ve'kıbelhü minke bi-kabûlin hasenin ve şebbit 'inde'l-mesâ'ili mantıkahü

- 34b 1004 Bulardan şoñra biri dağı yine
Bunu tâ âhir olunca okuya

Allâhümme hâzâ 'abdüke ve ente a'lemü bihi minnâ ve lâ na'lemü minhü illâ hayran ve kıad eclestühü li-tes'elehü Allâhümme feşebithü bi'l-kavli's-şâbiti fi'l-âhirati kemâ şebbetehü fi'l-hayâti'd-dünyâ Allâhümme'rhamhü ve elkihü bi-nebiyyihi Muhammedin 'aleyhi's-şal'âtü ve's-selâmu ve lâ tuzillenâ ba'dehü ve lâ tahrimnâ ecrahü

¹⁰⁰⁰ definden: A defenden

¹⁰⁰² definden: A defenden

- 1005 Dağı hâzır olanlar ol maḥalde
Diyeler birbirine hem o ḥâlde
- 1006 Dilek ‘afv ide şuḥun Ḥaḳ te‘ālā
Dağı istek ki şābit ide Mevlā

FAŞLÜN Fİ’L-ḲİRĀ’ATİ ‘ALE’L-ḲABR

- 1007 Oḳuyalar bulardan şoñra Ḳur’ān
Ki ya‘nī sūre-i Mülk ile ey cān
- 1008 Oḳuna sūre-i İḥlāş heft-bār
Dağı bile mu‘avvezeteyn’ey yār
- 1009 İdeler Fātiḥayla anı itmām
Bu minvāl üzre bula çünki encām
- 1010 Yine İḥlāş ola on kerre tekrār
Dağı hem Āyete’l-kürsiyi ey yār
- 1011 Ola hem sūre-i Yāsin tilāvet
Baḳara sūresi dağı tamāmet
- 1012 Şevābın dille ḥībem eyleyeler
Şu mü’min ḳardaşa virdik diyeler
- 1013 Ḳırā’atdan du‘ādan şoñra elzem
Dağı ol bâḳī ḳalan aḳçadan hem
- 1014 Tamām altmış faḳīre altmışını
Vire keffāret-i şavm için anı
- 1015 Ol aḳçadan yüz aḳça dağı vire
Yemīn keffāretiçün yüz faḳīre
- 35a 1016 Bu zıkr olanlara himmet ideler
Tamām her birine niyyet ideler

¹⁰⁰⁸ mu‘avvezeteyn’ey: A mu‘avvezeteyni ey

¹⁰¹² dille: A dil ile

¹⁰¹⁵ keffāretiçün: A keffāreti için

FAŞLÜN Fİ'T-TELKİNİ 'ALE'L-ĞABR

- 1017 Tamâm olduğda bunlar gide ihvân
Yanımda Ėala bir Ŗalıh müsilman
- 1018 Hem 'ağlın cem' idüp tura ayağın
Yüzüm Ėarşusını ide turağın
- 1019 Diye kim yâ Muğammed ibn-i Meryem
Bunu üç kez deyicek oğuya hem

Üzküru'l'ahde'l-lezî Ėaracte 'aleyhi mine'd-dünyâ Ŗahâdete en lâ ilâhe illa'llâhü
vağdehü lâ Ŗerike lehü ve enne Muğammeden resülu'llâhi ve enne'l-cennete ĖaĖĖun
ve'n-nâra ĖaĖĖun ve enne'l-ba'Ŗe ĖaĖĖun ve enne's-sâ'ate âtiyetün lâ raybe fihâ ve
enna'llâhe yeb'aŖü men fi'l-Ėubüri ve enneke rażite bi'llâhi rabben ve bi'l-islâmi dînen
ve bi-Muğammedin Ŗalla'llâhü teâlâ 'aleyhi ve selleme nebiyyen ve bi'l-Ğur'âni
imâmen ve bi'l-ka'beti Ėibleten ve bi'l-mü'minîne ihvânen rabbiya'llâhü lâ ilâhe illâ
hüve ve hüve rabbü'l-'arŖi'l-'azîm

- 1020 Bunu âğir olunca diyüp ol yâr
Pes andan ide üç kez bunu tekrâr

Yâ Muğammed Ėul lâ ilâhe illa'llâhü

- 1021 Dağı eyleye üç kez bunu telĖîn
Te'enniyle tefekkür ide tebyîn²⁵

**Yâ Muğammed Ėul rabbiya'llâhü ve dîni'l-islâmü ve nebiyyi MuĖammedün²⁶ aleyhi'Ŗ-
Ŗal'âtü ve's-selâm**

- 1022 Buları dinilen üzre oğuya
Tamâm eyleyicek hem böyle diye²⁷

Rabbi lâ-tezernî ferden ve ente Ėayru'l-vârisîn

FAŞLÜN Fİ MEKRÛHÂTİ'L-ĞABR

- 35b 1023 Mezârım üzre yapu yapmayalar
Dağı üstüme Ėâdır tıtmayalar

²⁵ Beyit mısraları farklı yerlerde verilmiş

²⁶ Muğammedün: A Muğammedin

²⁷ Beyit mısraları farklı yerlerde verilmiş

- 1024 Ki bellü olmağa ayağı başı
Dikeler bir büyük uzunca taşu
- 1025 Budur bâ' iş bu oldı buna gāye
Müzekkir olmağ içündür du' āya
- 1026 Dağı kabrim yıkılacağ olursa
Anı ta' mîr ide lâzım gelürse
- 1027 Mezârım üstüne dōke türābı
İdeler medfenim evvelki gibi
- 1028 Düzüp örgüç gibi toprağı başdan
Yine olmaya yüksek bir qarışdan
- 1029 Düzeler kabriñ üstün leyki ey yār
İçerden yapmayalar anı zinhār

FAŞLÜN Fİ MEKRŪHĀTİ'L-MUŞİBETİ VE[L-MENDŪBĀT

- 1030 Dağı evlād u ezvācıma ey yār
Vaşiyet iderem aña ne kim var
- 1031 Baña şağı şağup şağdırmayalar
Ziyāde medh idüp ağdırmayalar
- 1032 Ya mevtimde ya yedinci günümde
Ya yılımda ya kırkıncı günümde
- 1033 Ta' ām idüp ziyāfet itmeyeler
Ki bid' at yollarına gitmeyeler
- 1034 Taşadduğ idüben ihsān ideler
Anuñla rŭhumı şādān ideler
- 1035 Kabŭl ide anı luţf ile Mevlā
Keremler idicidür Hağ te' ālā
- 1036 Eger i' t̄aya yoğsa aqça hāzır
Vireler her neye olursa qādir

¹⁰³³ bid' at: A mid' at

- 1037 Şoğan dağı olursa dimeye yok
Vire Allāh için ger az eger çok
- 36a 1038 Du‘āda añalar unutmayalar
Kerem idüp unudup gitmeyeler
- 1039 Dağı eytām için idüp vaşiiyet
Budur anlara maḥşüşen naşîhat
- 1040 Ki kâzî vü müderris olmayalar
Bâb-ı kâzî vü mîre varmayalar
- 1041 Tevekkül ideler Allāha dâ‘im
Olalar ‘ilm taḥşîlinde kâ‘im
- 1042 İdeler neşr-i ‘ilme bezl-i kudret
Kılalar dağı taḫvâ ile ülfet
- 1043 Helâlden sevḳ olandan kaçmayalar
Cihet ü mansıba fem açmayalar
- 1044 Kamuya vird ola dâ‘im bu âyet
Tevekkülde göreler nice ‘izzet

**Ve men yetteḳı’llāhe yec‘al lehū maḥracen ve yerzūkhū min ḥayşü lā yaḥtesibū
ve men yetevekkel ‘ala’llāhi fehüve ḥasbühū**

FAŞLÜN Fİ ZEYLİ VEŞÂYÂ BÂBİ’L-İSTİNCÂ’

- 1045 Każâ‘-i ḥâcet itse bir kişi ger
Gerek ‘avrat gerekse olsun ol er
- 1046 Budur sünnet olan lâzım bilinmek
Kesikle taş ile bezle silinmek
- 1047 Tek olması velîkin müsteḥabdur
Dağı şolıyla yayḳamaḳ edebdür
- 1048 Meger kıllarına dübrüñ necâset
Bulaşsa eylemez silmek kifâyet

¹⁰⁴³ cihet: A ceheet

- 1049 Dağı sağ elile yunmağ silinmek
Bu mekrūh oldu lāzımdur bilinmek
- 1050 Anı şol eliyle itmek gerekdür
Edeb yolun tıttup gitmek gerekdür
- 1051 Kemikle yā tavar tersiyle ey yār
Ya ādem ekl idecek her ne kim var
- 1052 Tavar yiyecegi eşyā ile hem
Kerāhetdür silinme pīş ü ger kem
- 1053 Dönüp hem kıbleye karşı oturmak
Güneşe yāhūd aya tođru tırtmak
- 36b 1054 Buları eylemeklik oldu mekrūh
Bilen itmez meger kim ola ma‘ tūh

FAŞLÜN Fİ FERĀ’İZİ’L-VUZŪ’

- 1055 Ābdestün farzı dör[d]dür ey bürāder
İşit eyle bunı kılbinde ezber
- 1056 Yüzi bir kerre yumağdur yolıla
İki kolları hem dirsekler ile
- 1057 Dağı ol farz olanlaruñ birisi
Bir kez meş eylemekdür rub‘ -ı re’ si
- 1058 O farzuñ birisi dağı ayağdur
Topuqlarıyla bile yaykamağdur

FAŞLÜN Fİ SŪNENİ’L-VUZŪ’

- 1059 Ābdeste ibtidā itdükde ey yār
Budur sūnnetleri unutma zinhār
- 1060 Eñ evvel tā bileklere varınca
Eli üç kerre yumağdur yolunca

¹⁰⁵² tavar: A tıvavār; kem: A ğam

1061 Vuzū 'a başladuğda böyle diye
Ki ya' nî ibtidâ bunı oğuya

Bismi'llâhi'l-'azîm ve'l-ğamdü li'llâhi 'alâ-dîni'l-islâm

1062 Dağı misvâkı isti' mâl itmek
Fem ü enfe üç kerre şu virmek

1063 Ulaşdura dağı a' zâyı yurken
Arasın kesmeye âbdest alurken

1064 Hilâlleye dağı parmağlarını
Üç kerre yuya yunan yerlerini

1065 Vuzū 'a niyyet ile başlaya hem
Dağı bed' idüp sağdan işleye hem

1066 Dağı tertibe eyleye ri' âyet
Başın kaplayu mesh ide tamâmet

37a 1067 Başı mesh itse başlaya alından
El ayağ yumağa parmağlarından

FAŞLÜN Fİ MEKRŪHĀTİ'L-VUZŪ'

1068 Budur mekrūhları âbdestiñ ey yâr
Vuzū ' itdükde birin itme zinhâr

1069 Biri sağ eliyle tutup sümkürmek
Dağı pek pek şuyı yüzine urmağ

1070 Dağı günde ışınmış şudan almağ
Yunan ' uzvı üçerden ğayrı yumağ

FAŞLÜN Fİ NEVĀKİZİ'L-VUZŪ'

1071 Bu eşyâ hep bozar âbdesti elbet
Öñ ü artdan çıkan riğ ü necâset

1072 Velî öñden çıkan yille bozulmaz
Muğakkağ bil vuzū 'ı nâkiz olmaz

- 1073 Bedenden hāric olan ya iriñ dem
Yāhūd şaru şu çıķup aķsalar hem
- 1074 Şu mevzi' a ki ğasli vācib ola
Ġusülde ya' nī ol mevzi' yunula
- 1075 Daħı hem ağzı ıolusınca ķuşmaķ
Eger balğam degilse ol muħaķķaķ
- 1076 Daħı yatup ya ıayanup uyusa
Şu vech üzre ki ol ıayaķ alınsa
- 1077 Düşecekleyin olursa ol ıayanan
Bu mertebesidür ābdesti bozan
- 1078 Daħı mecnūn olup ya sarħoş olmaķ
Ya kendi kendüden uğunu ķalmaķ
- 1079 Daħı ğülmek namāz içinde pek pek
Daħı çıplaķ zeni āğūşa çekmek
- 1080 Furūzi ğuslūñ üç oldı bilmek²⁸
Birin kez ağza burnuna şu virmek
- 1081 Daħı yunmaķ durur hem sā'ir a' zā
Bulardur farzı ğuslūñ anca cānā

37b **FAŞLÜN Fİ SÜNENİ'L-ĠUSL**

- 1082 Bürāder var ğusülde altı sünnet
Vuzū' itmek birisi biri niyet
- 1083 Biri daħı bedenden necsi yumaķ
Ķamu a' zāya hem üç kez şu ķoymaķ
- 1084 Daħı ķomaķ şuyı şağa muķaddem
Şol omuza ķomaķdur şoñradan hem
- 1085 Daħı başına sā'ir ' uzvuna hep
Dökünmekdür şuyı cümle müretteb

²⁸ Bu mısranın vezni bozuk.

FAŞLÜN Fİ MŪCİBİ'L-ĠUSL

- 1086 Bulardur mŭcibi ğuslũn muħaĸĸaĸ
Birisidŭr meni ŧehvetle ıĸmaĸ
- 1087 Hŭrŭcı daĸı ger uyurken olsun
Uyanıĸla gerek ururken olsun
- 1088 Zeker daĸı hitānına varınca
Zeniñ fercine girmek ura anca
- 1089 Dilā lāzım degildŭr bunda inzāl
İkisi daĸı yunur itme iŧkāl
- 1090 Daĸı bulmaĸ nevmden alkĸduĸında²⁹
Meni mezi dŧŧekde ya onunda
- 1091 Zeker baŧında uyanup ŧu bulsa
Hareket yoĸiken uyumuŧ olsa
- 1092 Daĸı zen kiŧi ĸayzından kesilmek
Nifāŧı hem daĸı pāyāna gelmek

FAŞLÜN Fİ ŧERĀ 'İTİ'ŧ-ŞALĀT

- 1093 Namāz ılmaĸ murād itseydŭñ ey yār
Eñ evvel bu ŧurŭtı eyle her bār
- 1094 Birisi setr-i 'avret eylemek hem
Eriñ 'avret yerini bil muĸaddem
- 1095 Gŧbek altı diz altına varınca
Budur cāriyenŭñ ĸŭkmŭnde anca
- 38a 1096 Emenŭñ leyki zāhrı baĸnı 'avret
Budur artıĸlıĸı erden ziyādet
- 1097 Bu ĸad bālāda zıkr oldı mufaŧŧal
Nedŭr maĸrem bilindi bundan evvel

²⁹ Bu mısranın vezni bozuk.

- 1098 Gerek a‘ zā-yı hürre cümle şaklı
Degil yüzi eli ayası ricli
- 1099 Bulardan ğayrı hem cümlesi ‘ avret
Şaçı āvāzı olursa tamāmet
- 1100 ‘ Acā ’iz daħı setr eyler buları
Gerek tenhā vü zulmet olsa yiri
- 1101 Şurūtuñ biri daħı oldı niyyet
Şurū‘ dan evvel ola niyyet elbet
- 1102 Şu vaqtiñ farzıma di farz ise ger
Eger sünnetse sünnet di bürāder
- 1103 Yiter nāfilede çursuñ niyāza
Di ancağ niyyet eyledim namāza
- 1104 Bu lāzım iktidāda hāş u ‘ āma
Diye her biri uydum şu imāma
- 1105 Velī niyyet dimeklik kaçdı dildür
Lisānıyla dimek lāzım degildür
- 1106 Tefevvüh eylese daħı zarar yoğ
Daħı ra‘ nā vü zībā fā’ide çoğ
- 1107 Biri de virmemek niyyetde fayşal
Aña aqreb gerek tekbīr-i evvel
- 1108 Birisi daħı istiğbāl-i kıble
Biri vaqtiñde kıılmağ oldı aña
- 1109 Biri pāk eylemek cismini muħkem
Daħı şevbini tanzīf eyleye hem
- 1110 El ayağ cebhesi degdigi yerler
Necisden pāk olunmağ lāzım anlar
- 1111 Biri daħı vuzū’ itmekdür ey cān
Eger şu bulmağa var ise imkān

¹¹⁰⁰ ‘ acā ’iz: A ‘ acāyiz

- 1112 Eger Şu bulmasa ya olsa ĥaste
Ya ĥorĥsa Şudan olmadan Őikeste
- 38b 1113 Bu taĥdīrce teyemmüm eylemek hem
Bu tafŐīl ũzre bil bunu dem-ā-dem
- 1114 Biri daĥı dimekdür ey bürāder
Namāziñ evvelinde Allāhu ekber

FAŞLÜN Fİ ERKĀNİ'Ő-ŐALĀT

- 1115 Daĥı bunlardur erkānı namāziñ
Bularsıĥ bāĥıl olur ol niyāziñ
- 1116 Ķıyām durur biri var ise ĥudret
Biri Ķur'ān oĥumaĥdır bir āyet
- 1117 Daĥı rek' atda itmek bir rükū' ı
Maĥalliyle gerek anıñ vuĥū' ı
- 1118 Daĥı hem iki secde eylemekdür
Ki her bir rek' at içinde dimekdür
- 1119 Birisi her namāz Őoñunda ĥura
Teşehhüd oĥunacaĥ vaĥt otura

FAŞLÜN Fİ VĀCİBĀTİ'Ő-ŐALĀT

- 1120 Budur ey yār Şal'ātiñ vācibātı
Bilüp bunlarla tekmīl it Şal'āti
- 1121 İki evvelde Fātiĥa oĥumaĥ
Ya ũç āyet yāĥūd süreyi ĥoŐmaĥ
- 1122 Ya ũç āyet ĥadar ola bir āyet
Ol iki evvele maĥŐuŐ ĥırā'at
- 1123 Rükū' idüp sücūdı Őoñra itmek
Mükerrer fi'l-i tertibin gözetmek

- 1124 Rükū' dan kavme itdükde dağı hem
İdicek celsede secde dem-â-dem
- 1125 Terâhî eylemek tesbîhe miqdâr
Budur ta' dîl-i erkân itmek ey yâr
- 1126 Ya üç rek' at ya dört olsa namâzı
Ku'üd-ı evvele gelse niyâzı
- 1127 Teşehhüd oğunacağ vaqt oturmağ
Hem anı iki ka' dede oğumağ
- 39a 1128 İki 'idüñ dağı tekbîrleri hem
Dağı öylede ikindide her dem
- 1129 İki vaqtdede kırâ'at gizli olmağ
İmâm-ı münferid haqqında muṭlağ
- 1130 'İşâ vü fecr ü mağrib cum' a bî-şek
İmâm olsa bularda cehri itmek
- 1131 Bu üçte münferid olur muḥayyer
Nitekim nâfilede ey bürâder
- 1132 Vitirde dağı kunût oğumağ hem
Eñ âhirde rükū'undan muḳaddem
- 1133 Dağı virmek selâm eñ âhîrinde
Budur vâcibleri it yirlü yirinde

FAŞLÜN Fİ ŞALÂTİ'S-SÜNNET

- 1134 Budur sünnetleri cānâ namâziñ
Bulur tekmîli bularla niyâziñ
- 1135 O kim başlar namâza ey bürâder
Kaçan kim iftitâh tekbîrin eyler
- 1136 Er olan ḳaldura ellerin anca
Ḳulaḳlar şaḥmetine varınca

¹¹²⁴ kavme: A ḳūme

- 1137 Eger ‘avrat olursa ol muḥakḳak
Omuza ref‘ide ellerin ancaḳ
- 1138 Daḫı sübhānek‘allāhümme oḳuya³⁰
E‘üzü daḫı bismi‘llāhi diye
- 1139 Oḳunduḳda bu üçü ola ihfā
Bularda muṭlaḳ cehr olmaz aṣlā
- 1140 Namāzın oḳunan fātiḫasında
Oḳuya besmeleyi cümlesinde
- 1141 Evā‘il sūrede līki dinilmez
Daḫı eṣnāda hem ta‘vīz olunmaz
- 1142 Bular evvelki rek‘atda olınur
Daḫı cehr olmaz ihfā ile dinür
- 1143 Kıyām itdükte hem el baḳlamaḳdur
Daḫı ṣaḡın ṣol üstine ḳomaḳdur
- 39b 1144 Göbek altına ḳoya er olanlar
Eli gögse ḳoya ‘avrat olanlar
- 1145 Birisi eylemekdür daḫı te‘mīn
Ki ihfā ile dimek ya‘nī āmīn
- 1146 Rükū‘da secdede hem ey bürāder
Biri daḫı dimek Allāhu ekber
- 1147 Daḫı üç kerre tesbīḫ eylemekdür
Rükū‘ itdikde anları dimekdür
- 1148 Diz üstine ḳomaḳdur elleri hem
Daḫı parmaḳlarını aça ol dem
- 1149 Daḫı rāki‘ rükū‘da böyle ider
Baş ile arḳasın ḳılar ber-ā-ber
- 1150 Daḫı ḳaldurıcaḳ başın rükū‘dan
İmām olan ider semī‘i andan

³⁰ Bu mısranın vezni bozuk.

¹¹³⁸ sübhānek‘allāhümme: A sübhāneke allāhümme;

- 1151 Daḥı mü'timm olan taḥmīd ider hem
İkisin münferid olan ider zām
- 1152 Daḥı secdede üç tesbīhe yine
Degürmek parmağın hem birbirine
- 1153 Ƙoya secdede yire yüzün elin
Daḥı uyluğların çeke Ƙarnın
- 1154 Ƙomaya Ƙaldura Ƙolları yirde
Sücūd aḥvāli böyle olur erde
- 1155 Nisā yapışdura uyluğa baṭnın
Yire degüre daḥı sâ' ideynin
- 1156 Taḥıyyāta oturduğda muƘarrer
Er ü' avrat olur bunda ber-ā-ber
- 1157 Ƙomağ uyluğı üzre elleri hem
Daḥı ḥāline Ƙomağ itmek zām
- 1158 Daḥı er şol ayağı üzre otura
Şağ ayağını daḥı dike tura
- 1159 Velī şol dizi üzre otura zen
Ayağların çıkarup şağ taraftan
- 1160 Oturduğda namāzıñ eñ şoñunda
Taḥıyyāt oğduğdan şoñra anda
- 40a 1161 Şalavātıñ du'āsın oğumağ hem
Ki bunda yazılan üzre dem-ā-dem
- 1162 Daḥı şağına virmek öñ selāmı
Şolına vire pes ide tamāmı
- FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MEKRŪHĀTİ'Ş-ŞALĀT**
- 1163 İki rek'at namāz itseydiñ ey yār
Anuñ bu deñlü mekrūhları var

¹¹⁵² birbirine: A biri birine

- 1164 Namāzda taşra bakup boynun egmek
Şiyāb u gevdesiyle oyun itmek
- 1165 Żarūretsiz daħı secde yerinden
Olan taşı izāle itmek andan
- 1166 Daħı çatlatmak oldu barmağı hem
Daħı bögrine komağ eli ol dem
- 1167 ‘Özürsüz hem daħı bağdaş kurmak
Ya bir ya iki kez bir yir kaşımak
- 1168 Daħı kılmak şiyāb u bizle ile
Ki varmaz kimseye anuñla bile
- 1169 Daħı ādem yüzine karşı kılmak
Daħı āteşli yire toğrı durmak
- 1170 Velīkin mūma ya kandīle karşı
Żarar yoğ ger tura bunlara karşı
- 1171 Ya şūret olsa kaftānında anuñ
Ya baş üstünde ya cebinde anuñ
- 1172 Daħı kaftānına egnine almak
İki kolları koltuğdan çıkarmak
- 1173 Namāz içre gerinmek esnemek hem
Kerāhet var bularda piş ü ger kem
- 1174 İki ökçesi üzre hem oturmak
Diküp inciklerin kelb gibi tırmak
- 1175 Namāz içre daħı ‘aynını yumsa
Daħı başını açup öyle kılsa
- 1176 Tezellülçün degülse başı açmak
Dilā mekrūh olur ol iş muħağğak

¹¹⁶⁴ Şiyāb u gevdesiyle: A Şiyāb-1 gevdesiyle

¹¹⁶⁸ şiyāb u bizle: A şiyāb-1 bizle; anuñla: A anuñ ile

¹¹⁷⁶ tezellülçün: A tezellül için

- 40b 1177 El ayak barmağın secdede yummak
Ki ya' nî kıbleden bunları egmek
- 1178 Dağı secdedeki mekrūhlarından
Bir ayağını kaldırmak yirinden
- 1179 Şaf ardında imāma uya tenhā
Açuk yir var iken önünde hālā
- 1180 Dağı kılmak namāzı kabre karşı
Dağı perdesiz olan necse karşı
- 1181 Dağı ' avratla er turup ber-ā-ber
Namāzı başka başka kılmak anlar
- 1182 Kıyām itdikde dağı secdesinde[n]
Dizin önürdi kaldurmağ elinden
- 1183 İmāmından rükū' a önce gitmek
Rükū' da kavmeyi hem evvel itmek
- 1184 Kezālik secdeye varmak muqaddem
Dağı celseyi öyle eylemek hem
- 1185 Dağı secdeye inerken iki el
' Özürsüz kıoma yire dizden evvel
- 1186 Tayanup yire ya dīvāra kılmak
Namāzı hem ' özürsüz böyle kılmak
- 1187 Biri dağı budur mekrūh olandan
Yapışan toprağı silmek alından
- 1188 Dağı evvelki rek' atda oqınanuñ
İkincide üstine çıkmak anuñ
- 1189 Birisi dağı sūre atlamağdur
Dağı oqudığın tekrārlamağdur

¹¹⁷⁸ secdedeki: A secdededeki

¹¹⁸¹ ' avratla: A ' avrat ile

¹¹⁸⁸ rek' atda: A rik' atda

- 1190 Kıra'at farzda evvel rek' atından
İkincisinde atvel olmak andan
- 1191 Dağı mu'tem olan kişi tamāmet
İmām ardında eylemek kıra'at
- 1192 Dağı dülbendi başına muşallī
'Özürsüz secde itmek diñle ħāli
- 1193 Kıyāmında bilā-'özür uşanmak
Ya deynege ya divāra tayanmak
- 41a 1194 Rükū' da hem inüp kılğduğda beli
Kaldırmak yukarı hem iki eli
- 1195 Dağı hem sütre terkidür andan³¹
Geçilmek muhtemel ola öninden
- 1196 Dağı barmağla āyāt itmek a' dād
Kezālik eylemek tesbihi ta' dād
- 1197 Dağı durmak imām ardında tenhā
Ayağı olmamak mescidde ašlā
- 1198 Ayağı mescidiñ içinde ola
Zarar yok secdeyi mihrābda kıla
- 1199 'Özürsüz tırmamak mihrābına hem
Tura ğayrı yire uyulan ādem
- 1200 Dağı yüksekde tırmaqlık cemā' at
İmām alçağda itmeklik imāmet
- 1201 Ya tenhā tırsa bir yüksek maqāma
Cemā' at uysa alçağda imāma
- 1202 Eger mü'temmiñ olsa ba' zısı ger
İmām ile kerāhet yok muqarrer

¹¹⁹⁰ rek' atda: A rik' atda

³¹ Bu mısranın vezni bozuk.

- 1203 Dağı bismi'llāhi vü āmīn ey yār
Bularsız idinürken itmek izhār
- 1204 Biri dağı rükū' a ey nigü-nām
İnerken eylemek Qur'ānı itmām
- 1205 Şalātıñ intikālātında her bār
Dağı meşrū' a olan cümle ezkār
- 1206 Tamām itdükde her bir intikāli
O zikri şoñra dimek diñle hāli
- 1207 Rükū' u secde tesbīhini bī-şek
Başı kaldurduğından şoñra dimek
- 1208 Dağı gāhī egilmek şol u şağa
Başup tırmağ ' özürsiz bir ayaga
- 1209 Namāz içinde bir şey'i koçutmağ
Bular mekrūhıdır lāzım kaçınmağ

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ MÜFSİDĀTİ'Ş-ŞALĀT

- 41b 1210 Namāzıñ müfsidātı ey bürāder
Bulardur eyle ser-tā-pāy ezber
- 1211 Namāzda söylemek hem dağı gülmek
Ki dıñkı kendüsine işidilmek
- 1212 Eger il işidicekleyin ola
Namāzı bozılur ābdesti bile
- 1213 Dağı āh eyleyüp dilden olup zār
Dağı şavt ile girye itmek ey yār
- 1214 Ya ağrı ya muşībet ola bādī
Namāzıñ ol zamān olur fesādı

¹²⁰³ bismi'llāhi vü āmīn: A bismi'llāhi vü āmīnū

¹²⁰⁴ nigü-nām: A negü-nām

- 1215 Eger cennet cehennem fikr idüp çok
Anuñçün ağladısı hiç zarar yok
- 1216 Bilâ-^çözrin tanañnuñ eylemekdür
Boğâz ayıtlayup añ uñ dimekdür
- 1217 Namâzda ya şaķız çeynemek ol dem
Ya saçın ya şaķalın taramaķ hem
- 1218 Dañı üç kerre kılını koparmaķ
Namâz içinde yâñud kehle kırmaķ
- 1219 Kaşımaķ dañı üç kez bir yerini
Elin kaldurmağıla her birini
- 1220 İki ayaķla bir kez bir tavarı
Ki bir rek^çatda depmek olsa kârı
- 1221 Ya üç kez bir ayağı[yı]la depse
Namâzı fâsid olur böyle itse
- 1222 Dañı yimek yemeklik hem şı içmek
Dañı selâm almaķ yâñud virmek
- 1223 İmâminuñ dañı öñine geçmek
Dañı hem iki şaf deñli yürimek
- 1224 Zârar virmez zârüretle iderse
Fesâdı var zârüretsiz giderse
- 1225 Dañı hem secdesine varmış iken
İki ayağı kaldura yerinden
- 1226 Dañı tırmaķ ber-â-ber zenle er
Ya ^çavrat olsa öñinde erüñ ger
- 42a 1227 İkisi bir imâma uymış ola
İmâm dañı zene niyyetle kıla
- 1228 Bu vech üzre eriñ fâsid namâzı
Ve illâ ^çavratıñ yokdur cevâzı

¹²¹⁵ anuñçün: A anuñ için

¹²¹⁶ tanañnuñ: A tanañnuñ

- 1229 Yüzi vü gögsi kıbleden çevirmek
İmâmı olmayana diyüvirmek
- 1230 Dağı muşhafdan eylemek kırâ 'at
Namâzı bu dağı bozar tamâmet
- 1231 Dağı ma' nâ bozılacak kadar çaç
Kelâmu'llâhı hem yañlış oçumaç
- 1232 Ku'üd-ı evveli zan itse âhir
Selâm virse eger sehv ile zâhir
- 1233 Bozulmaz lâzım olur secde itmek
Mühimdür herkese bunları gütmek

FAŞLÜN Fİ BEYÂNİ DU'Â'İ TAHIYYÂT

Ettehiyyâtü li'llâhi ve's-şalevâtü ve't-ṭayyibâtü es-selâmü 'aleyke eyyühe'n-nebiyyü ve raḥmetu'llâhi ve berakâtühü es-selâmü 'aleynâ ve 'alâ-ibâdi'llâhi's-şâlihîne eşhedü en lâ ilâhe illa'llâhü ve eşhedü enne Muḥammeden 'abdühü ve rasûlühü

Allâhümme şalli 'alâ-Muḥammedin ve 'alâ âli Muḥammedin kemâ şalleyte 'alâ-İbrâhîme ve 'alâ âli İbrâhîme inneke ḥamîdün mecîdün

Allâhümme bârik 'alâ Muḥammedin ve 'alâ âli Muḥammedin kemâ bârekte 'alâ- İbrâhîme ve 'alâ âli İbrâhîme inneke ḥamîdün mecîdün

Allâhümme innâ neste'înüke ve nestağfirüke ve nestaḥdîke ve nü'minü bike ve netübü ileyke ve netevkkelü 'aleyke ve nüsnî 'aleyke'l-ḥayra küllehü neşkürüke ve lâ nekfürüke ve naḥle'u ve netrükü men yefcürüke

Allâhümme iyyâke na'büdü ve leke nüşallî ve nescüdü (42b) ve ileyke nes'â ve naḥfidü nercü raḥmeteke ve naḥşâ 'azâbeke inne 'azâbeke bilküffâri mülḥık.

Allâhümme'hdinî fîmen hedayte ve 'âfinî fîmen 'âfeyte ve tevellenî fîmen tevellayte ve bârik lî fîmâ a'ṭayte ve kını şerra mâ kazayte inneke taḫzî ve lâ tuḫzâ 'aleyke ve ennehü lâ yüzilü men vâleyte ve lâ tü'izzü men 'âdeyte tebârekte rabbenâ ve te'âleyte estağfirüke ve etübü ileyke Allâhümme innî e'üzü bi rızâke min seḥâṭike ve beḳâ'ike min 'uḳûbetike ve e'üzü bike minke lâ üḥşî şenâ'en 'aleyke ente kemâ eşneyte 'alâ nefsike

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ'L-ĤAYZİ VE'N-NİFĀS

- 1234 Eḳalli ḥayzuñ üç gündür tamāmet
Hem oldı ekşeri on gün tamāmet
- 1235 Eḳalline nifāsıñ ḥad yoḳ ey yār
Ne dem pāk ola ḡusl eyleye zinhār
- 1236 Daḥı kılmak gerek ol vaḳt namāzı
Oruḳ duta ide Ḥaḳḳa niyāzı
- 1237 Nifāsıñ oldı kırk gün ekşeri hem
Bu tafşīli nisā ḥıfz ide muḥkem
- 1238 Eger ḥayz üç günden eksikde kesilse
Namāzın kılmasa anı ḥayz bilse
- 1239 Ḳazā ide o fevt olan namāzı
Ḡusül yoḳ Ḥaḳḳa eyleye niyāzı
- 1240 Ki üçden nāḳışı ḥayz olmaz aşlā
Degül māni' ṣal'āt ü vaṭ'e cānā
- 1241 Eger üç gün tamāmından kesilse
Ḳazā yoḳdur yunup ol vaḳti kıla
- 1242 Tamām onda ya kesilsün ya görsün
Yunup kılsun namāzı şavmı dutsun
- 43a 1243 Nifāsıñ kırk gün olup geḳse vaḳti
Ol 'avrat ḡusl idüp kıla şalāti
- 1244 Kesilmezse de işid bu maḳāli
Nifāsıñ böyledür tafşīl-i ḥāli
- 1245 Nifās u ḥayzuñ eyyāmında hem bil
Ne deñli ḳan aḳarsa şarı yeşil
- 1246 Olur şāfice ḳan ḥükmünde ol dem
Nifās u ḥayızdan hiç farḳı yoḳ hem

¹²⁴² şavmı: A şavmı

- 1247 Eger hayzũ ol günü içinde
Nifāsıñ zıkr olan ya kırk güninde
- 1248 Bu arada [e]ger ƙan görmiş olsa
Ƙazā ider girü şavm itmiş olsa
- 1249 Eger ‘ādetden öñince kesilse
Velīkin üç güninden şoñra olsa
- 1250 Yunup ƙılar namāzını ol ‘avrat
Geçince vatı olunmaz līkin ‘ādet
- 1251 Eger kesilse idi ‘ādetinde
Velī kesilse on gün eksiginde
- 1252 Ƙamusı hayz olur ƙılmaz namāzı
Eger şavm itmiş olsa yok cevāzı
- 1253 Kesilmeyüp eger mu‘tādı geçse
Velī on günü zā’id itmiş olsa
- 1254 Degül hayz ‘ādetinden zā’id olan
Bunı bilmek gerek hep cümle nisvān
- 1255 Nifāsıñ dağı hükmi böyle ey yār
Anuñçün itmedük tafşīli tekrār
- 1256 Ramazānda şabāh yeri ağarsa
O dem hayz u nifāsından kesilse
- 1257 Yimez ol gün şıyāma ‘āzim olur
Şavm da olmaz ƙazāsı lāzım olur
- 1258 Yir içer zen o gün ey merd-i çālāk
‘Aşırdan şoñra görse itmez imsāk
- 43b 1259 Ve bi’l-cümle olur ƙan görüp ‘avrat
Namāzıla oruçdan fāriğ elbet

¹²⁵³ zā’id: A zāyid

¹²⁵⁴ zā’id: A zāyid

¹²⁵⁵ anuñçün: A anuñ için

¹²⁵⁷ şavm: A şavum

- 1260 Kesilse üç güne varmazdan evvel
Küye vaqt āhirine vire fayşal
- 1261 Girü vaqt āhirinde görse ger an
O vaqti kılmaya pes böyle olan
- 1262 Eñ āhir vaqte dek gelmezse hiç dem
Vuzū' idüp namāzın ıla ol dem
- 1263 Tamām üç güne degin ide böyle
usül lāzım degül ābdestle ıla
- 1264 Kesilse üç gün irdükde tamāma
Küye her vaqt irişince itāma
- 1265 Bu kez usl ide kesilmezse anı
ıla vaqti geçürmeye zamānı
- 1266 Girü an görse vaz gele namāzdan
Daı şavm ile itdügi niyāzdan
- 1267 Gide hemm bu kıyās üzre anca
Tamām on gün tamāmına varınca
- 1268 Pes andan usl idüp ıla namāzı
Eger an asa da vardur cevāzı
- 1269 Nifāsıñ hāli daı böyle ey yār
Anuñ bu deñli anca artuı var
- 1270 usül lāzım eger bu günde olsa
Seer yiri aarmadan kesilse
- 1271 Nifāsından ne inde kim kesilse
ayızdan pāk olup hem anı diñse
- 1272 İde ol günüñ orucına niyyet
Velikin dem göre yine ' avrat³²
- 1273 ' Aşırdan daı görürse beri ol
Yine soñra azāsın[ı] ider ol

¹²⁶⁶ niyāzdan: A niyāzı

³² Bu mısranın vezni bozuk.

- 1274 Bir ‘ avrat nāgihān oğlan doğursa
Şacı ağzı ya burnı bellü olsa
- 44a 1275 Doğurmuş gibidür ol bütün oğlan
Nifāsı var anıñ da kırk ey cān
- 1276 Eger bir ‘ uzvı zāhir olmaz ise
Nifās olmaz tamām ‘ uzvı yoğ ise
- 1277 Ger on beş gün ya dağı artuğ olsa
Ĥayızdān kesülüp şoñra düşerse
- 1278 Ya üç gün ya artuğ ağsa ol dem³³
Nifās dinmez ĥayız dinür aña hem
- 1279 Düşükden şoñra gerçe kıanı gelse
Velī üç gündēn eksikde kesilse
- 1280 Kesileli yāĥūd ĥayızdān ol zen
Eger on beş gün olmadısa andan
- 1281 Ĥayız degül burun kıanıma beñzer
Namāzını kılar orucı tutar
- 1282 Muĥaşşal lāzım olmaz aña yunmağ
Dađı hem cā ’iz olur vaťy olunmađ
- 1283 Niçe buldumsa yazdım bu kıtābı
Cenāb-ı Ĥađdur a‘ lem her şavābı

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ HĀZİHİ SEBEBÜ NAZMI RİSĀLE

- 1284 Budur bā‘ iş bu nazma ey bürāder
Bu olmışdur sebep buña muğarrer
- 1285 İslāmbol içre vardır bir muĥađđıkıđ
Fazīlet şāĥibidür ol müdeđđıkıđ
- 1286 Hemāre ders ider ol ĥāş u ‘ āma
İfādedür işi cümle enāma

³³ Bu mısranın vezni bozuk.

¹²⁷⁹ düşükden: A döşekden

¹²⁸⁴ bā‘ iş: A bā‘ iş

- 1287 Cihān anuñ tilāmīziyle ʔoldı
Benim de ma‘ nevī üstādım oldu
- 1288 Du‘ ā-yı hayr lāzımdur ‘ ibāda
İde taqvasın ‘ ömrin Hāḡ ziyāde
- 1289 Hūdā eyleye üstādına raḡmet
Vire ābā vü ecdādına cennet
- 1290 Ki anuñ meclisinde ḡāzır idüm
Ne vāḡi‘ olsa anda nāzır idüm
- 44b 1291 Risālesin oḡıdum Birgilinüñ
Ki neşr eylerdi neşrin ol velīnüñ
- 1292 Ḳamu şıbyāna ezber oḡıdurdı
Ki ḡıfz eyleñ diyü tenbīh iderdi
- 1293 Anı neşr olmaḡıla līki şıbyān
Çekerlerdi ta‘ ab ḡıfzında ey cān
- 1294 Bilüp bu sırrı ol şāḡib-kerāmet
Ki ḡıfz itdürmeden itdi ferāḡat
- 1295 Faḡırüñ ḡalbine ol dem bu geldi
Derün-ı pākime bu lāyīḡ oldu
- 1296 Anı nazm eyleyem miḡdār-ı ḡudret
İdem anuñ içün bezl-i bizā‘ at
- 1297 Oḡudukça anı raḡbetle iḡvān
Ki ola ḡıfz itmesi anlara āsān
- 1298 Hem ol şart ile nazm oldu risāle
O diḡḡatle yazıldı bu maḡāle
- 1299 Ola menşür olan elfāzı manzüm
Bozulmaya velī ta‘ bīr-i merḡüm
- 1300 Anı ki itmedüm tebdīl ü taḡyīr
‘ İbārāt ile itdüm yine ta‘ bīr

¹³⁰⁰ tebdīl ü taḡyīr: A tebdīl-i taḡyīr

- 1301 Şu deñli ihtimām u diqqat itdüm
O şarfa hayli bezl-i himmet itdüm
- 1302 Bi-ḥamdi'llāh murādım ḥāşıl oldu
Göñül her ḥuşesine vāşıl oldu
- 1303 Meger anı ki olmaz nazma kâbil
Yirine gayrı lafz itdüm muqâbil
- 1304 Yine hep mütteḥid mefhüm u ma' nâ
Biri birinden a' lâ cümle ra' nâ
- 1305 Sipās ol İzid ü Perverdigāra
Şükür ol Ḥālîk-ı leyl ü nehāra
- 1306 Baña teysir idüp itdi müyesser
Bunuñ nazmın baña kıldı muqadder
- 1307 Ol Allāh rahmet ide Birgiliye
Vire 'ālî maqāmı ol veliye
- 45a 1308 Daḥı añā kim oldısa muqârin
Ki şâlihler ile ḥaşr ola yarın
- 1309 Ki itmiş bir risāle böyle te'lîf
Ki bir mecmū' a-i maqbūle taşnîf
- 1310 İderler ḥalk anuñla intifa' ı
Olur her biri dîn bābında sâ' i
- 1311 Daḥı hem rahmet idüp ola Yezdān
Ki rûḥ-ı pākini eyleye şādān
- 1312 Anuñ kim eyleyüp va' z ü naşîḥat
Anı terğîb idüp itdi isâ' at
- 1313 Anuñ sırrından itdi ḥalkı āgāh
Yirin cennet ide anuñ da Allāh

¹³⁰¹ ihtimām u diqqat: A ihtimām-ı diqqat

¹³⁰² göñül: A gönül

¹³⁰⁵ İzid: A İzüd; ḥālîk-ı leyl ü nehāra: A ḥālîk u leyl ü nehāre

¹³⁰⁹ mecmū' a-i maqbūle: A mecmū' a vü maqbūle

¹³¹⁰ anuñla: A anuñ ile; olur: A olurlar

- 1314 Ola aḥbābı luṭf-ı Ḥaḳḳa maḳrūn
 Ƙıla her birinūñ ‘ömrini efzūn
- 1315 Daḥı anı yazanuñ oḳuyanuñ
 Daḥı nazmını kim ezberleyenūñ
- 1316 Daḥı anuñ geyidüp luṭf-ı ‘aṭāsı
 Düze vāḳı‘ olan sehv ü ḥaṭāsı
- 1317 Daḥı baḥtī vü zārī pür-gāhı
 Kim añarsa du‘āsında ilāhī
- 1318 Bularıñ ƙıl murādātını ḥāşıl
 Ƙamuyı eyle maḳşūdına vāşıl
- 1319 Gerekse dünyevīsin uḥrevīsin
 Gerek lafzī gerekse ma‘nevīsin

FAŞLÜN Fİ BEYĀNİ[‘L-]MÜNĀCĀT

- 1320 İlāhī ‘ācizem zārem zelīlem
 Marīz ü derd-i ‘işyānam ‘alīlem
- 1321 Günāhkāram esīrem rü-siyāhem
 Giriftārem zebūnem pür-günāhem
- 1322 Hemāre kār u pişem cürm [ü] ‘işyān
 Eyü işüm benüm taḳşır ü noḳşān
- 1323 Sevāde-nāmem itdi rüyım esved
 Ʀolı içi ṭaşı ‘işyān-ı bī-ḥad
- 45b 1324 Ƙatı çok seyvi’ātım ‘adde gelmez
 Ƙamu eşyāya ‘add var ol şayılmaz
- 1325 Bulunmaz bir ƙuluñ ey Rabb-i ğaffār
 ‘Uşāt içre benim gibi günāhkār

¹³¹⁴ luṭf-ı Ḥaḳḳa: A luṭf u Ḥaḳḳa

¹³¹⁶ sehv ü ḥaṭāsı: A sehv-i ḥaṭāsı

¹³²³ ‘işyān-ı bī-ḥad: A ‘işyān u bī-ḥad

- 1326 Uyup şeytāna itdüm çok günāhı
Medet ey pādişāhlar pādişāhı
- 1327 Bu zārı nef̄s-i zālîm̄den ḥalāş it
Bu bī-çāreye ‘afvîñ iḥtişās it
- 1328 Egerçi zerrece yok elde zādım
Velī ḥavf u recā iki ḳanadım
- 1329 Kerīmā luṭfuña ümīd-vārem
Ḳamu itdüklerimden şermsārem
- 1330 Muḳırram eyledim bisyār ‘işyān
Velī iḥsānıña yok ḥadd ü pāyān
- 1331 Siyāh-ı rüyıma baḳma İlähım
Yu āb-ı ‘afv ile rüy-ı siyāhım
- 1332 Ḳamu itdüklerime tevbe yā Rab
Müyesser it baña ḥulḳ-ı mühezzeb
- 1333 Lisānımda olup tehlīl ü Ḳur’ān
Naşīb it şoñ nefesde baña imān
- 1334 Bu zār u nā-tüvānuñ ol mu‘îni
Ḳoma vesvāse şeytān-ı la‘îni
- 1335 Raḥīmā nic’olur ḳabr içre ḥālîm
Sen āsān eyle ol demde su’ālîm
- 1336 Baña ḥışm eyleme ey Rabb-i ğāfir
O günde ki ola zāhir serā’ir
- 1337 Bu zāra zıll-ı ‘arşı sāyebān ḳıl
Öñünde kim tırılur elli biñ yıl
- 1338 İlähī vir yeminimden kitābım
Hem āsān vechile eyle ḥisābım

¹³²⁸ zerrece: A zerrece

¹³²⁹ şermsārem: A şermesārem

¹³³² ḥulḳ-ı mühezzeb: A ḥalḳ u mühezzeb

¹³³³ tehlīl ü Ḳur’ān: A tehlīl-i Ḳur’ān

¹³³⁵ nic’olur: A nice olur

- 1339 Daḥı ol gūn mevāzīnim şaḳīl it
Kemāl-i luḫfila ecriḡ cezīl it
- 1340 Daḥı cısr-i şırātı eyle āsān
Geçem mānend-i berḳ u زَارِبٍ yārān
- 46a 1341 Daḥı ābā vū ecdādımla yā Rab
Daḥı evlād u ūstādımla yā Rab
- 1342 Maḳarr it baña cennāt-ı na‘īmi
Daḥı rūz-ı cezā gösterme bīmi
- 1343 Daḥı hem mü‘minīn ū mü‘mināti
Cemī‘-i müslimīn ū müslimāti
- 1344 Daḥı anı ki ide buña te‘mīn
Ki ya‘nī bu du‘āya diye āmīn
- 1345 Ḥurūf-ı bā-nuḳaṭ tāriḫi ma‘lūm
Biñ elli ikisinde oldu manzūm

Temmeti’r-risāletü min telāmīzi İsmāīl Efendi es-sākini ya‘nī Ḳara Levmi min-
mu‘allimi’ş-şıbyān ğafera’llāhü li-kātibiḫi ve li-vālideyhi ve aḫsene ileyhimā ve ileyhi
Aḫmedü’bnü Muştafā fī-senetin mübāreketin sitte ve ḫamsīne ve elfe ve mi’e fī şehri
zi’l-hicce ve fī vaḳti zevāl

¹³⁴⁵ ḫurūf-ı bā-nuḳaṭ: A ḫurūf u bā-nuḳaṭ

SONUÇ

Her devir ve dönem kendi özelliklerine ve beslendiği kaynaklara göre şekillenir. Tezimize konu olan *Vasiyet-nâme*, bir *Divan Edebiyatı* ürünüdür. Hatta diyebiliriz ki bu tür eserler *Divan Edebiyatı*'na bu adı vermenin doğruluğunu da tartışma konusu hâline getirmektedir. Divanlar bu edebî geleneğin sadece bir ürünüdür; bu ürün dışında tezkireler, mesnevîler, sözlük çalışmaları vs. gibi edebî ürünlere bir örnek de manzum ya da mensur vasiyet-nâmelerdir.

Şekil ve muhteva bakımından çok farklı özellikler taşımakla birlikte vasiyet-nâmeler, Klasik Türk Edebiyatı ürünüdür. Diğer ürünlerin beslenme mecralarından aynıyla hatta konusu itibarıyla daha fazla beslenmişlerdir. Meselâ ayet ve hadislerden alıntıyı gazelde de kasidede de görebiliriz; ancak söz konusu tercihler vasiyet-nâmelerdeki sıklıkta değildir.

Gerek mitoloji gerekse gündelik hayatın idamesinde son derece fonksiyonel olan halk inanışları da yine edebî eserin amacı itibarıyla vasiyet-nâmelerde daha yoğun ve daha berrak bir şekilde yer almıştır. Meselâ namazla ilgili kusurların veya eksikliklerin (ıskat-ı salat) ölümü müteakip gerçekleştirilen bir ritüelle giderilmesi ve bunun tezimizde etraflı şekilde işlenmesi, doğru ya da yanlış bir hareket olmaktan ziyade halkın her iki dünyaya bakışındaki faydacılığı göstermek bakımından önemlidir.

Bu çalışmada vardığımız ve GİRİŞ bölümünde sıraladığımız dil özelliklerinin yanı sıra bütün eski edebiyat ürünlerine has iki genel tespitimizin de bu *Vasiyet-nâme* üzerinde bir kez daha sağlamasını yapmış olduk. İlki; yanlışlıkla Osmanlıca dediğimiz Osmanlı Türkçesi, üç ayrı dilin, ki üçü de ayrı dil ailesine mensuptur, kapsam alanı içindeki kültür hazinesini mizacında barındırması bakımından değerlidir ve çok zaman bir eski cümlemizi anlayabilmek bile üzerinde lisans tezi yapılabilecek kadar önemlidir. İkincisi; Osmanlı Türkçesinin çok geçmeden alfabe devrimiyle sonuçlanacak imlâ meselelerinin yarattığı eş yazınlık gibi sıkıntıları da yaşadık. El yazmalarının bilinen zorlukları, morfemik imlâ olarak tanımlanan eski harfli metinlerimizin bilinen çıkmazlarından ve tek nüsha üzerinde çalışmak zorunda kalışımız bu zorluğu yoğun şekilde yaşamamıza neden oldu.

Son olarak söyleyebiliriz ki Aristo'nun isim ve sıfatı belirlemesinden (*Poetika*) bu yana dünya dilciliğindeki gelişmeler çok farklı değildir. "Ay'a ay demek Ay'ın aylığını bozar." diyen Yunan filozofuyla Saussure'ın görüşleri arasında pek fark yoktur. Günümüz dil teorileri de söylenmiş farklı biçimde yeniden söyleyebilme girişimlerinden ibaret sayılabilir. Fark nedir? Terimler... İşte bu çalışmada ve

alışmamızın bizi yönlendirdiği kaynaklarda yeniden yeniden daima yeniden fark ettiğimiz değişmeyen gerek budur: Dilciliğin en etin konusu: Terimler.

İNDEKS

A			
āb	15, 110	āğūşa çek-	90
ā.-i ‘afv,	110	ağz	2, 11, 74, 82, 83, 90, 106
ā.-i ḥayvān	15	aḥbāb	78, 109
ābā	107, 111	aḥbār	77
ā. vü ecdād	107, 111	aḥcār	7
‘abd	80	a. u eṣcār	7
ābdest	88, 89, 90, 100	‘ahd	53
ā. al-	78, 89	āḥer	77, 79
ā. le kııl-	105	āh eyle-	100
‘acā’iz	92	āḥir	2, 14, 29, 73, 81, 83, 94, 102, 105
ācāl	11	ā. ol-	83, 85
‘acāyib	25	āḥiret	46
‘aceb	43	aḥkām	35, 38, 39, 57
‘āciz	3, 79, 109	aḥkem	11
‘ā. ol-	3	aḥlāk	46
‘acz	1, 3, 47	a.-i ḥamīde	46
aç-	9, 56, 95, 97	aḥmağ	58, 64
aç	21	a. u nādān u cāhil	58
a. u ‘üryān	1	Aḥmed	15, 36
açuğ	98	aḥşam	54, 72, 73
ad	53	aḥvāl	50, 96
a‘dā	70	aḥ uḥ di-	101
ādāb	75	aḥyā	31
a‘dād	99	ağ-	7, 15, 75, 90, 103, 105, 106
‘adālet	18	‘ağāyib	25
‘add	109	ağça	71, 78, 79, 80, 82, 84, 86
‘a. ol-	41	ağdem	40
‘a. e gel-	109	‘ağıbet	46, 62
a‘del	18, 19	‘ağıl	37, 56
Ādem	13, 14, 56, 67	‘ā. ol-	56
ādem	7, 19, 26, 67, 78, 82, 83, 88, 97, 99	‘ağl	7, 39, 85
‘ādet	60, 104	‘a. iriş-	6
‘ādil	65	ağrabā	71
‘adl	18, 22, 31, 70	ağreb	78, 92, 79, 80
‘a. ü ‘adālet it-	18	‘ağreb	7, 25
‘a. ü dād	31	‘aks	20
‘a. ü devlet	70	ağşā	23, 32
‘Affān	18	ağşer	16
‘āfiyet	75	al-	11, 16, 17, 18, 51, 58, 61, 62, 65, 78, 80, 89, 90,
‘afv	1, 29, 75, 110	97	
‘a. eyle-	1, 29, 30, 38	āl	74
‘a. it-	29, 48, 71, 76, 84	ā.-i Muştafā	74
‘a. itmiş ol-	76	a‘lā	37, 69, 78, 82, 108
‘a. olun-	35	a. vü ednā	37
‘a. u ġafr eyle-	30	‘alāmāt	20
‘a. ü istikāmet iste-	75	‘a.-i kıyāmet	20
āğāh	4	‘alāmet	41
ā. it-	108	‘ālem	3, 11, 17, 20, 21, 44, 61
ağaç	4, 83	alçacuç	48
ağar-	104, 105	alçağ	50, 99
ağdır-	86	alda-	46
ağır ol-	22	a‘lem	4, 11, 26, 40, 106
ağla-	101	a. u ağdem	40
ağrı	100	ālet ol-	42
		‘aleyhi raḥmetu’llāh	70
		‘aleyhi raḥmetu’llāhi te‘ālā	40

‘aleyhi’r-rahme	65	anlar	1, 4, 8, 10, 12, 25, 33, 36, 38, 46, 55, 63, 78, 81, 87, 92, 95, 98, 107
alın	89, 98	añlayabil-	33
‘ālī	108	ansız	49
‘Alī	1, 17, 18	anuñ 3, 4, 6, 10, 11, 14, 16, 18, 20, 22, 23, 24, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 40, 41, 42, 43, 45, 50, 57, 65, 6, 73, 818, 96, 97, 98, 105, 107, 108, 109	
‘Ali oğlu Muḥammed	79	anuñçün	56, 79, 101, 104
‘alīl	109	anuñla	35, 42, 46, 74, 86, 97, 108
‘ālim	22, 37, 38, 39, 60, 62, 65, 67, 70	‘arablık	64
‘ā. ol-	39	ara	89, 104
‘ā. ü etқыyā	22	‘araz	47
alқыş	45	ard	18, 31, 52, 98, 99
Allāh 2, 4, 7, 8, 13, 14, 19, 26, 27, 46, 47, 48, 54, 63, 72, 73, 87, 108		‘ār eyle-	45
Allāh te‘ālā	63	arın-	34
Allāh-ı mu‘īn	14	‘arī	2, 4, 8
Allāhu ekber	93, 95	a‘riž	68
Allāhu ğaffār	13	arқа	95, 23
‘Allām	19	armağan	80
alt	2, 49, 91, 95	‘arş	21, 110
a. u üst	2	art-	59
altı	30, 59, 72, 90	art	2, 89
altmış	84	artıq	83
a. üç	17	artıqlık	91
altun it-	8	artuқ	36, 50, 105, 106
‘ām	1, 32, 52, 68, 92, 106	arż	2
a‘māl	9, 42, 43, 49, 53, 54, 59, 66	a. қıl-	52
‘amel	10, 12, 28, 33, 40, 41, 68, 69	a. u semā	2
‘a. et-	38	āsān	23, 110
‘a. eyle-	39	ā. eyle-	110, 111
‘a. it-	32, 41, 69	ā. ol-	107
āmentü bi’llāh	59	aşfiyā	12
‘āmil	10, 39	aşhāb	1, 19, 33, 38, 74
‘ā. ol-	75	a.-ı kirām	1, 19
āmīn	65, 95, 100, 111	a. ü āl-i Muştafā	74
ammā	68	aşıl	80, 81
‘Amr	30, 58	‘aşır	104, 105
añ-	8, 42, 69, 70, 74, 87, 109	aşl	13, 47, 49, 56
ān	1, 6, 29, 39, 53, 54, 57, 77, 78	a.-ı eşyā	49
aña	1, 2, 3, 5, 12, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 36, 38, 42, 47, 50, 54, 55, 59, 60, 61, 63, 67, 70, 71, 72, 79, 81, 86, 92, 106, 108	aşlā	3, 23, 49, 79, 81, 95, 99, 103
‘anā	46	āsumān	3, 4, 15
ana	50, 71	aş-	51
‘anber	25	‘āşikāne	55
anca	17, 90, 91, 94, 105	āşikār	5
ancaқ	4, 7, 12, 40, 64, 92, 95	āşikārī ol-	37
and	63	at	23, 36
anda	5, 7, 21, 24, 25, 44, 52, 81, 96, 107	‘atā	38, 47, 54, 109
andan 1, 13, 17, 21, 23, 29, 39, 43, 48, 46, 57, 65, 70, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 95, 97, 99, 105, 106		ateş	9, 97
añdur-	79	atla-	98
anı 1, 2, 3, 6, 11, 13, 15, 17, 18, 26, 27, 28, 29, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 74, 76, 79, 80, 81, 82, 84, 86, 94, 103, 107, 108, 109, 111		aţvel ol-	99
anıñ	44, 76, 93, 97, 106, 108	‘avā`id	32
anıñla	69, 23	‘a. ol-	31
‘ani`l-münker it-	71	āvāz	11, 92
añla-	6, 16, 35, 37, 38, 39, 56, 59, 63, 92	‘avrat 2, 16, 45, 50, 52, 53, 60, 62, 78, 87, 95, 96, 98, 101, 103, 104, 105, 106	
		‘a. u oğlan	2
		‘avret	91, 92
		ay	73, 88
		aya (avuç)	50, 92

ayağ 2, 5, 9, 21, 49, 50, 52, 76, 83, 85, 86, 88, 89, 92, 96, 98, 99, 100, 101		bälä	91
‘ayān	2, 4	bälīg	56
‘a. bol-	39	baña	43, 47, 57, 58, 59, 63, 64, 77, 78, 81, 86, 108, 110, 111
āyāt	77, 99	bā-nuqaṭ	111
ā. u aḥbār	77	bār	9, 42, 71, 84, 91, 100
‘ayb	48, 52	bardaḡ	24
āyet	84, 87, 93	Bārī	5, 7, 9, 77
Āyete’l-kürsī	84	barmaḡ	15, 97, 98, 99
‘ayıb	53	baş-	52, 100
ayıt-	64	bā-şafā	15, 74
ayıtla-	101	baş	2, 17, 21, 22, 44, 57, 74, 77, 83, 86, 89, 90, 91, 95, 97, 99, 100
‘Āyişe	16, 17	b. ucu	83
aylıḡ	24	başqa	41
‘ayn	51, 69	başqa başqa	98
‘a. yum-	97	başla-	61, 70, 74, 81, 89, 94
ayru düş-	78	bāṭıl	33
ayrılıḡ	9	b. ol-	66, 93
az	38, 47, 87	baṭn	50, 51, 91, 96
a’zā	92, 89, 90	b. u zahr	50
a.-yī ḥürre	92	ba’zı	6, 11, 12, 34, 37, 40, 41, 57, 62, 76, 99
‘azāb	19, 23, 25, 34, 35, 36, 62	bed	3, 24, 60, 68, 70
‘a. it-	29	b.-du’ ā it-	70
‘a.-ı nār	34	b.-aḥlāḡ	24
‘a.-ı ḡabr	19	b.-āyīn	25
ažarr	29	b.-emel	68
az az	12	b.-fi’l	41
‘āzim ol-	82, 104	b.-kār	3, 65
‘azm	18, 40, 68	bed’ it-	89
‘a. it-	48	beden	78, 90
‘a.-i ‘uḡbā it-	40	beg	55
‘a.-i süy-ı Yezdān it-	18	begen-	62
‘Azrā’il	11	beḡāyet	39, 45, 46, 49, 55, 65, 70, 71,
‘azze	69	bekle-	10, 54
B			
bāb	87, 108	bel	61, 99
b.-ı ḡāzī	87	belā	46, 49, 60
b.-ı ḡāzī vü mīr	87	belki	57
baba	71	belli ol-	35
ba-cem’ihim ilā-yevmi’l-ḡıyām	1	bellü	34, 44, 106
ba’dehū	20	b. ol-	34, 86
bādī ol-	100	ben	13, 29, 32, 33, 41, 43, 54, 55, 56, 58, 60, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 82, 77, 107, 109
baḡdaş ḡur-	97	benān	15
baḡla-	58	benümçün	78
baḡr	20	beñzer	15, 23, 25, 63, 80, 106
b. u yir	20	ber-ā-ber	95, 96, 98, 101
baḡtı	109	beri	27
b. vü zārī	109	berī	2, 4, 8, 12
bā’iş	43, 86, 106	b. ol-	105
baḡ-	48, 49, 50, 51, 97, 110	berḡ	111
Baḡara süresi	84	berr	31
bāḡī	4, 11, 14	b. ü fācir ol-	31
b. ḡal-	84	berü	59
b. ol-	12	bes	20
b. vü ḡay	4	besmele	95
bāḡisi	21, 30	beş	34, 78
baḡgam	90	b. yüz yigirmi	79
		beşer	3, 3, 13

beter	44	biri	4, 5, 11, 13, 16, 18, 23, 25, 38, 39, 41, 44, 45, 49, 52, 54 55, 56, 57, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 73, 75, 83, 84, 89, 90, 92, 93, 95, 98, 101, 108, 109
bevl	24	biri birinden	108
b. ü gâ'it	24	birisi	1, 16, 20, 22, 23, 30, 40, 34, 41, 43, 48, 55, 64, 66, 67, 80, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 98
bey ^ç	71	bî-rûh ol-	20
b. u şirâ it-	71	bismi'llâh	61, 95, 100
beyân eyle-	66	bismi'llâhi vü âmîn	100
beyân it-	39, 55, 64	bisyâr	24, 39, 42, 47, 110
beyt	59	b. ol-	47
b.ü'l-muqaddes	59	bîş	9, 36
bez	67, 87	b. ü kem	9, 36
beze-	46	bî-şek	19, 60, 67, 94, 100
bezl	55, 72, 87, 107, 108	bişür-	36
b.-i bizâ'at it-	107	bit-	56
b.-i himmet it-	72, 108	biz (bez)	67
b.-i kudret it-	87	biz	1, 5, 7, 8, 19, 27, 57, 59, 62
b.-i maqdûr it-	55	bîz	73
bezm	69	bizâ'at	107
bıyık	77	bî-zevâl	10
bî-çâre	110	bî-zevâle	47
bî-çün	13	bizle	97
bîdâr ol-	74	bi'z-zât	17
bid ^ç at	19, 72, 86	boğâz	21, 101
bî-ğad / ħadd	24, 72, 109	boğazla-	53
bî-ğadd ü bisyâr	24	boş ol-	53
bi-ğamdi'llâh	108	boy	21, 80
bil- 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 14, 18, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 37, 41, 42, 43, 45, 47, 51, 55, 56, 58, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 69, 70, 76, 84, 88, 89, 90, 91, 93, 103, 104, 107		boyun	25, 97
bilâ-ğarf	8	boynuz	11
bilâ-keyf	8	boz-	11, 12, 90, 89, 102
bilâ- ^ç özür / ^ç özr	99, 101	bozıl-	20, 26, 53, 59, 89, 100, 102, 107
bilâ-vâşıta	8	böğür	97
bi'l-cümle	23, 104	böl-	80
bildür-	4, 30, 79	böyle	7, 12, 20, 23, 30, 37, 39, 44, 46, 50, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 67, 79, 82, 85, 89, 95, 101, 103, 104, 108
bile	50, 66, 88, 97, 100	b. it-	105
bilek	88	b. kıl-	98
bilin-	87, 88, 27, 30	b. ol-	8, 96
bîm	111	bu	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111
biñ	7, 23	b. ara	32, 34
b. elli iki	111	b. yüzden	25, 56, 59, 63
binâ yap-	45	bugün	68
bindür-	21	buğday	67, 79
bir 4, 5, 7, 10, 11, 14, 15, 21, 24, 25, 26, 27, 31, 35, 36, 39, 41, 42, 43, 46, 50, 51, 53, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 71, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 93, 97, 98, 99, 100, 101, 106, 108, 109		buğz	44
b. ol-	66	b. it-	60
bir an	3	buğzu fi'llâh	44
biraz	81	Bü Ĥanîf	41
bir bir	10, 27, 39, 59	buğl	45
birbirine	84, 96	b. ü ĥama ^ç	45
birbiriyle	37, 67		
bir kaç	80		
bî-reyb	67		
b. ü bî-şek	67		
Birgili	1, 107, 108		

buḥūr	81	celse	94, 98
bul-	12, 15, 21, 26, 32, 34, 3, 387, 40, 63, 69, 71, 78, 80, 83, 91, 92, 93, , 94 106, 109	cem ^c it-	85
bulaş-	51, 87	cem ^c ol-	82
bulmuş ol-	35	cemā ^c at	36, 72, 99
buluş-	20	cemī ^c	111
bunca	7	c.-i müslimîn ü müslimāt	111
burāḳ	21	cemī ^c an	16, 64
burun	2, 90, 106	Cenāb	9, 28, 46, 55, 77, 106
buyruḳ	57	c.-i Bārī	77
buyur-	34, 37, 38, 43, 44, 46, 54, 58, 65	c.-i Ḥaḳ	9, 28, 46, 55, 106
b.mış ol-	34, 35	c.-i Kibriyā	46
bühtān	52	cenāze	31, 82
b. eyle-	62	cennāt	22, 111
bürāder 7, 8, 18, 19, 32, 35, 36, 42, 49, 52, 53, 59, 63, 66, 70, 74, 88, 90, 92, 93, 94, 95, 100, 106		c.-i na ^c im	111
bürhān	16	cennet	15, 21, 23, 24, 29, 30, 44, 58, 101, 107
b. ol-	46	c. it-	108
bütün	106	cennetlük	30
büyük	16, 24, 28, 86	cevāb	6, 19, 26, 33, 53, 61, 64, 66
		c. vîr-	19
		cevāz	53, 101, 104, 105
		cevr	31
		cezā	111
		ceza ^c eyle-	46
		ceza ^c it-	78
		cezîl	45
		c. it-	111
		cibāl	11
		Cibrîl	12
		cidd	72
		c.-i bî-ḥad it-	72
		cihād	38
		cihān	1, 3, 9, 16, 44, 107
		cihet	15, 87
		c. ü manşib	87
		cimā ^c	52
		c. it-	61
		cinān	15, 22, 23, 24, 40, 77
		c. u nār	23
		cin	63
		cins	9, 51
		cism	23, 76, 92
		c.-i memdūd	23
		cisr	111
		c.-i şırāt	111
		cömerd ol-	47
		culāh	67
		cum ^c a	94
		cümle	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 12, , 14 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 32, 37, 40, 49, 53, 55, 56, 57, 68, 90, 92, 95, 100, 104, 106, 108
		c.-i ^c ām	1
		cümleten	15
		cünbān	9
		cünbiş	5, 27
		cünüblük	34
		cürm	68, 76, 109
		c. eyle-	28
		c.-i ^c azîm	68
		c. ü ^c işyān	109

C

cüşse	11
cüz'î	4
c. vü küllî	4

Ç

çadır	85
çâlâk	36, 104
çalış-	38, 39
çâr	19, 69,
ç. u nâ-çâr	69
çatlat-	97
çav	66
çegân	49
çek-	22, 25, 31, 36, 51, 53, 96, 107
çekiş-	67
çenâg	52
ç-ı şırça	52
çeng	49
ç. ü çegân	49
çevir-	102
çevre	81
çeyan	7
çık-	11, 20, 24, 89, 90, 91, 98
çıkâr-	39, 41, 77, 80, 96, 97
çıplağ	21, 90
çoğal-	39
çok	6, 13, 14, 15, 19, 30, 31, 32, 38, 55, 60, 63, 71, 81, 82, 87, 92, 101, 109, 110
çok çok	30
çokluğ	10
çuğur	83
çün	14, 39, 64, 80
çünki	81, 83, 84

D

dād	31
dağıt-	11
dā'im	42, 73, 87
d. ol-	73
dānişmend	60
dağı 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 18, 16, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 32, 33, 34, , 35, 36 37, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55,, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 103, 105, 106, 108, 109, 111	
da'vet	66
d. ol-	66
d.-i şer'	66
d.-i şer' eyle-	66
Dāvud	12, 73
Dāvud-ı Tayy	39
de-	52, 56, 57, 59, 61, 65, 66, 73
Deccāl	20
def	71

def a	12
defin	83
deg-	92
degil 2, 3, 5, 8, 12, 62, 69, 76, 78, 90, 91, 92	
degin	39, 105
degir-	52
degül 4, 5, 7, 15, 28, 42, 47, 50, 56, 59, 97, 103, 104, 105, 106	
degür-	96
dehân	56, 77
dek	13, 21, 39, 49, 105
delâ'il	46
delâlet	70
delîl	34, 35, 62
d.-i kıt'	34
delük	11
dem 14, 47, 49, 50, 51, 68, 70, 74, 83, 95, 97, 101, 103, 104, 105, 107, 110	
d. ur-	12
dem (kan)	90, 105, 106
dem-â-dem	10, 45, 48, 52, 75, 76, 93, 94, 96
denli	101, 103, 105, 108
denlü	11, 24, 25, 47, 71, 79, 96
dep-	52, 101, 101
derd	21, 46, 60, 109
d.-i 'işyân	109
d. ü belâ	46, 60
derhâl	54
deri	25
derinlik	80
der-kâr	10
derle-	21
ders it-	106
derün	33, 45, 54
d.-i cân u dil	33
d.-i pāk	107
derünî	32
desti	83
deve	25
devir it-	78
devlet	12, 22, 70
devr	72, 80
d. eyle-	79
d. it-	79, 80, 81
d. kıl-	80
d.-i ebvâb it-	72
devrân	65
dey-	85
deyneğ	99
deyze	50
dihk	100
di- 1, 3, 5, 7, 15, 19, 20, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 87, 89, 92, 93, 95, 100, 106, 111	
dîdâr	63
dik-	81, 86, 97
dikğat	107, 108

d. kıl-	82	dünyā	11, 15, 20, 22, 38, 42, 43, 44, 47, 67
dil	2, 8, 9, 27, 32, 49, 53, 71, 84, 92	d.ya gel-	79
d. ü aǧz u burun	2	d.-yı dūn	47
dil (gönül)	12, 13, 33, 45, 55, 78, 100	dünyevī	109
dilā	91, 97	dürlü	23, 50
dile-	3, 5, 6, 7, 26, 27, 29, 30, 34, 35, 45, 49, 50, 58, 63, 66	dürüst ol-	32
dilek	84	düş-	23, 71, 79, 90, 106
dil-şād ol-	16	düşenbih	73
dimiş ol-	36	düşman bil-	14
din-	27, 32, 33, 57, 66	düşük	106
dîn	3, 14, 16, 19, 27, 28, 39, 40, 44, 55, 59, 61, 62, 68, 108	düz-	83, 86, 80, 109
d. ü millet	27	düzaḥ	35
d. ü kıble	19		
d.-i İslām	19, 55	E	
d.-i millet	28	eb	70
dīn-	105	e. u ümm	70
dinil-	27, 29, 35, 61, 85, 95	ebdān	25
diñle-	5, 27, 38, 49, 50, 99, 100	ebe	50
dirhem	51, 79	e. vü ana	50
diri it-	26	ebed	4, 8, 14
diriġ tut-	55	ebter	66
diril-	12	Ebū Bekr	18, 30
diş	74	Ebū Cehil	30
dişi	10, 50	Ebū Ḥanīfe	33
d. vü erkek	10	Ebu'l-kāsm	65
dīvān	72	Ebū Yūsuf	40
d.-i mülük	72	ebvāb	72
dīvār	98, 99	ecdād	107, 111
diyār	40	ecir	38
diyü	30, 41, 61, 62, 65, 69, 70, 77, 107	ecr	35, 37, 45, 111
diyüvir-	102	e.-i cezīl	45
diz	21, 49, 91, 95, 98	edā	5, 10
doğur-	106	e. it-	34, 48
dol-	23	edeb	34, 60, 69, 87, 88
dost ol-	82	edille	46
dög-	70	ednā	37
dök-	81, 83, 86	edük	31
dökil-	20	edyān	68
dökün-	90	eḑḑal	1, 14, 17, 18, 34
dön-	53, 88	e.-i ins ü melā'ik	1
dönder-	82	eḑ'āl	9
döndür-	78	efzün kııl-	109
dört	73, 88	eger	3, 4, 22, 23, 26, 28, 35, 38, 39, 41, 42, 43, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 59, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 76, 77, 78, 83, 86, 87, 90, 92, 93, 95, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106
döşek	60, 91	egerçi	23, 57, 110
du'ā	32, 42, 46, 54, 65, 70, 75, 76, 77, 84, 86, 87, 96, 107, 109, 111	eg-	97, 98
d. it-	31, 74	egül-	100
d. kııl-	54, 75	egün	97
d. oқи-	76	eḥādīs	37
d.-yı ḥayr	70, 107	e.-i resül	37
dūn	47	eḥaḳ	36
dur-	97, 99	ehem	32, 38, 70
dübür	87	ehl	19, 22, 23, 24, 28, 32, 33, 37, 39, 40, 43, 58, 59, 64, 72, 78
düğün	75	e.-i bid' at	19
dülbend	99	e.-i cennet	24
dün	48		
d. ü gün	48		

e.-i İslâm	39	ensâb	13
e.-i maşşer	23	er 50, 60, 61, 62, 66, 75, 87, 91, 94, 95, 96, 98, 101	
e.-i zâhir	28	e. ü ' avrat	96
e.-i sa' âdet	24, 28	erbâb	43, 58, 59, 64
e.-i sünnet	32, 33, 37, 40, 72	e.-i tedkîk	58, 59, 64
e.-i sünnetden ol-	32	e.-i tevfiķ	43
e.-i şeri' at ol-	23	erham	1, 13
e.-i tama'	78	erkân	93, 94
e.-i taḥkîk	43, 58, 59, 64	erkek	16, 50
e.-i taḳvâ	64	erse	51
e.-i tezâlüm	22	ervâḥ	11, 12, 66
e'imme	37, 40, 41, 58, 61	e.-i meşâyiḥ	66
ek-	81	eşahḥ	59, 62
ekşer	8, 36, 40, 57, 72, 73, 103	esâmi	69
ekber	35, 93	eşer	44
eḳl it-	88	esîr	109
ekmel	14	eski-	24
ekrem	12, 14	eşnâ	95
eksik	104, 106	esne-	97
eksil-	59	esrâr	38
el	42, 45, 46	estâgḳiru'llâḥ	76
el 2, 9, 49, 50, 51, 76, 80, 88, 89, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101		esved it-	109
e. baĝla-	95	eşcâr	7
e. ü ayak	2	eş'âr	49
elbet	66, 89, 92, 104	eşedd	52
elbette	20, 22, 57	e.-i ḥurmet	52
elfâz	107	eşyâ	5, 9, 27, 32, 34, 39, 49, 88, 89, 109
el-ḥamdüli'llâḥ	76	et	36
elli biñ	110	etbâ'	70
ellişer	80	etḳiyâ	22
elzem	80, 84	eḳall	72, 73, 82, 103
emânet	46	eḳ'ime	61
eme	91	eḳrâf	78, 81
emekle-	23	e'üzü	73, 95
emel	45, 68	ev	51, 75
emîn ol-	11, 46, 51	evâ'il	32, 95
emn	78	evḳât	11
emr 10, 13, 14, 15, 37, 38, 39, 40, 47, 46, 56, 71, 75		e.-i âcâl	11
e. eyle-	11, 33	evlâ	72, 78
e. it-	13, 68, 71	evlâd	1, 13, 16, 17, 20, 75, 86, 111
e. ol-	15	e.-i resûl	20
e. olun-	58	e. u ensâb	13
e.-i bî-zevâl	47	e. u ezvâc	75, 86
e.-i dîn	39	e. u üstâd	111
e.-i ma' rûf	71	evlen-	36
e.-i Ḥaḳ	13, 14, 40	evliyâ	22
e.-i raḥmân	10	evvel 2, 11, 13, 14, 19, 24, 70, 81, 88, 91, 92, 93, 94, 98, 99, 102, 105	
e. u nehy eyle-	33	evvelâ	59
emrâz	46	evvelki	86, 95, 98
emşâl	26, 35	ey 3, 7, 8, 9, 12, 15, 18, 19, 20, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 36, 37, 40, 41, 42, 44, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 63, 66, 69, 70, 71, 72, 79, 80, 84, 86, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110	
emvât	31	eyle-	14, 46, 57, 62, 64
eñ	13, 16, 29, 81, 88, 91, 94, 96, 105	eyle (öyle)	63
enâm	32, 68, 106	eylemeklik	88
enbiyâ	128, 14, 15, 17, 19, 22, 69, 70	eymân	63
encâm bul-	81, 84		
encâma ir-	82		
ene	43		
enf	89		

eytām	87
eyü	43, 48, 60, 109
eyyām	73, 103
e.-i bîz	73
ezān	36
ezān	69
ezber eyle-	88, 100
ezberle-	109
ezber oқы-	107
ezel	4
ezkār	49, 100
e.-i eş'ār	49
ezvāc	75, 86

F

fācir	31
fāḥiṣ	53
fāḥr	15, 17, 44, 55
f.-i 'ālem	17
f.ü'l-enbiyā	15
f.ü'n-nebiyyin	44
fā'ide	7, 92
fā'iz ol-	30, 31, 33, 41, 69
faқаt	63
faқir	1, 45, 78, 79, 84, 107
f.-i āḥer	79
faқr	45
fānī	47
fāre	36
fāriğ	104
f. ol-	83
farқ	3, 103
f. eyle-	37
fāriža	34
Fārūқ	18
Fārūқ-ı a' del	18
farz	34, 69, 73, 88, 90, 92, 99
f. it-	34
f. ol-	2
f.-i 'ayn	69
f.-i 'ayn ol-	69
farzā	68
fāsiқ	6, 26
f. ol-	19, 31
fāsid	101
f. ol-	101
Fātma	16, 17
Fātiḥa	93, 84, 95
fayşal	92
f. vir-	105
fażilet	42, 106
fecr	94
fehм it-	6
fem	89
f. aç-	87
f. ü enf	89
fenā	24
ferāğ it-	80

ferāğat it-	39, 107
ferc	49, 51, 52, 91
ferd	1
f.-i lā-yezāl	1
fermān	8, 10, 45
f.-i Yezdān	10
fesād	101
f. it-	60
f. ol-	100
fetvā	69, 69
f. bıraқ-	65
fevā'id	31, 32
fevt	69
f. ol-	103
feyz	43, 73
f.-i Ḥudā	43
fezā'il	72
fırқа	65
fisıldı it-	5
fisқ	6, 19, 26, 31, 44, 62
f. u fāsiқ	6
f. u küfr	19, 26
f. u ma'şiyet	44
fiṭra	80
f. vir-	35
fidye	80
fi'l	9, 28, 29, 47, 93
f.-i tertīb	93
fi'llāh	44
fi'l-ḥāl	13, 25, 60
fikr	47
f. it-	52, 101
fu'ād	45, 58
fuḥş	53
furūz	90
füssāқ	3
f. u bed-kār	3

G

gāh	2, 6, 59, 60
gāhī	25, 75, 100
geç-	23, 30, 40, 43, 81, 101, 103, 104, 111
geç	56
geçil-	99
geçin-	65
geçmiş	4
geçür-	68, 105
geh	59
gehī	59
gel-	2, 3, 4, 8, 12, 14, 15, 19, 20, 21, 24, 25, 28, 31, 32, 39, 40, 41, 47, 49, 54, 55, 56, 57, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 70, 77, 86, 91, 94, 105, 106, 107
genc	50
ger	4, 5, 7, 10, 31, 36, 38, 56, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 70, 76, 87, 88, 91, 92, 97, 99, 101, 105, 106
gerçe	106
gerçek	56
gerçi	23, 33, 57, 59, 61

gerdān	21	günāh	21, 23, 35, 110
gerden	58	günāhkār	109
gerek	4, 5, 9, 31, 41, 42, 45, 49, 50, 58, 59, 69, 71, 87, 91, 92, 93, 109	güneş	21, 88
gerek	20, 22, 23, 30, 43, 58, 88, 103, 104	günlük	79
g. ol-	60	güt-	75, 102
gerin-	97	güzer it-	45, 71, 72
getür	66	güzer kııl-	43
getür-	16, 27, 47, 55, 71	güzel	33, 44, 60
gevde	80, 97	güzide ol-	46
gey-	2, 21, 109		
geydir-	76	Ğ	
geyecek	45	ğāfil ol-	48
gez-	5, 36	Ğāfir	110
gezdir-	81	ğaflet	55
gibi	5, 8, 10, 11, 13, 23, 25, 30, 34, 35, 36, 37, 39, 51, 56, 58, 60, 61, 67, 76, 81, 83, 86, 97, 106, 109	ğāfr eyle-	30
gice	5, 8, 15	Ğāffār	13, 109
gil	13	ğā'ib	, 4, 29, 30, 63
gir-	13, 22, 23, 24, 25, 30, 36, 55, 58, 63, 91	ğā'iṭ	24
giriftār	109	ğālib	41
girü	7, 15, 30, 81, 104, 105	ğ. it-	23
girye it-	100	ğam	60
git-	21, 22, 23, 29, 30, 32, 41, 42, 48, 53, 54, 57, 61, 64, 65, 66, 67, 80, 82, 85, 86, 87, 88, 98, 101, 105	ğani	35, 45
g.miş ol-	61	ğaraz	47
gizle-	5	ğarb	7, 20
gizli	4, 53, 62, 94	ğarķ ol-	21
gizlü	2, 37	ğaşb it-	51
göbek	49, 91, 95	ğasl	81, 90
gögüs	95, 102	ğayb	4, 29, 62, 63
gök	7, 8, 9, 20, 64	ğaybet	45, 49, 52
göndür-	12, 13	ğ. it-	52
gönül	27, 46, 108	ğaybī	40
gör-	5, 15, 29, 38, 41, 43, 60, 62, 67, 71, 87, 103, 104, 105	ğāye ol-	86
g.e gel-	77	ğāyet	24, 27, 37, 39, 43, 45, 52, 53
göre	5, 21, 50, 59, 65	ğayr	9, 12, 15, 16, 20, 30, 32, 33, 39, 48, 49, 50, 52, 62, 77, 79, 81, 89, 92, 99, 108
göster-	75, 111	ğayret	42
götür-	79	ğazā it-	38
götürü	51	ğazāb it-	45
göz	2, 5, 9, 49, 51, 70, 75	ğazāb kııl-	70
g. ü kulaķ	2	ğinā	45
gözet-	93	ğufrān	29
güne	12, 22, 39, 61, 69	ğusl	90, 91
güş	15	ğ. eyle-	103
g. eyle-	46	ğ. it-	78, 103, 105
güç	13	ğuşşalan-	2
g. eyle-	5	ğusül	82, 90, 103, 105
g. ol-	3		
güftār	9, 53, 57, 59, 77	H	
gül-	71, 90, 100	h'āb	55
g.miş ol-	66	h.-ı ğaflet	55
gülşen ol-	9	haber	8
gülzār ol-	9	h. vir-	20, 29, 30, 59, 63
gümiş	25	habīb	55
gün	22, 27, 36, 39, 48, 54, 73, 79, 86, 103, 104, 105, 106, 110, 111	habību'llāh	14, 19
gün (güneş)	20, 39, 89	habṭ ol-	54
		hācāt	26
		hacc	53, 69

h.a git-	69	h. ol-	7, 21
h.a var-	35	háll	34
hâcet	39, 71, 87	h. ü hürmet	34
hâciz ol-	3	Hállâk	5, 7, 8, 9, 24
hâd / hâdd	28, 35, 91, 103, 109, 110	H.-ı bî-çün	8
h. ü pâyân	110	hâmd	1, 76
hâdden	51	hâmir	61
hâdî	1, 55	hâmid	46
h. ol-	20	hâml it-	42
h.-i dîn	55, 74	hâmmâm	75
h.-i hayru'l-mesâlik	1	hâmr	51, 67, 68
Hâdîce	16	h. u âdem	67
H. vü 'Âyişe	16	hârac	28
hâdiş	38, 39, 41	hârâc	58
hâdiş	8	hârâm	35, 49, 51, 52, 61, 65, 68
h. ü maḥlûk	8	h. ol-	49, 50, 61
Hâfza	18	hârc	42
hâ'ib hâsir ol-	61	h.-ı ma' âşî it-	42
hâ'ib ü hâsir ol-	25	hâreket	64, 91
hâfâ	27	hâric ol-	90
hâfî	27, 37	hârîr	76
hâk / hâkḳ	12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 24, 26, 27, 32, 33, 41, 44, 45, 46, 48, 51, 55, 56, 62, 70, 71, 80, 94,	hâş	32, 52, 68, 92, 106
h. ol-	18, 33, 45	h. u 'âm	32, 52, 68, 92, 106
h. u şıdḳ ol-	14	Hâsan	17
h.-ı 'abd	80	hâsed	42
Hâk / Hâkḳ	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 37, 38, 40, 43, 45, 46, 47, 48, 54, 55, 58, 61, 62, 64, 68, 69, 74, 75, 77, 84, 86, 103, 106, 107, 109	hâşıl ḳal-	42
Hâk te'âlâ	2, 3, 4, 10, 13, 22, 26, 29, 30, 33, 34, 58, 61, 64, 68, 69, 84, 86	hâşıl ḳıl-	109
hâkâret	51	hâşıl ol-	3, 54, 108
Hâkem	26	hâşîr	83
hâkîḳat	10 11	hâsir	3, 64
hâkîr	52	h. ol-	3, 63
hâl	2, 6, 35, 50, 52, 53, 63, 69, 84, 96, 99, 100, 103, 105, 110	hâşş it-	14
hâlâ	24, 98	hâsta ol-	2
hâla	50	hâste ol-	93
h. vü deyz	50	hâşâ	3, 23, 64, 67, 68
hâlâş it-	110	hâşr	73
hâlâş ol-	56	hâşr ol-	108
hâlâ'ik	21	hâta	7, 29, 30, 33, 38, 48, 51, 54, 60, 61, 62, 65, 66, 71, 109
hâlât	2, 5, 40	h. it-	38, 40
hâlet	52	hâtar	56, 61
hâlf it-	63	hâtırıla-	79
hâlık	6, 9, 48	hâtırılarına gel-	25
Hâlık	16, 21, 108	hâtırına gel-	4
H.-ı leyl ü nehâr	108	hâti 'ât	44
hâlî	11	hâtıme	75
hâlî	66	hâtm	17, 19, 56
hâlîfe ol-	18	h.ü'l-enbiyâ	17, 19
hâlik	4	h.ü'n-nebiyyîn	56
Hâlîl	9	hâtmî	81
hâlk	3, 6, 16, 22, 26, 27, 40, 44, 48, 108	havâ	9, 20
h. it-	3, 7, 9, 10, 21, 25, 64	havâdiş	38, 39
h. eyle-	3, 7, 26	havf	2, 56, 110
		h. it-	46
		h. u hâtar	56
		h. u recâ	110
		h. u tağayyür	2
		havz	24
		hayât ol-	4

Ḥaydar	30	h. biri	14
Ḥay / Ḥayy	4, 11, 54, 63	h. ḥāl u her gāh	2
ḥ. u aḥkem	11	hergiz	23, 73
ḥ. ü kādir	54	herkes	102
ḥayırlı	14, 65	ḥesāba gel-	25
ḥayız	60, 103, 105, 106	hevā	45
ḥayli	108	h.-yı nefis	45, 45
ḥayr	1, 6, 10, 22, 23, 25, 26, 27, 32, 43, 46, 70, 74, 107	hevl	46
ḥ. u şer	6, 10, 22, 25, 27	h.-i āḥiret	46
ḥ. u ṭā'at	26	ḥıfz	107
ḥ.u'l-mesālik	1	ḥ. eyle-	107
ḥayvān	9, 15	ḥ. it-	51, 103, 107
ḥ. u ağaç	15	ḥıkd eyle-	43
ḥayz	24, 52, 91, 103, 104	ḥıkd	43
ḥ. ol-	103	ḥınzir	7, 67
ḥ. u nifās	104	ḥırs eyle-	45
ḥazer	44	ḥısm eyle-	110
ḥazer it-	30, 42, 45, 47, 51, 52, 69, 71, 75	ḥıyānet	65
ḥazer kıı-	29, 43, 48, 53	ḥ. it-	46
ḥāzır	4, 25, 82, 86, 107	ḥıbe eyle-	84
ḥ. ol-	66, 69, 78, 82, 84	ḥıbe kıı-	80
ḥazret	5, 7, 12, 18, 20, 27, 47, 54, 55	hicret	40
ḥ.-i 'İsā	20	h. it-	17
ḥ.-i fāḥrū'n-nebiyyīn	55	hiç	12, 24, 43, 83, 101, 103, 105
ḥ.-i 'Osmān-ı 'Affān	18	hiçbir	3
ḥ.-i Ḥallāk u Cebbār	7	hidāyet eyle-	1
ḥ.-i Ḥallāk u kādir	5	ḥiddet eyle-	70
ḥ.-i Ḥaḳ	5	ḥikmet	6, 7, 13, 26, 27, 68
ḥ.-i Ḳur'ān-ı ekrem	12	ḥ.-i ḥaḳḳ	26
hebā	61	ḥilāf	42
hedā	43	ḥ. it-	40, 41, 46, 61, 62, 67
ḥelāl	28, 50, 51, 53, 67, 68, 78, 87	ḥ.-i şer'	42
ḥ. ol-	68	ḥilāfāt it-	63
ḥ.-i ḳaṭ'ī	68	ḥilāfet	18
ḥelālleş-	48	ḥilālle-	89
hem	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 60, 63, 64, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 110, 111	ḥill	68
hemān	46	himmet	72, 108
hemāre	106, 109	h. eyle-	77
hem-dem	25	h. it-	80, 84
heme	9, 11, 12	ḥin	60, 62, 65, 77, 105
hemişe	47, 48, 51, 71	ḥisāb	14
hemm	32, 105	ḥ. eyle-	110
hep	3, 10, 13, 20, 26, 30, 39, 40, 41, 57, 61, 66, 89, 90, 104, 108	ḥ. it-	79
hepisi	24	ḥitāma iriş-	105
her	1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 14, 20, 22, 23, 24, 26, 27, 32, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 59, 60, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 79, 80, 84, 86, 88, 91, 92, 93, 94, 100, 101, 105, 106, 108, 109	ḥitān	91
h.-bār	1	ḥitāb	14, 41
h. bir	93	ḥizmet	10
		ḥ. kıı-	70
		ḥod	2
		ḥorla-	45
		ḥoş	60, 64
		ḥubb	44
		ḥ.-ı dünyā	44
		ḥ.-i riyāset	44
		ḥubūbāt	4
		Ḥudā	2, 4, 3, 6, 9, 11, 15, 24, 29, 30, 35, 38, 40, 42, 43, 46, 47, 48, 60, 62, 66, 74, 107
		ḥulf eyle-	53
		ḥulḳ	24, 45, 46, 48, 110

h̄.-ı mühezzeb	110	icrā eyle-	7, 72
hulle	21	icrā it-	20
hūrī	24	ictimāh	38
hürmet	52, 61, 67	i. eyle-	39
h̄.-i kaṭ' ī	67	i. it-	39
hurrem	45	ictimā'	52
hurūc	91	ictināb eyle-	60
h̄. it-	20	iç-	2, 10, 15, 24, 67, 101, 104
hurūf	111	iç	4, 10, 19, 25, 38, 75, 81, 82, 86, 90, 93, 99, 100, 101, 104, 109
h̄.-i bā-nuḳaṭ	111	içme	35, 36
huşūşā	57, 74, 75	içre	7, 11, 12, 21, 30, 40, 77, 97, 106, 109, 110
hüşe	108	içün	11, 13, 17, 22, 26, 28, 30, 32, 36, 42, 44, 45, 47, 57, 60, 62, 64, 70, 72, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 84, 86, 87, 97, 107
hüş it-	48	ı̇id	94
hük m	3, 12, 47, 49, 55, 91, 103, 104	idegör-	42
h̄. eyle-	3, 30	idin-	100
h̄. it-	3, 33	ifāde	106
h̄.-i muḳarrer	49	ifk	49
h̄.-i Yezdān	12	i. ü kiẓb ü belā	49
hürmet	34, 65	iftitāh tekbīrin eyle-	94
hürre	92	iğvā	26
Hüseyn	17	iḫfā	75, 95
hüsn	24, 46, 48, 60, 75, 76	i. ol-	95
h̄.-i ḫātime	75	iḫlāş	47, 77, 84
h̄.-i ḫulḳ	24, 48	ihtidā	43
h̄.-i i' tiḳād	60	ihtimām	108
h̄.-i mu' āşeret	76	i. u diḳḳat it-	108
h̄.-i zann	48	iḫrāc	41
I			
ışın-	89	i. -i mesā'il	41
ıskāṭ	79, 80	iḫsān	43, 110
i. -i şal'āt	79, 80	i. eyle-	71
ısrār it-	28	i. a ir-	38
ıssız	21	i. it-	86
ıtlāḳ	62	i. -i Ḥudā	43
ıyş	47	iḫtilāf	41, 62, 67
İ			
ı̇ibād	2, 27, 33, 34, 38, 107	i. eyle-	37, 61
ı̇İbādet	41	iḫtilāfāt	40
ı̇i. it-	37, 43, 45, 47	iḫtimāl	33
ı̇i. ol-	2	iḫtirāz it-	43, 45, 72
ı̇İbārāt	107	iḫtirāz ḳıl-	71
İblīs	13	iḫtişāş it-	110
ibn	1, 85	iḫtiyāc	3
i. -i Ḥanbel	39	iḫtiyār it-	41
i. -i pīr 'Alīdir	1	iḫvān	1, 71, 76, 77, 82, 83, 85, 107
İbrāhim	16	iḫyā it-	7, 11
ibrām	38	ı̇iḳāb	53
i. eyle-	77	ı̇i. ol-	36
i. u iḳdām eyle-	38	iḳāmet it-	36
ibtidā	89	iḳbāl it-	13
i. eyle-	74	iḳdām	38
i. it-	88	i. eyle-	77
icād	7	i. it-	1, 39
icmāl	28	iki	15, 14, 18, 19, 27, 29, 36, 40, 59, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 72, 78, 80, 82, 88, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 101, 110
icmālī	28	i. ol-	73
		İkinci	12, 98, 99

ikindi	94	in-şā`allāh	60
iḳrār	27	in-şā`e rabbī	29
i. it-	75	intifā` it-	108
i. ol-	47	intiḳāl	100
iḳşār it-	76	intiḳālāt	100
iḳtidā	92	inzāl	91
i. it-	38	ip	61
iktifā	70	ir-	8, 22, 59
il (yabancı)	43, 45, 48, 51, 52, 75, 100	irāde eyle-	8
İlāh	110	irāde it-	3, 6, 7, 75
ilāhī	109, 110	irādet	7
i`lām it-	8	iriñ	90
ile	2, 4, 12, 13, 24, 29, 49, 51, 65, 95, 98, 101, 104	iriş-	39
ile	3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 44, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 100, 101, 102, 105, 107, 108, 110, 111	irsāl it-	12
ilet-	82	İsā	12, 20
ilhām	8	işbāt	38
İlim	42, 65, 69	i. ol-	62
illā	2, 101	isā` at it-	108
İlm	4, 67, 69, 87	İşār it-	32
İlm	42, 69, 72, 75, 87	isim	68, 69, 75
i. ol-	4	İslām	1, 19, 27, 39, 54, 55, 70
i. ü`amel	69	İslāmbol	106
i. ü`māl	42	ism	69
ilt-	7	i.-i Mevlā	69
imām	19, 31, 33, 38, 40, 92, 94, 98, 99, 101, 102	i.-i pāk-i Ḥaḳ te`ālā	69
i. idin-	41	i.u`llāh	61, 69
i. ol-	94, 95	i.u`llāhü`l-a`lā	69
i.-i mezheb	33	işr	32
i.-i münferid	94	isrāf it-	81
i. A`zam	39, 40, 41	İsrāfil	11
i.-i Şāfi`ī	41	iste-	6, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 58, 63, 76
imāmet	72	istek	84
i. it-	99	istifsār ol-	61
imān	3, 6, 7, 12, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 30, 54, 55, 59, 60, 65, 110	istiğfār	76
i.-i icmālī	28	isti`māl	74
i.-i muḳallid	28	i. it-	89
i.-i mü`min	26	i.-i misvāk it-	74
i. u`İslām	27	istinbāt	39
imkān	15, 92	i.-i aḳkām	39
imsāk it-	104	istiḥfāf	57
imtişāl it-	44	istiḥrāc	38
imtiyāz	71	istiḳāmet	75
in-	11, 12, 20, 98, 99, 100	istiḳbāl	92
İnād it-	45	i.-i ḳible	92
inan-	13, 24, 27, 28, 30, 48, 55, 56, 59, 63	İşyān	109
incik	97	i. eyle-	110
İncil	12	i. it-	10, 13
incin-	43, 44, 48, 70	iş	5, 27, 32, 54, 56, 60, 64, 65, 68, 70, 75, 97, 106
inkār	45, 53, 69	i. işle-	3, 6
i. it-	53, 57, 58	İşā	94
ins	1, 13, 14	i. vü fecr ü mağrib	94
i. ü`melā`ik	1	işāret it-	15, 70
insān	4, 6, 9, 10, 13, 15, 21, 51	iş bu	54
		işidil-	100
		işit-	5, 11, 28, 40, 48, 49, 63, 64, 66, 67, 69, 88, 100, 103
		işkāl it-	91
		işle-	6, 26, 35, 36, 37, 57, 62, 64, 81, 89

it-	1, 5, 6, 21, 28, 30, 35, 36, 38, 39, 41, 48, 53, 55, 57, 62, 63, 65, 68, 69, 71, 72, 75, 76, 78, 79, 86, 88, 89, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 105, 110		
i' t̄ā		86	
i. eyle-		12	
i. it-		58, 80	
ʿ itāb		36	
i' t̄āk		63	
itdūgiçün		36	
itdür-		78	
i' t̄ikād	27, 28, 31, 32, 33, 40, 58, 60		
i. it-		12, 32	
i' timād		33	
i. it-		32	
i' tinā		7	
i. it-		70	
i' tirāf eyle-		48	
itlāf it-		81	
itmām eyle-		100	
itmām it-		84	
ittifāḡ it-		64	
iz		41	
izāle it-		97	
iz' ān eyle-		7	
iz' ān it-		41	
izhār eyle-		53	
izhār it-		100	
İzid		108	
İzid ü Perverdigār		108	
iẓin		52	
i. vir-		11	
iẓlāl eyle-		20	
iẓn		22, 40	
i.-i Hāḡ		22	
ʿ izz		12	
ʿ izzet		87	
K			
ḡaba		21, 24	
Ka' be		19, 59	
ḡābil ol-		108	
ḡabir		19, 21, 80	
ḡabr	19, 80, 82, 83, 86, 110		
ḡabūl		15	
k. it-		41, 45, 48, 79, 80, 86	
ḡ. ü ḡūṣ it-		15	
ḡabz ol-		78	
ḡaç-	14, 43, 45, 52, 53, 55, 87		
ḡaç		79	
ḡaçā-		46, 49, 52	
ḡaçan		94	
ḡaçın-		100	
ḡadar	21, 82, 93, 102		
ḡa' de		94	
ḡadīm ü lā-yezāl		2	
ḡadīm ü lem-yezel		3	
ḡadīmī		4, 7, 8	
ḡādir	5, 6, 7, 16, 42, 53, 54		
k. ol-		19, 28, 56, 57, 65, 86	
ḡadrin bil-		42	
ḡāḡı		66	
kāfir	3, 6, 21, 26, 35, 57, 58, 60, 63, 64, 65		
k. it-	3, 6, 13, 34, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68		
k. ol-		19, 57, 61, 66, 68	
k. olmuş ol-		66	
ḡ. ü fāsıḡ ol-	19		
ḡaftān		76, 97	
kāfūr		81	
tāhir		16	
ḡā' il		57, 56, 60, 62, 64	
k. ol-		31, 58, 65, 66	
ḡā' im		10	
k. ol-		8, 74, 87	
kā' ināt		3, 7, 15	
ḡaḡı-		70	
ḡal-	11, 20, 21, 23, 24, 25, 68, 79, 80, 85, 90		
ḡalb		32, 33, 41, 57, 88, 107	
ḡaldır-		98, 99	
ḡaldır-		76, 94, 95, 96, 98, 100, 101	
ḡalem		26	
ḡalīçe		52	
ḡalīl		38	
ḡalk-		21, 91, 99	
ḡamuṣ		83	
kāmīl		10, 37, 38	
ḡamu	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 21, 24, 26, 27, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 48, 49, 53, 54, 55, 56, 58, 66, 68, 72, 74, 75, 87, 90, 104, 107, 109, 110		
ḡan		13, 75, 103, 104, 105, 106	
ḡanad		6, 110	
ḡanā' at ḡıl-		47	
ḡandīl		97	
ḡanḡı		40	
k' anı		1, 2	
ḡānūn		49	
ḡapal-		9	
ḡapla-		89	
ḡapu		51	
kār		101, 109	
k. u piṣ		109	
ḡara		5	
ḡara üṣüt-		9	
ḡaranu ol-		5	
ḡardaṣ		75, 84	
ḡarı-		24	
ḡarın		10, 49, 96	
ḡarınca		5	
ḡarıṣ		83, 86	
ḡarıṣdur-		47	
ḡarṣu		7, 71, 82, 85, 88, 97, 98	
ḡarz		78	
ḡaṣd		92	
ḡasıḡ		77	
ḡāsım		16	
ḡaşı-		97, 101	

kat	8, 17, 28, 48	kerāmāt	17
kaṭṭ	71	kerāmet	107
ḳ.ṣ -ı raḥm it-	71	kere	72
kaṭı	5, 49, 63, 64, 109	kerem it-	80, 87
ḳ. eyle-	5	keremid	83
kaṭıṣ	34	kerem idici	86
kaṭır	25	kerīmā	110
kaṭṭ ī	67, 68	kerīm	68
kātib ol-	71	kerpiç	82, 83
kaṭl	28, 67	kerre	23, 25, 84, 88, 89, 95, 101
ḳ. eyle-	20	kes-	57, 77, 89
ḳ.-i nefis it-	28	kes	23, 32, 57, 59, 60, 63, 66, 67
kaṭī	46	kesb	45
kaṭım	40	ḳ. eyle-	42
kaṭıl	6, 9, 15, 18, 41, 47, 56, 58, 62, 68	ḳ. idici	78
ḳ.le gel-	47	ḳ. it-	44, 71
ḳ.-i şıdḳ	15	keseḳ	87
ḳ.-i laṭīf	18	kesil-	91, 103, 104, 105, 106
ḳ.ü fiṣ	19	kesül-	106
kaṭıvet	11	kevākib	24
kaṭım	14, 58, 94	kevneyn	14
kaṭıme	98	key	29, 43, 53
kaṭıḡu it-	61	keyfiyyet	2
kaṭır-	31	ḳ. ü reng	2
kaṭına-	25	keyl it-	51
kaṭınana	50	kez	35, 73, 74, 78, 79, 85, 88, 90, 97, 101, 105
kaṭınat-	81	kezin	54
kaṭınata	18	kişsa	62
kaṭā	26, 44, 47, 68, 103, 104	ḳible	19, 59, 78, 80, 82, 88, 92, 98, 102
ḳ. it-	48, 103, 104, 105	ḳ. ḳıl-	19
ḳ.-yı zü'l-celāl	47	ḳ. ol-	59
kaṭāḡ	87	ḳıl-	31, 39, 58, 68, 72, 73, 76, 81, 92, 95, 97, 98, 99, 101, 103, 105
ḳ.-i ḥācet it-	87	ḳıl	87, 101
kaṭız-	80	ḳ.dan ince ol-	23
kaṭāzī	48, 87	ḳılıç çek-	31
ḳ. vü müderris ol-	87	ḳ.dan keskin ol-	23
keḳāḡır	29	ḳımıl-da-	5
keḳīr	28	ḳına yaḳ-	76
ḳ.e it-	28	ḳırāḡat	84, 93, 94, 99
keḳi	36	ḳ. eyle-	99, 102
kefen	81, 82, 84	ḳ. it-	78
keffāret	48, 84	ḳırḳ-	77
ḳ.-i şavm	84	ḳırḳ	11, 17, 80, 82, 103, 104, 106
kehle	101	ḳırḳıncı	86
kelām	8, 16, 70, 75	ḳırmaḳ	58, 101
ḳ.-ı Ḥālīḳ	16	ḳıyām	1, 93, 99
ḳ.-ı zen	75	ḳ. it-	95, 98
kelāmu'llāh	68, 102	ḳıyāmet	12, 13, 20, 22, 24, 26, 27, 36, 53
kelb	97	ḳ. ḳop-	11
kelīm	8	ḳıyās	105
kem	36, 41, 68, 88, 97	ḳıymet	79
ḳ.-ṣ amel	68	ḳız	16, 17, 18, 50
kemāl-i luṭf	111	ḳız ḳarındaş	50
kemik	88	kibir	43
kenār	24	kibriyā	46
kendi	5, 50, 61, 80, 90	kifāyet eyle-	87
kendü	14, 43, 47, 48, 49, 50, 77, 90, 100	kifāyet it-	28
keḳālik	49, 98, 99	kile	51
kerāhet	34, 97, 99		

k. vü dirhem	51
kim	4, 7, 32, 33, 34, 35, 49, 50, 54, 60, 65, 69, 74, 80, 108, 109
kimesne	3, 53, 81
kimî	8, 10, 14, 21, 23, 34, 39
kimisi	8, 11, 22, 23, 39, 40
kimse	3, 4, 5, , 136, 14, 23, 24, 28, 30, 43, 51, 56, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 68, 78, 79, 80, 81, 83, 97
kîn	43
k. tüt-	43, 44
kirām	1, 19, 65
kişi	28, 30, 31, 32, 37, 43, 44, 50, 52, 56, 58, 60, 61, 64, 66, 67, 69, 70, 74, 76, 82, 87, 91, 99
kizb	49
ko-	29, 34, 38, 48, 68, 78, 90, 95, 96, 97, 98, 110
koça-	24
koça	50
koğu	71
koğut-	100
kol	96, 97
koğtuğ	77, 97
kon-	17
koñşu	71
koñşuluk	71
kop-	20, 26
kopar-	101
kopuz	49
korq-	45, 47, 48, 60, 93
koş-	93
koy-	11, 25, 78, 81, 82, 90, 95, 96
koyun	44
kömür	25
könüle-	42
köprü	23
qudret	8, 87, 93, 107
k. vir-	26
k.-i Hağ	8
Quds	15, 59
kul	8, 29, 48, 109
k.luk it-	47
qulağ	2, 5, 49, 94
k. tüt-	18, 49
k. u göz	5
qulüb	13, 14
qunüt	94
qur-	22
Qur'an	8, 12, 16, 22, 29, 30, 34, 42, 49, 68, 72, 77, 100, 110
Q. oqu-	69, 74, 84, 93
Q.-i kerim	68
Q.-i zi-şan	16
qurbān	80
k. u fitra	80
qurd	44
qurı	13
qurtul-	56
quru	83
kuş-	90
kuşūr	48

kuşan-	2, 61
kuşluk	72
ku'ūd	94, 102
q.-i evvel	94, 102
küçük	7, 67
küffār	3, 25
k. u bed-āyīn	25
küfr	6, 7, 19, 26, 29, 30, 53, 54, 61, 63, 65, 66, 67
k. ol-	53, 61, 62
k. ü fişq	26
k. ü kâfir	6
k. ü şirk	29
küfür	53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 68
k. ol-	59
küllī	4
kürsī	84
küştegān	20
k.-i şer'	20
kütüb	12
küy-	105

L

lā	3, 5
lafz	53, 55, 77
l. it-	108
l.-i aḥer	77
l.-i küfür	53, 54
lafzi	109
lağ	68
lağm	80
laḥd	80, 82, 83
laḥin	49
laḥm	67
la' in	14, 110
lā-mekān	2
la' net it-	13
laṭife	18
l. eyle-	68
lā 'ubālī	11
lā-yezāl	1, 2, 10
lāyih ol-	107
lāyık	35, 54
l. ol-	35, 36
lāzım	14, 27, 57, 69, 86, 87, 88, 91, 92, 100, 105, 107
l. gel-	39
l. ol-	14, 22, 48, 52, 81, 102, 104, 106
lem-yezel	3, 4
levḥ	26
l.-i maḥfūz	26
levḥa	26, 27
leyk	56
leyki	86, 91
leykin	83
leyl	108
li-ğayrihī	61
li-' aynih	61
līk	12

lîki	15, 95, 107	mār	7, 25
lîkin	6, 13, 104	m.-i ‘acāyib	25
lisān	4, 54, 77, 92, 110	m. u ‘aḳreb	25
livāṭa	35, 51	maraz	76
l. it-	35	Māriye	16
l. vü zinā	51	marīz	109
luṭf	86, 109, 110	m. ü derd-i ‘iṣyān	109
l. it-	3	ma‘ rūf	71
l.-i ‘aṭā	109	m. ol-	57
l.-i Ḥaḳ	109	ma‘ ṣiyet	44
		maṣūn	12
		maṭlab	33
		m. ol-	39
		ma‘ tūh ol-	88
		maẓhar ol-	43, 75
		maẓlūm	22
		maẓnūn ol-	62
		ma‘ zūr ol-	38
		me ‘āl	62
		meb‘ ūṣ	14
		m. ü’s-ṣaḳaleyn	14
		meclis	65, 69, 107
		mecmū‘ a	108
		m.-i maḳbūle	108
		mecnūn ol-	90
		Me ‘cūc	20
		me ‘cūr ol-	36
		Mecūsī	60
		medār ol-	71
		medet	110
		medfen	80, 86
		medḥ	1
		m. it-	86
		Medīne	17
		mefhūm	108
		m. u ma‘ nā	108
		meger	22, 56, 66, 87, 88, 108
		Mehdī	20
		M.-i ‘ālem	20
		mekān	2, 15, 64
		Mekke	15, 17
		mekrūh	35, 51, 89, 96, 98, 100
		m. ol-	36, 88, 97, 98
		melā ‘ik	1, 10
		melāmet it-	41
		melek	10, 13, 19, 21, 27, 63
		me ‘lūf ol-	6, 19
		mel‘ ūn ḳıl-	13
		memdūd	23
		memlüke	50
		menāl	42
		menhī	49
		menī	91
		Mennān	16
		mensūr ol-	107
		menzil	75
		m. it-	30
		m. ol-	12
		Meḥmed nām	1

M

mā	7
ma‘ āṣī	42, 76
ma‘ āza ‘llāh	55
ma‘ būd	6
maḡrib	94
maḡṣūb	61
māh	15
maḥal	40, 41, 66, 69, 72, 77, 84, 93
maḥfūz	26
maḥlūk	8, 9, 16
maḥrem	49, 50, 91
maḥrūm ol-	37
maḥṣūṣ	47, 93
m. ol-	14
maḥṣūṣen	87
maḥşer	21, 22, 23
maḥzūn ol-	70
mā ‘il ol-	31
maḳāl	28, 60, 103
maḳāle	107
maḳām	40, 99, 108
maḳarr	1, 22
m. it-	72, 111
m. ol-	2
m.-i ‘aciz ol-	1
maḳbūl ol-	76
maḳbūle	108
maḳdūr	55
maḳrūn ol-	62, 109
maḳṣūd	109
m.una ir-	49
māl	42, 48, 51, 80, 81
m. u faẓīlet	42
m. ü menāl	42
m. u rızḳ	51
mālikī	39
ma‘ lūm	4, 37, 111
ma‘ nā	41, 44, 57, 75, 102, 108
mānend	111
m.-i berḳ	111
ma‘ nevī	107, 109
māni‘	103
maṣūb	87
maṣūṣ	61
manzūm ol-	107, 111
manzūre	50

merām	31, 69	mīr	48, 87
merd	36, 104	mi' rāc	8
m.-i çālāk	36, 104	mişāl	28, 34, 35, 36, 44, 56, 67, 68
merhūm	107	misk	25
mertebe	90	m. ü ' anber	25
mervī	54	mişl	2
m. ol-	58, 61	misvāk	36, 58, 74, 89
Meryem	85	m. tūt-	58
meşā 'ib	46	mizān	22
mesā 'il	39, 41	mizmār	49
mesālik	1	m. u kânūn	49
mesbūķ	9	mu' āmele	71
mescid	99	mu' arrā ol-	2
mes 'ele	41, 66	mu' āşeret	76
meş eyle-	88	mu' āteb ol-	37
meş it-	89	mu' avvezeteyn	84
mesih	31	mu' azzam	12, 75
mesnūn ol-	81	m. ol-	75
meşāyih	55, 63, 64, 65, 66, 67	mu' azzeb ol-	25, 37
meşgūl ol-	73, 76	mūcid	6
meşhūr	1	mu' cizāt	15
m. ol-	55	mu' cize	16, 34
m.-ı cihān	1	mufaşşal	37, 91
meşiyet	29	mufažžal it-	11
meşrū 'a ol-	100	muḥabbet kıl-	71
mevāzīn	111	muḥakķak	5, 6, 8, 26, 29, 31, 33, 35, 41, 61, 63, 64, 68, 71, 89, 90, 91, 95, 97
mevcūd	6, 9	muḥakķik	57, 106
m. ol-	37	muḥāl	3
Mevlā	2, 3, 4, 7, 12, 13, 22, 26, 29, 30, 33, 61, 68, 69, 84, 86	m. ol-	5
mevşūf ol-	6, 57	muḥālif	26
mevşūķ	69	m. ol-	68
mevt	78, 79, 86	muḥalled	23, 24, 25
mevtā	7	Muḥammed	1, 14, 15, 17, 20, 24, 36, 40, 56
mev' ūd ol-	23	Muḥammed ibn-i Meryem	85
mevzi'	90	muḥarrem	68
meysir	51	muḥaşşal	40, 51, 71, 106
meyyit	32, 81	m. it-	46
mezāhib	33, 37	muḥayyer ol-	94
mezār	85, 86	muḥit	4
mezelen-	52	muḥkem	27, 39, 55, 75, 77, 92, 103
mezheb	32, 33, 39, 40, 41	muḥtāc	3, 78
m. edin-	39	m. ol-	39
m.-i Nu' mān	33	m. u şālih	78
m.-i Süfyān	39	muḥtār	37
mezi	91	muḥtefi	37
mezmūm	44	muḥtemel	33
miḥnetde ol-	44	m. ol-	99
mihr	44	muḥzar ol-	66
m.-i 'ālem	44	muḥzır	66
mihrāb	99	mu' in	14
miķdār	39, 79, 94, 107	m. ol-	71, 110
m.-ı ķudret	107	muķābil	108
mil	21	muķaddem	21, 40, 47, 59, 90, 91, 94, 98
milk	50, 58, 79	muķadder	30, 60
m.-i ğayr	52	m. kıl-	108
millet	27, 28, 40	muķaddes	2, 3, 8
minnet	47	muķallid	28
minvāl	6, 11, 21, 49, 55, 58, 59, 84	muķārin ol-	108

muḳarreb	10	mühtedī ol-	31
muḳarrer	6, 7, 12, 14, 19, 24, 26, 49, 52, 62, 63, 67, 96, 99, 106	mükerrem	10
m. ol-	26, 32	m. ḳıl-	13
muḳırr	110	mükerrer	93
muḳtedī ol	31	mülāzım ol-	27
mūm	97	mülḫaḳ	45
munzam it-	79	mülk	73, 84
murād	45, 55, 56, 108	mülük	31, 72
m. et-	46, 49	mü'min	6, 12, 15, 19, 21, 26, 28, 29, 31, 40, 41, 42, 46, 54, 60, 84
m. it-	91	m. it-	6
murādāt	109	m. ḳıl-	6
murdār ol-	53	m. ol-	4, 31, 32, 34, 49, 55
Mūsā	12	m.-i Ḥaḳ	12
Mūsā ḳıṣṣası	62	mü'mināt	2, 74, 111
muṣḫaf	102	mü'mine	54
muṣırr ol-	46, 59	mü'minīn	2, 74, 111
muṣıbet	100	m. ü mü'mināt	2, 74, 111
Muṣṭafā	8, 15, 16, 17, 19, 20, 24, 34, 69, 74	mü'minün bih	59
mu' tād	104	mümkin	42, 47, 78
m. it-	47	mümkināt	3, 7
mu'tem ol-	99	münacāt	47
muṭi'	3, 19, 21	münāsib	54
m. ol-	3, 6	münezzeh	2, 3, 5, 8, 64
muṭlaḳ	2, 8, 35, 59, 61, 62, 94, 95	münferid	94
muvāfaḳat it-	11, 75	m. ol-	96
muvāfiḳ ol-	43	münker	71
muvaḳḳar ol-	44	münkir	34, 35
mūziyāt	7	Münkir	19
mübāḥ	35	münzel	14
müberhen ol-	34	mürā' at it-	63
müberrā	2	müretteb	16, 90
mübeṣṣer ol-	30	mürīd	5
mübeyyen ḳıl-	34	mürsel	24
mücerred	47	m. ol-	14
mücid	41	mürüvvet it-	71
müctebā	8, 59	müṣāb ol-	76
müctehid	38, 41	müsebbe' at	73
müdāhin ol-	71	müsemmä	16
müdām ol-	76	müsilman	51, 82, 85
müdārā	71	m. ol-	53, 56
müdārāt	71	m. olmuş ol-	54
müdāvim ol-	54, 55, 72, 74	müslimāt	2, 74, 111
müdeḳḳiḳ	57, 106	müslimīn	2, 74, 80, 111
müderris	87	m. ü müslimāt	2, 74, 111
mü'ebbed	23, 24, 25	müstaḫiḳḳ	2
mü'eddeb	46	müstaḳil	41
mü'ekked	72	müsteḫab	34, 36, 37, 87
mü'eṣṣir	10	müsteḫaḳ	36
mü'ezzin	82	müṣden	83
müfīd ol-	53	müṣkil ol-	29, 53
müfsidāt	100	müṣtelen-	30
müdgam ol-	75	mütekellim	8
müheymin	6	mü'temmiñ ol-	99
mühezzeb	110	mü'timm ol-	96
mühim	102	müttaḳī	81
m. it-	56	mütteḫid	40, 108
m. ol-	43	m.-i dīn	40
mühlet it-	13	m.-i dīn ü millet	40

müvekkel	10	n. ü zâr	25, 27
m. kııl-	11	n. ü muqarrer	7
müyesser it-	108, 110	neflî	11
müzekkır ol-	86	nefret it-	1, 45, 47
		nefs	28, 36, 45, 110
		n. -i zâlim	110
N		nefsânî	47
nâ-çâr	69	nehâr	108
nâdân	58, 65, 66	nehy	71
nâfile	92, 94	n. eyle-	33
nâgihân	106	n. it-	35
nâgihânî	56	Nekîr	19
nâ-ħak	52	nerm it-	70
nâ'ib ol-	28	nesh	12
nâ'il ol-	32	n. ü tebdîl ol-	12
na'ım	111	nesne	3, 5, 11, 57, 59, 61
nâkış	103	neşr ol-	107
nâkıız ol-	89	neşr	87
naql eyle-	74	n. eyle-	107
naql it-	61	n.-i 'ilm	87
nâm	16, 58	nev ^ç	3
nâ-maħrem	50, 75	n.-i beşer	3
namâz	34, 53, 68, 73, 74, 76, 79, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105	nevâfil	37
n. kııl-	31, 36, 58, 64, 72, 82, 91, 98, 103, 104, 105, 106	nevm	2, 91
nâ-meşrû ^ç	81	nevmîd ol-	44
nâr	9, 22, 23, 34, 36	neyle-	66, 67
n.-i caħîm	22, 23	nezr	80
naşîb	48	nişf	79
nařîħat	2, 48, 70, 87, 108	n.-i şâ ^ç	79
n. eyle-	32	nice	7, 25, 37, 38, 51, 53, 64, 87, 110
n. it-	68	nice nice	37, 53
Naşrânî	65	niçe	7, 21, 27, 33, 34, 38, 50, 56, 62, 75, 79, 106
naşş	29, 30, 34	niçe niçe	13
n.-i Qur'an	29, 30, 34	niçün	6, 26
nâ-tüvân	110	nifâs	24, 52, 91, 103, 104, 105, 106
naẓar	48, 51, 59	n. it-	60
n. kııl-	48	n. ol-	106
n. şal-	15	n. u ħayız	103
nâzır	107	n. u ħayz	24, 52, 103
n. ol-	50	nigü-nâm	100
naẓîr	2, 16	nihân	5, 29
naẓm	106, 108, 109	n. u âşikâr	5
n. eyle-	107	nihâyet	14, 25, 40, 55, 65
n. ol-	107	nikâħ	53, 61
ne	4, 5, 6, 9, 10, 15, 20, 26, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 45, 65, 71, 86, 88, 91	ni' met	42, 43, 47, 75, 77
nebî	8, 12, 17, 19, 21	nisâ	50, 96, 103
nebiyyîn	44, 55, 56	nisvân	24, 104
necâset	87, 89	n. u ħürî	24
necis	51, 92	nitekim	8, 9, 94
n.ü'l- ^ç ayn ol-	51	nitelik	15
necm	4	niyâz	75, 92, 93, 94
necs	51, 90, 98	n.ı eyle-	58, 64, 103
nef	1, 3, 6, 7, 25, 27, 42	n. it-	34, 43, 46, 64, 103
nef ^ç ol-	1	n.a kıındur-	76
n.-i beşer	3	niyâzdan it-	105
n. u zarr	6	niyet	90
		n.it-	32
		niyyet	89, 92, 101
		n.eyle-	92

n.it-	47, 57, 73, 84, 105
n.ol-	92
nizâm vir-	70
noğşân	3, 4, 59, 82, 109
noğta	26
n'ol-	33
Nuğustîñ	20
Nu' mân	33, 40, 41
nûr	11, 28, 73
n.-i feyz	73
n.-i îmân	28
nuşret	70
nübüvvet	17
nüzûl it-	15

O

o	1, 2, 3, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 52, 53, 55, 57, 58, 59, 60, 64, 65, 67, 78, 79, 81, 84, 88, 94, 100, 103, 104, 105, 107, 110
oda yağ-	9
oğlan	2, 7, 36, 78, 106
oğlancık	76
oğul	16, 60, 67, 76
oğı-	77, 98, 107
oğka	51
oğu-	42, 54, 62, 68, 72, 73, 74, 77, 82, 83, 84, 85, 89, 93, 94, 95, 96, 102, 107, 109
ol-	4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 70, 73, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 110
ol	1, 2, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 23, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 38, 41, 42, 46, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 64, 65, 66, 73, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 90, 93, 95, 97, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111
oldığıçün	57
olun-	58
omuz	90, 95
on	74, 76, 84, 103, 104, 105
o. beş	106
o. beşinci	73
o. dördüncü	73
o. iki	73, 79
o. üç	73
ora	17, 49
orta	14
orta bez	81
oruç	104, 105
o. tüt-	37, 103, 106
‘Osmân	18, 30

‘Osmân u Hâydar	30
otur-	35, 88, 93, 94, 96, 97
oynat-	6, 9
oyun it-	97

Ö

ögey	50
öğren	29, 35
öğün-	52
ökçe	97
öl-	11, 18, 23, 24, 60, 78
ölç-	51
ölüm	25
‘Ömer	18, 30
‘ömr	15, 35, 45, 107, 109
‘ö. -i câvüdân	15
‘ö. -i tavîl	45
‘özr	101
‘özür	97, 98, 99, 100
öñ	2, 17, 25, 70, 82, 89, 96, 98, 99, 101, 104, 110
ö. ü art	89
öñce	98
öñürdi	98
ör-	82
örgüç	83, 86
ötürü	58, 62
öyle (öğle)	94
öyle	7, 28, 67, 76, 79, 97
ö. eyle-	98
öz	49

P

pâdişâh	110
pâk	3, 69, 72, 108
p. eyle-	92
p. it-	41, 46, 74
p. ol-	28, 103, 105
p. olun-	92
parmak	64, 89, 95, 96
pâyân	91, 110
p. bul-	12
pek	49
pek pek	89, 90
pencşenbih	73
p. ü düşenbih	73
perde	98
perî	24
perk	70
p. it-	70
Perverdigâr	108
pes	1, 13, 21, 23, 29, 39, 49, 77, 80, 81, 82, 83, 85, 96, 105
peş	73
peşimân ol-	48
peydâ	48
p. ol-	71

peygamber	10, 13, 14, 17, 19, 24, 27, 36, 37, 55, 56, 63, 62, 67
p. ol-	56
pinhân	10, 48
p. u peydâ	10, 48
pîr	1
piş	97, 109
p. ü kem	97
pişür-	71
pür	40
p.-gâh	109
p.-günâh	109

R

Rab / Rabb	1, 6, 11, 13, 16, 19, 26, 29, 35, 46, 109, 110, 111
R.-i a'lem	11, 26
R.-i bî-çün	13
R.-i ekber	35
R.-i erham	1, 13
R.-i gâffâr	109
R.-i gâfir	110
R.-i hâcât	26
R.-i hikmet	13
R.-i müheymin	6
R.-i zü'l-celâl	1
râcî	3
rağbet	107
r.it-	65
râğıb ol-	75
râh	41
r.-i şer'	41
Rahîmâ	55, 110
rahım	71
Rahmân	10, 38
rahmet	47, 55, 65, 75, 77
r.bul-	37
r.eyle-	107
r. it-	108
r.ol-	40
râki'	95
ramazân	104
ra' nâ	92, 108
r. vü zîbâ	92
râvî	58, 61
râzık	9, 48
râzî bil-	26
râzî ol-	16, 26, 45, 62
recâ	77, 110
r. eyle-	54
r. it-	65
redd	45, 69
r.eyle-	64
r. it-	55
r. ü inkâr eyle-	69
r. ü inkâr it-	45
ref' it-	95
rek' at	72, 73, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 101

reml	4
reng	2
re's	88
resm	9, 12, 58
r.-i cârî ol-	9
Resül	15, 16, 17, 18, 20, 27, 30, 34, 37, 64, 74
r.-i bâ-şafâ	15, 74
r.-i rabb-i Mennân	16
resûlu'llâh	12, 15, 17, 18, 32, 33, 34, 38, 40, 57, 62, 64
reyb	67
r. ü şek	67
r.i it-	63
rezzâk	9
rîhlet it-	38
rîhlet kıl-	17
rızâ'	16, 26, 61, 62, 70, 73, 75
r. vir-	47, 62
r.-i Hâk	16
r. ü 'âfiyet	75
rızâ'en	50
rızk	9, 51
ri' âyet eyle-	53, 70, 71, 89
ri' âyet it-	70, 81
ri' âyet kıl-	72
ricl	92
rîh	89
r. ü necâset	89
risâle	107, 108
risâlet	17
riyâ	42
riyâset	42, 44
rîzân ol-	83
rub'	88
r.-i re's	88
rûh	11, 32, 78, 80, 86, 108
r.-i pâk	108
r.u'l-emîn	11
ruḥşat it-	26
Ruḳıyye	16
rû-siyâh	109
rüy	109, 110
r.-i siyâhım	110
rüz	111
r.-i cezâ	111
rücû'	54
r. eyle-	48
r. it-	53, 54, 64
r. u tevbe it-	54
rükû'	94, 95, 98, 99, 100
r. eyle-	10
r. it-	93, 95
r. u secde	100
rûtbe	17

S

şâ'	79
sa' âdet	20, 23, 24, 28

s. bul-	18	şataş-	19, 35
sā' at	7, 11, 15	şatun al-	51
şabâh	54, 73, 104	şavâb	29, 33, 62, 65, 106
şâbit it-	84	şavm	53, 73, 84, 105
şabr it-	46, 71	ş. it-	104
şaç	81, 92, 101, 106	ş. ol-	104
şadâ	5, 9	ş.ı dut-	103
şad-hezârân	1	ş.ı tüt-	68
şādīkāne	55	ş.-ı Dāvud	73
şâdır ol-	28, 54, 60, 66	ş. u namâz	53
şadr ol-	12, 57	şavt	8
şaf	101, 98	şay-	14, 41, 109
ş. ol-	82	sa' y eyle-	82
şafâ	15, 44	sa' y it-	45
şâfice	103	sâye	21
şağ	2, 21, 78, 82, 88, 89, 90, 95, 96, 96, 100	s.-i ' arş	21
şağdır-	86	sâyebân kııl-	110
şağu şağ-	86	şayr	9
şahâbe	33, 38	ş. ol-	9
şeḫâ it-	47	sebep	, 37, 43, 62
şâhib	106, 107	s. ol-	58, 106
şâhib-kerâmet	107	secde	95, 96, 97, 98, 99, 100, 101
şahîḫ	62	s. eyle-	93
ş. ol-	28	s. it-	10, 13, 94, 102
sā' î ol-	108	s. e var-	98
sā' ideyn	96	seç-	43
sâ 'ik ol-	36	sefâḫ it-	61
sâ 'il	29	şeḫer	105
şâ 'im ol-	73	sehiv	4
sâ 'ir	38, 41, 49, 71, 90	sehv	109
şakal	81, 101	s. ü ḫatâ	109
şakaleyn	14	sek-	23
şakın-	29, 30, 42, 47, 49, 51, 52, 53, 60, 69, 70, 71, 72	sekiz	72
şakız çeyne-	101	seksen	40
şakîl it-	111	selâm al-	101
şakla-	49, 51, 54	selâm ol-	1
şaklı	7, 92	selâm vir-	72, 94, 96, 101, 102
şalâḫ	42	selâmet bul-	44
şal'ât	35, 79, 80, 93, 103	semâ' ʾ	2, 10, 12
ş. eyle-	69	semâ' c	69
ş. ü vaṭ' ʾ	103	semer	25
ş. it-	74	semî' c	5
ş. ol-	1	s. i it-	95
ş.-ı vitir	35	sen	53, 55, 57, 58, 60, 61, 63, 66, 110
ş.-ı vitr	79	şenâ' ʾ	1, 70, 74
şalât	70, 73, 100	ş. it-	75
ş.-ı şubḫı kııl-	73	ş.-ı Ḥaḫ	74
ş.ı kııl-	103	ş. vü medḫ	1
şalavât	96	ş. vü zıkr	70
şalırt-	44	serâ 'ir	110
şâliḫ	31, 78, 80, 81, 82, 85, 108	ser-â-ser	40
şan-	10, 58, 59, 61, 63	serî' c an	64
saña	29, 37, 55, 72, 79	ser-tâ-pây	100
şarf	27	server	18, 44
ş.-i i' tiḫâd	27	s. i-i dîn	44
sarḫoş ol-	90	setr	91
şarı	103	s. eyle-	92
şaru	90	s.-i ' avret eyle-	91
		settâr	7, 8

taḳrīb	47	taẓarru'	58, 75
taḳrīr it-	77	t. it-	75
taḳvā	49, 64, 87, 107	ta'zīb eyle-	25
t. it-	49	ta'zīm eyle-	70
t. ol-	48	ta'zīm it-	21, 69
taḳye	76	te'ālā	13, 30, 33, 34, 58, 61, 63, 64, 68, 69, 84
t. vü ḳaftān	76	tebārek	69
ṭalāḳ	63	tebdīl	12, 107
ṭālib	27, 33, 41	t. ü tağyīr it-	107
ṭ. ol-	75	teblīğ	17
ta'ḳīm	72, 77	t.-i risālet	17
t. it-	75, 77	tecdīd it-	54
t.-i Ḳur'ān eyle-	72	tecdīd ol-	55
tām	76	tedbīr	75
ṭama'	45, 78	tedḳīḳ	58, 59
tamām 16, 23, 58, 79, 80, 82, 83, 84, 100, 103, 105, 106		t. it-	67
t. eyle-	85	tedrīs	44
t. it-	74, 96, 100	t. ü va'z ol-	44
t. ol-	80, 82, 85	te'emmül it-	46
t.a ir-	105	te'ennī	85
tamāmet	1, 79, 80, 84, 89, 99, 102, 103	tefaẓẓul	3
t.it-	17	tefekkūr	85
t. ol-	92	teferruḳ eyle-	8
ṭamar	13	tefevvüh eyle-	92
ta'mīr it-	86	tefhīm it-	77
tanaḥnuḥ eyle-	101	tefhīm ḳıl-	75
ṭanbūr	49	tefsīr	74
tañrı	19	t. u ḥadīs	74
tanzīf eyle-	92	tefvīz it-	46
ṭara-	101	teğannī	49, 69
ṭaraf	96	teheccüd	73
ṭarḥ	79	tehlīl	110
ta'rif	55	t. ü Ḳur'ān	110
tāriḥ	79, 111	tehniye	75
tārik	36	tek	87
ṭarīk	52, 56, 57	tekāsül it-	64
tārikī	34	tekbīr	92, 94
t.-i sünnet	36	t.-i evvel	92
ṭarṭı	51	tekellüm eyle-	53
taşadduḳ	32	teḳfīn	81
t. it-	37, 65, 86	teklīf it-	29
taşdıḳ it-	18- 63	tekmīl	94
taşnīf	108	t. it-	12, 93
taş	5, 20, 86, 87, 97,	tekrār	59, 77, 80
taş (dış)	109	t. it-	53, 76, 85, 104
taşra	4, 97	t. ol-	77, 84
ṭatlu	78	tekrārla-	98
ṭavar	88, 101	tekrīm it-	69
ṭaviş	5	tekrīm ḳıl-	70
ṭavīl	45	tekvīn	9
ta'vīz olun-	95	telāmīz	78
ṭavuş	36	telbīs	13
ṭaya-	83	t. it-	13
ṭayak(destek)	90	te'līf it-	108
ṭayan-	48, 90, 98, 99	telḳīn eyle-	85
ta'yīn it-	81	telḳīn it-	77
ṭayyib	16	temcīd it-	77
tazallüm it-	53	temennī it-	68
		te'mīn eyle-	95

uyan-	55, 91, 92
uyanık	91
uyğu	24
uyku	74
uyuluk	21, 96
uyu-	90, 91
u.mış ol-	91
‘uzv	50, 89, 90, 106
uzun	45, 86
uzunluk	80

Ü

ücret	42, 72
üç 19, 23, 54, 73, 78, 79, 82, 85, 88, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 101, 103, 104, 105, 106	
ü. kez	54
ü. yüz	78
üçer	89
üf di-	71
üfür-	11
ülfet kıl-	87
ümem	14, 41
ümîd it-	68
ümîd-vâr	110
ümm	70
ümmet	1, 14, 24, 34, 57
ü. ol-	14
ü. it-	1
Ümmü Gülşüm	16
‘üryân	21
üst 2, 21, 24, 58, 69, 77, 81, 83, 85, 86, 95, 97, 98	
üstâd	70, 74, 107, 111
ü. ol-	107
üstâz	70
üstün	86
üşen-	70
üzre 6, 11, 20, 21, 23, 31, 41, 49, 55, 58, 59, 60, 62, 65, 70, 81, 82, 84, 85, 90, 93, 96, 97, 101, 105	

V

vâcib	3, 5, 28, 35, 94
v. it-	34
v. ol-	54, 90
vâcibât	93
va‘de	53
vaķâyî‘	38
vâki‘ ol-	25, 107, 109
vaķt	34, 36, 39, 46, 59, 79, 92, 93, 94, 103, 105
vâlideyn	74
var- 8, 13, 17, 19, 22, 23, 30, 32, 49, 60, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 82, 83, 87, 88, 91, 94, 97, 101, 105	
var 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 24, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 40, 44, 45, 48, 50, 52, 53, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 68, 71, 72, 74, 86, 88, 90, 92, 93, 96, 97, 98, 101, 105, 106, 109	
v. eyle-	9

v. it-	3, 13
var idici	9
vârid ol-	46
varlık	2
vaşif	43
v. ol-	69
vâşıl eyle-	109
vâşıl ol-	32, 108
vâşıtta	8
vaşıyyet	2, 41, 72, 76
v. eyle-	68, 32
v. it-	1, 48, 86, 87
vaṭ ³	103
vaṭy	52, 53
v. olun-	104, 106
v. u cimâ‘	52
va‘z	44, 108
v. eyle-	82
v. it-	83
v. ol-	81
v. ü naşîḥat eyle-	108
vaz gel-	105
vazîfe eyle-	73
vebâl	52
vech	25, 67, 79, 90, 101, 110
vech-i küfr	67
Vedüd	5
vefât	63
v. eyle-	41
v. it-	17
velâkin	3, 28, 35, 36, 37, 53
ve lâ-şavtin	8
velî 2, 5, 14, 16, 17, 21, 30, 31, 44, 56, 57, 59, 61, 67, 75, 80, 82, 83, 89, 92, 96, 104, 106, 107, 107, 108, 110	
velî (velakin)	17
velîkin 9, 12, 15, 21, 23, 26, 59, 62, 66, 81, 87, 97, 104, 105	
veliyy	78, 79, 80
v.-i aķreb	78, 79, 80
veliyyu ‘llâh	17
ver-	22
vesâ‘ir	69
vesvâs	14
v.-ı la‘în	14
vesvâse	110
vesvese	26
v. it-	14
vezîr	2
vezn it-	51
vezn ol-	22
vir- 9, 11, 12, 13, 17, 18, 21, 22, 38, 47, 58, 65, 71, 77, 79, 80, 82, 84, 86, 87, 90, 92, 96, 107, 108, 110	
vird edin-	73
vird it-	73
vird ol-	87
vitir	35, 94
vitr	79

vuķū´	93
vuşlat	9
v. u ayrılık	9
vużū´	36, 89
v. it-	34, 74, 89, 90, 92, 105
v. vir-	81
vücūda gel-	5
vūs´at vir-	24

Y

yaban	36
yabış-	51
yab yab	76
yād eyle-	74
yād it-	75
yādīnda tut-	50
yāhūd	22, 30, 32, 42, 58, 65, 66, 88, 90, 93, 101, 106
Yahūdī	65
yakın ol-	21
yala-	64
yalan söyle-	52
yalın ayak	21
yan-	23, 25
yan	77, 78, 80, 81, 83, 85
yanaş-	51
ya´nī	1, 47, 59, 78, 82, 84, 89, 90, 95, 98, 111
yañlış	38, 102
yap-	82, 85, 86
yapış-	49, 96, 98
yapraq	4
yapu	25, 85
yār	7, 8, 9, 15, 19, 20, 27, 29, 33, 37, 40, 44, 50, 52, 53, 57, 58, 59, 69, 70, 71, 79, 80, 84, 85, 86, 88, 89, 91, 93, 94, 96, 100, 103, 104, 105
yaradan	9
yaradıcı	9
yaradıl-	24
yaramaz	58
yaramazlık	42
yārān	76, 77, 83, 111
y. u ihvān	76, 77
yarat-	3, 5, 7, 9, 11, 13, 24, 26, 27, 29
yarı	83
yarık	51
yarın	68, 108
yarı	80
Yāsın	78, 84
yaş	17, 75, 76
yaşlu	50
yat-	11, 21, 60, 90
yatsu	73
yatur-	78
yayқа-	87, 88
yaz-	10, 21, 26, 27, 39, 96, 106, 107, 109
ye-	2, 35, 60, 61, 64, 67, 73, 101
yedi	72, 76, 78, 81, 82
yedinci	8, 86

Ye´cūc ü Me´cūc	20
yeg	65
yeħūd	60, 65
yemek	60, 64, 67, 71
yemīn	84
y. eyle-	63
y. vir-	63
yemīn (sağ taraf)	110
yeñiden	21, 25, 51, 53, 54
yer	7, 9, 10, 52, 58, 66, 71, 75, 79, 89, 91, 92, 97, 101, 104
yeşil	103
yet-	77
yetik	63
yetiş-	7, 17, 27
yevm	1
yeyüp içme	2, 35
yezāl	1, 2, 10
Yezdān	12, 18, 25, 86, 108
yıl	11, 12, 40, 41, 79, 110
yıldırım	23
yıllık	23
yıkıl-	86
yi-	10, 19, 25, 36, 51, 60, 67, 104
yigirmi üç	12
yigit	50
yil (yel)	89
yimek	10, 36, 101
yine	11, 15, 28, 29, 38, 40, 41, 58, 65, 73, 80, 81, 83, 84, 86, 96, , 105, 108 105, 107
yir	8, 18, 20, 21, 50, 54, 58, 78, 80, 81, 92, 96, 97, 98, 99, 105, 108
yir yir	11
yirli yirinde	94
yiryüzi	12, 13
yit-	92
yiyecek	45
iyüp içme	36
yok	2, 3, 4, 9, 22, 24, 25, 28, 29, 36, 39, 52, 53, 55, 61, 62, 66, 82, 86, 87, 91, 92, 97, 99, 101, 103, 104, 106, 110
y. eyle-	9
y. it-	3, 7
yokuş	7
yol-	77
yol	13, 23, 24, 34, 42, 48, 54, 57, 64, 86, 88
y. ol-	23, 24
yön	78, 82
yu-	81, 82, 88, 89, 90, 91, 110
yukarı	27, 41, 59, 99
yukarı	66
yum-	98
yun-	88, 90, 103, 104, 106
yunul-	90
Yūsuf	68
Yūsuf süresi	62
yüce	50, 72
yük	11
yükle-	22, 23

yüksek	86, 99, 99
yüri-	60, 70, 101
yürü-	7, 13, 35, 52
yüz	80, 82, 84
y. biñ	7
y. dört	12
y. ellinci	40
yüz	50, 63, 70, 85, 88, 89, 92, 96, 97, 102

Z

zabı it-	75
zād	110
zâhir	5, 28, 61, 102
z. ol-	31, 57, 60, 62, 106, 110
zaḥmet	25
z. çek-	37
zahr	50, 91
zâ'id itmiş ol-	104
zâ'id ol-	104
zâ'il ol-	28, 46, 48, 65
zâlim	22, 70, 110
zâ'm it-	96
zamân	2, 18, 36, 38, 68, 100, 105
zan / zann	41, 46, 48
z. it-	102
z. eyle-	65
z.-i ğâlib	41
zâr	6, 21, 109, 110
z. ol-	100
z. u gerdân	21
z. u nâ-tüvân	110
zarar	3, 30, 44, 51, 56, 61, 71, 82, 92, 97, 99, 101
z. vir-	40, 70, 101
zârî	109
z. it-	60
zarr / zar	3, 25, 27, 44, 52
z. u noḡşân	3
zarûret	39, 51, 72, 97, 101
zarûrî	66
zât	2, 3, 4, 5, 8, 11, 18, 33
z.-i Mevlâ	2, 4
z.-i muḡlaḡ	8
z.-i pāk	3
z.-i ŧerîf	18, 33
zâyi' ol-	63
zebûn	109
Zebûr	12
zekât vir-	35, 68
zeker	91
zelîl	109
zem	46
z. eyle-	52
zemîn	3, 4, 11
z. ü âsumân	4
zen	60, 61, 75, 90, 91, 96, 101, 104, 106
zenb işle-	67
zer	25
zerre	110

zevâl	8, 42, 60
z.in iste-	43
z.-i ni' met	42
zevce	50
zevi'l-ervâḡ	12
zevḡ	44
zevḡ u ŧafâ	44
Zeyd	30, 58, 61
Zeyneb	16
zeyn ol-	46
zıll	110
z.-i 'arŧ	110
zîbâ	92
zıkr	47, 59, 69, 70, 100
z. dinil-	27
z. eyle-	70
z. it-	77, 82
z. ol-	15, 50, 69, 84, 91, 104
z. olun-	41, 59, 82
z. ü ezân	69
z. ü fikr ü minnet it-	47
zîmmet	48
zinâ	28, 51, 68
z. it-	35
z. vü ḡatl-i nefis it-	28
zinhâr	29, 30, 45, 49, 52, 53, 60, 69, 71, 86, 88, 89, 103
zîrâ	30, 54, 63, 64, 67, 68
zî-rûḡ	7, 11, 20
zî-ŧân	16
ziyâde	86
z. it-	107
ziyâdet	91
ziyâfet it-	86
zor	13
zuhûr	22, 26
z. it-	20
zûlm	22, 31, 44, 62
z. it-	22
z. ü cevır	31
z. ü fiŧḡ	62
zûlmet	92
zûrna	49
zû'l-celâl	1, 10, 47
Züfer	40
zûmre	65
zûnnâr	61
zûnûb	14

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

1. **Ak, C.** (2005) *Türk Dili*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
2. **Akalın, M.** (1979) *Târîhî Türk Şîveleri*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 55, Sevinç Matbaası, Ankara.
3. **Aristoteles**, (1983) *Poetika* (Çev. İsmail Tunalı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
4. **Aslan, A.T.** (1992) *İmam Birgivî Hayatı Eserleri ve Arapça Tedrisatındaki Yeri*, Seha Neşriyat, İstanbul.
5. **Banarlı, N. S.** (1975) *Türkçenin Sırları*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul.
6. **Bayat, F.** (2006) *Türk Dili Tarihi*, Karam Araştırma ve Yayıncılık, Çorum.
7. **Çöğenli, M. S.** (1984) *Arapça Fiil Çekimleri ve Sarf Bilgisi*, Silm Matbaası, İzmir.
8. **Çörtü, M. M.** (2000) *Arapça Dil Bilgisi*, Marmara Ün. İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul.
9. **Develi, H.** (2006) *Osmanlı Türkçesi Kulavuzu*, 3F Yayınevi, İstanbul.
10. **Devellioğlu, F.** (2002) *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
11. **Dilçin, C.** (1999) *Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
12. **Dinçol, A. M.** (1970) *Eski Anadolu Dillerine Giriş*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
13. **Duman, M.** (1995a) *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda ses Değişmeleri*, TDK Yayınları, Ankara.
14. **Duman, M.** (2000b) *Vasiyyet-name, Birgili Muhammed Efendi, Dil Özellikleri, Metin, Sözlük, Ekler Dizini, Tıpkıbasım*, R Yayınları, İstanbul.
15. **Ercilasun, A. B.** (2004) *Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
16. **Ergin, M.** (1999a) *Osmanlıca Dersleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
17. **Ergin, M.** (1993b) *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
18. **Gülensoy, T.** (1986) *Doğu Anadolu Osmanlıcası -Etimolojik Sözlük Denemesi-* Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
19. **Gülsevin, G.** (1997) *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara.
20. **Hatiboğlu, V.** (1969a) *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
21. **Hatiboğlu, V.** (1972b) *Türkçenin Sözdizimi*, TDK Yayınları, Ankara.
22. **Karaağaç, G.** (2005) *Dil, Tarih ve İnsan*, Akçağ Yayınları, Ankara.

23. *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür bakanlığı Yayınları, Ankara-1991
24. *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara-2004.
25. **Mengi**, M. (2003) *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
26. **Merçil**, E. (2000) *Müslüman-Türk Devletleri Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara.
27. **Onan**, N. H. (1991) *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
28. **Ögel**, B. (2003) *İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara.
29. **Sami**, Ş. (1996) *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları: İstanbul.
30. **Saussure**, F. D. (1985), Genel Dilbilim Dersleri, (Çev. Berke Vardar), Biresy ve Toplum Yayınları, Ankara.
31. **Süreyya**, M. (1996) *Sicil-i Osmanî*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
32. **Şahin**, H. (2003) *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
33. **Tanpınar**, A. H. (1999) *Beş Şehir*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
34. **Timurtaş**, F.K. (2005a) *Eski Türkiye Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
35. **Timurtaş**, F.K. (1995b) *Osmanlı Türkçesine Giriş*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
36. **Topaloğlu**, B., **Karaman**, H. (1998) *Arapça Dil Bilgisi*, Ensar Neşriyat, İstanbul.
37. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul-1992.

MAKALELER

1. **İnce**, A. (2005) “Çevriyazı İle İlgili Bir Öneri”, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Prof.Dr. Fikret Türkmen Hatıra sayısı, 7s.
2. **Kılınç**, A. (2007) “Alevî Bektaşî Geleneğinde Vasiyet Kültürü” Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 42.
3. **Ünver**, İ. (1993) “Çevriyazıda Yazım Birliği üzerine Öneriler”, Türkoloji Dergisi C. XI s. 1, ss. 51-89.

TEZLER

1. Özyaşamış Şakar, S. (2005) *Birgivî Muhammed Efendi'nin Manzum Vasiyyet-nâmesi (Eleştirili Metin - Dil İncelemesi -Sözlük)*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

2. Haksever, H. İ. (1989) *Birgivî Vasiyyet-nâme (Dil Özellikleri-Metin- Sözlük)*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Mehmet Mustafa KARACA

Doğum Yeri ve Tarihi : MALATYA/ 22. 11. 1979

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve
Edebiyatı Tezsiz Yüksek Lisans Programı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler :

İş Deneyimi

Stajlar : Ahmet Kabaklı Anadolu Öğretmen Lisesi-ELAZIĞ

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İletişim

e-mail : mmkaraca@adu.edu.tr

Tarih : 18.05.2008